

prosvetni delavec

Med drugim preberite

- PO NARODNEM DOHODKU ZA ŠOLSTVO VSE BOLJ PRI TLEH, str. 2
- NAZAJ V STARE ČASE? str. 2
- V SREDNJIH ŠOLAH BO OD 16. APRILA STAVKA, ČE... str. 2
- SLOVENSKA POLONEZA, str. 3
- POD SKUPNO STREHO, str. 4
- ZDRAVA PODOBA O SEBI ODPIRA VRATA V BOLJŠO ŠOLO, str. 5
- KRIZA: NEVARNOST ALI MOŽNOST? str. 6

BRANIMIR NEŠOVIĆ

Napovedovanje preteklosti

To pomlad mineva petdeset let, odkar je razpadla Kraljevina Jugoslavija, nekdanja ali predvojna Jugoslavija, kot smo jo ponavadi imenovali. Bomo ob letu ali še prej tudi za SFR Jugoslavijo dejali nekdanja ali, bogne daj, po vojna?

Torej, ali bo druga Jugoslavija nadživela svojo »zlato« obletnico, ali pa se bo razsula kot tista prva, kraljeva?

Ni ga med nami, ki se to po-

mlad ne bi tako ali drugače ubadel s tem vprašanjem. Doživljamo ga zelo različno – tako zelo, da bi lahko ves časnik napolnili s temi razlikami, a še zmeraj ne bi zajeli vseh razsežnosti tega razpadanja in razkrajjanja, skratka, presnavljanja države Jugoslavije. Ostanimo torej, na kratko rečeno, pri dveh skrajnostih: eni doživljajo to vprašanje kot nekaj, kar jim je vsiljeno, drugi ga vsiljujejo. Odgovora pa

ni in ni, tako da smo že kar nekam nestrpni, da ne rečem zasikeni s temi nenehnimi sestanki na državnem vrhu, in rahlo živčni od ropotanja oklepnikov, praviloma ob koncu tedna.

Tudi Hitler je za neposredni začetek konca, se pravi razkosavanja Jugoslavije izbral konec tedna. Kaže, da je vojakom naploh pri srcu konec tedna. Ljudje so doma, so manj »država«, kot

če bi bili v službah, v tovarnah, šolah, in najbrž je vojakom takrat lažje na njim svojevrsten način dokazovati, da so tudi oni (lahko) »država«, ali pa, nasprotno, da lahko »državi« naredijo konec.

K nobenemu sklepu ne želim napeljevati. Preveč tvegano je napovedovati prihodnost. Vselej se izkaže, da se pri takih napovedih vrine preveč napak. Poglejmo, kako je s tem.

»Nobenih razlogov za vojno ne vidim... Če se ne motim v svojih napovedih, bo prišel čas, ko se bo tudi sam Vodja spreobrnil v apostola miru in s tem še bolj povečal vpliv in moč... Skušajte si zamisliti za trenutek podobo uspešne... mirovne konference.«

Ta oškrbljeni citat bi lahko podtaknili pred vsak obsežnejši spopad. V resnici je bil objavljen komaj dva meseca pred začetkom druge svetovne vojne v londonskem New Statesman and Nation. Naivnost ali vera v nujnost miru, želja po njem?

Odgovora v omenjenem članku ni, lahko pa o njem razmišljamo ob množici priložnostnih besedil, ki zadevajo naše zdajšnje notranje spopade. Je to, kar se dogaja prve dni aprila, že vojna, državljanska seveda, ali pa si je še zmeraj mogoče zamisliti »Podobo uspešne mirovne konference«? Trije mrtvi, več deset ranjenih, naokrog pa vse polno orožja v rokah civilov in, kajpak, vojska. Veliko časopisnih, radijskih in televizijskih komentarjev ob teh dogodkih pravi, da se ne kaže slepiti, da smo že sredi državljanske vojne... Je naivno potem pričakovati (upati), da se bosta Tujman in Milošević ob asistenci drugih jugoslovanskih glavarjev vendarle sporazumela? Napovedi pravijo, kaj malo verjetno...

Toda pogledjmo neko drugo vojno. Kosovsko. Tam doli so ubili že devetdeset ljudi in jih na stotine ranili. Ne, za nas, za našo zavest to ni vojna. Kosovo je oddaljeno tisoč kilometrov, povrhu vsega pa je to še srbska notranja zadeva. Je morebiti to prepričanje, pravzaprav gledanje tudi naivnost? Nam je ta naivnost ljuba, ker potem ne vidimo tudi drugih posledic te vojne – prezgodnjih smrti zaradi sestrčnosti, nikakršnega zdravstvenega varstva? Koliko življenj je pravzaprav že vzela kosovska vojna?

Zdaj se je Kosovo preselilo na Hrvaško, petdeset kilometrov od nas. Zdaj je vojna. Strah pred vojno pa pravi, čim dlje od te ponorele države.

Politične stranke ali njihovi veljaki izjavljajo, da je treba nemudoma razglasiti samostojnost, »uveljaviti efektivno suverenost Republike Slovenije«. Da, tudi sam sem že več kot pred letom dni dejal, čim dlje od te ponorele države, čim dlje... To je bilo na Kosovu, od koder sem dopisoval za Delo.

Žal, te stvari niso tako prepro-

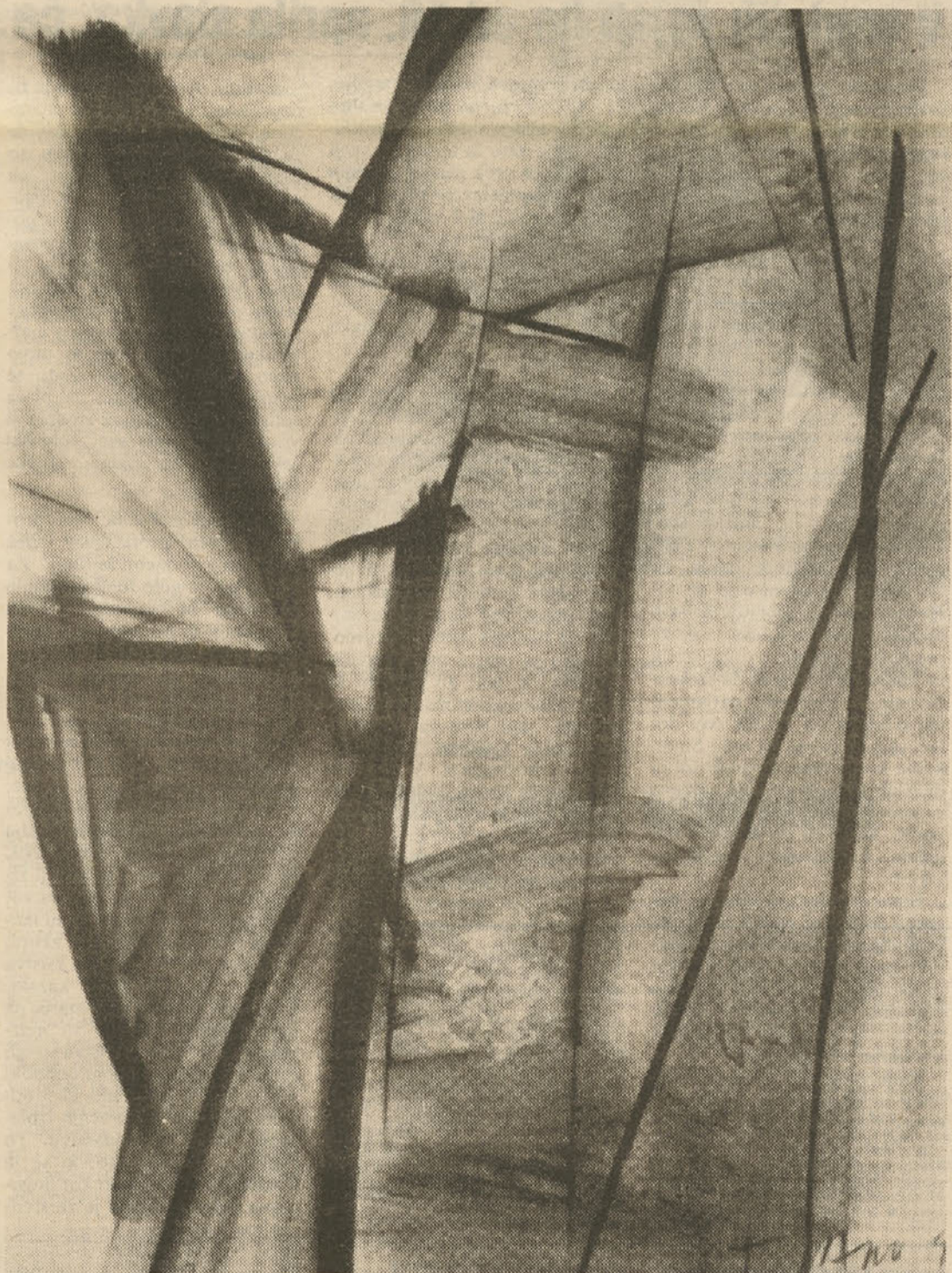
ste. Tudi tu je veliko samozaslepljevanja in naivnosti, tako da včasih vse skupaj spominja na vrle Butalce, ki so se želeli ubraniti pred Turki. Premlevali in premlevali so, kako, pa jim je prišlo na misel, da pred vas postavijo tablo z napisom: »Turkom vstop prepovedan!« Takoj so spregledali, da to ne bo zadostovalo, da bi se ubranili (da bi bili dovolj suvereni), pa so šli naprej. Turkom so vstop strogo prepovedali, navsezadnje pa so se odločili, da jim vstop najstrožje prepovejo.

Saj res, Turki! Ti so krivi vsega, krivi, da so Albanci prestopili v mohamedansko vero, da so se pravoslavci kot klin zarili med katoličane. Napovedovanje preteklosti je bolj zanesljivo.

Sredi 15. stoletja, potem ko je padla Bosna, je Hrvaška kazala podobo »ostanka ostankov«. Vse dežele je bilo mogoče videti z Banskimi dvorovi, in to ji tudi dandanes, mimogrede rečeno, nekateri napovedujejo. Habsburžani so, da bi se ubranili pred Turki takrat začeli naseljevati »krščansko rajo«, povečini pravoslavno. Nadvojvoda Ferdinand je 1597 obljubil Vlahom, prihodnjim graničarjem, da jih bo razrešil vseh dajatev in tlake. Vlasi so leta 1630 dobili svoj statut, svojega sodnika in kneza (svojo avtonomijo). Absurd je to, da se je (vojna) Krajina izoblikovala šele, ko je turška nevarnost minila. Postala je rezervar vojakov – 88 tisoč v sedemletni vojni, 100 tisoč v napoleonovih vojnah. Z vojaki iz Krajine so skušali Habsburžani delati red v Evropi, v tej isti Evropi, v katero bi zdaj radi »prišli«.

Toda Habsburžani so propadli in nastala je Jugoslavija, nekdanja. Tudi ta je propadla, kot so nas včasih (poenostavljeno) učili, ne samo zaradi napada nanjo, marveč tudi zaradi nerešenih nacionalnih in socialnih vprašanj. Predvojni poskus ureditve dela teh vprašanj, ustanovitve Banovine Hrvaške je v Krajini sprožil podobne odzive kot dandanes Tujmanovo uresničevanje »tisočletnega sna« po obnovi hrvaške države. Srbski nacionalni svet, ki zdaj predstavlja netivo državljanske vojne, se je takrat imenoval Komisija rešitve Srbov severne Dalmacije, namesto predsedstvu SFRJ pa je skupščini Kraljevine Jugoslavije naslovila zahtevo po odcepitvi iz Banovine Hrvaške in priključitvi k Vrbaški banovini. Sta napad Vodje in potem komunistična oblast s svojim videnjem urejanja nacionalnega vprašanja (v pobratenju) le za petdeset let odložila že takrat začeti proces?

Kaj to ta trenutek pomeni? Jugoslavijo smo v zadnjih mesecih že nekajkrat pokopali, pa še vedno ropota s svojimi tanki. Napovedovati preteklost je lažje, kot napovedovati prihodnost. Še dobro, da nam ostane misel (upanje, želja) – čim dlje od te nore države!

Mauro Stipanov: Risba 1, 1990, oglje, papir

Ilustrativno gradivo, objavljeno na straneh našega časopisa, je tokrat izbrano z razstave Sodobna slovenska in hrvaška risba. Razstava je bila pred časom prikazana tudi v ljubljanski Moderni galeriji – pred tem pa so si jo ogledali že obiskovalci v mariborski Umetnostni galeriji, Moderni galeriji na Reki in zagrebški Moderni galeriji. Razstava je bila pravzaprav skupni projekt galerij omenjenih štirih mest. Posamični selektorji so imeli pri izbiranju proste roke, da so lahko sami, po svojem prepričanju izbrali umetnike, ki jih imajo za prednostne na tem umetnostnem področju. Četudi so se umetniška izhodišča izbranih avtorjev zelo razlikovala, je bilo mogoče opaziti med njihovimi slikami marsikatero skupne značilnosti tako na slogovni kot na izrazni ravni; tako je bilo mogoče opaziti skoraj pri vseh odbranih slikah prvine ekspresionizma, figuralnega ali abstraktnega, pa tudi veliko subjektivnosti ipd. Galerije so se odločile vsakemu umetniku dati možnost, da lahko sam izbere besedila h kataložni sliki, k predstavitvi – odlomek iz kritike, ali pa se lahko o svoji risbi izrazi kako drugače. Tako so se predstavili Bojan Gorenc, Marjan Gumilar, Herman Gvardjančič, Zdenko Huzjan, Drago Tršar, Sandi Červek, Zvonko Čoh, Milan Erič, Zmago Jeraj, Mauro Stipanov, Boris Bučan, Ivan Lesiak idr.

aktualno

DEMOKRATSKA PEDAGOŠKA STRANKA
JUGOSLAVIJE PREDLAGA FANTOMSKI MODEL
JUGOSLOVANSKEGA ŠOLSTVA

Nazaj v stare čase?

Ob pobudi Demokratske pedagoške stranke Jugoslavije (DPSJ) predsedstvu SFRJ, ki jo je 26. marca 1991 objavil beograjski Prosvetni pregled (št. 15), bi lahko spet objavili podoben zapis (kozjerijo) kot lansko jesen ob fantazmogoričnem razglasu tedaj še iniciativnega odbora za ustanovitev te stranke. Žal so idejni nosilci predloga novega jugoslovanskega šolskega modela vse prej kot naivni vztrajneži, lahko rečemo, da so že kar nepoboljšljivi varuhi nekakšne jugoslovanske skupnostne zavesti; zato je pred nami znova nestvaren zvarek »bratstva in enotnosti narodov Jugoslavijec«.

Utemeljitev predloga DPSJ o prihodnji sistemski ureditvi šolstva v dozrajšnji jugoslovanski državi razkriva, kako trdovratni so zagovorniki centralistično zasnovanega šolskega modela. Ta naj bi postal sestavina predloga dokumenta Vsebinska zasnova poglavitnih razmerij v jugoslovanski državi skupnosti. Predsedstvo SFRJ je obravnavalo ta predlog letošnjega 1. marca. Predlog omenjenega »pedagoškega« dopolnila je utemeljen podobno kot model čvrste federacije. Verjetno ni treba posebej imenovati politikov, ki na zdajšnjih medrepubliških pogovorih in pogajanjih zagovarjajo takšno državno ureditev.

Oglejmo si posamezne dele obrazloženih »federalističnih pedagogov«, zbrane v posebnem poglavju o izobraževanju in znanosti, ki jih ponujajo kot dokument o prihodnji ureditvi »jugoslovanske državne skupnosti«.

Pobudniki dopolnil dolžijo zvezno ustavo iz leta 1974, da je povzročila dezintegracijske procese in separatizem tudi v vzgoji in izobraževanju. V resnici je ta ustava odpravila pristojnosti federacije v šolstvu, le-to pa je postalo izključna pravica republik in pokrajin. Zagovorniki centralistično urejenega šolstva menijo, da je zaradi tega nastalo osem vzgojno-izobraževalnih sistemov. Zanimivo je, da se zastopniki demokratske pedagoške stranke ne zavzemajo za pravice albanske narodnosti, pa tudi to jih ne moti, da je nova srbska ustava ukinila zadnje ostanke pokrajinske samostojnosti v šolstvu z albanskim učnim jezikom.

V predlogu je za lase privlečena »potreba po konstituiranju minimuma komponenti enotnega jugoslovanskega vzgojno-izobraževalnega sistema«. Hkrati pogumno zatrjujejo, da so se za to odločili v vseh republikah(?). Sestavljalci predloga bržkone dobro vedo, da se republike kar nekaj desetletij niso mogle dogovoriti za takšno poenotenje, v katerem bi z zveznimi predpisi vse urejali iz enega središča. Posamezne republike so začele nasprotovati centralističnemu šolskemu vzorcu že zdavnaj pred začetkom osemdesetih let, torej pred vsiljevanjem skupnih jeder. Razlike v jugoslovanskem šolstvu so se pojavile kmalu po prvi šolski reformi v začetku šestdesetih let; tedaj je Slovenija edina vztrajala pri enotnem programu gimnazije kot splošnoizobraževalne srednje šole, v drugih republikah pa so vpeljali družboslovne in naravoslovne gimnazije. Nesporazumi so nastajali tudi ob uresničevanju resolucije zvezne skupščine o strokovnem izobraževanju. Sredi sedemdesetih let so vsiljevali srednjemu šolstvu hrvaško-vojvodinski vzorec dvehletnih skupnih splošnoizobraževalnih osnov. Slovenija ga tedaj ni sprejela.

V Beogradu je bilo vroče tudi tedaj, ko so na podlagi republičkih po-

datkov sestavljali »skupna« jugoslovanska poročila o našem šolstvu, namenjena konferencam Unescovega Mednarodnega urada za izobraževanje (BIE) v Ženevi. Ta poročila so bila zaradi »splošnih državnih interesov« kljub kritičnim pripombam iz posameznih republik sestavljena tako, da so prikazovala nekakšno jugoslovansko povprečje razmer; zaradi tega so se zabrisale bistvene razlike v jugoslovanskem šolstvu, zlasti o izobrazbenih standardih, kakovosti in gmojnih razmerah. S takšno povprečno sliko niso bile zadovoljne niti najrazvitejšie republike niti najmanj razvite. Po vsem tem lahko ugotovimo, da je naivnost, ki jo razberemo iz predloga DPSJ, le navidezna, saj gre v resnici zgolj za sprenevanje o tem, kaj bi zdaj lahko še »skupaj« uredili. Predlagatelji žive namreč v »današnjem času in prostoru« in dobro vedo, da se o mnogih »skupnih« vprašanjih nismo mogli dogovoriti niti takrat, ko je bil na zvezni ravni ob takšnih dogovorih še v modi »argument politične avtoritete«.

V utemeljitvi predloga »pedagoških federalistov« je veliko nesmiselnih trditelj, kot npr. o »neznanstvenosti in neracionalnosti pedagoškega separatizma, ki otežuje učinkovito integracijo Jugoslavije v evropske ekonomske in pedagoške tokove«. Kakšna preproščina! Kot da bi bilo v naši balkanski krčmi neracionalno samo to. Ali pa predlagatelja želja, da bi »enoten izobraževalni sistem v Jugoslaviji pripomogel k uspešnemu razvoju posebnih delov izobraževalnega sistema v republikah, k izenačevanju organizacijskih, pedagoških in političnih rešitev na posameznih področjih«. Torej še ena od ideoloških fantazm, ki je daleč od resničnih razmer v državi saj postaja le-ta družbeno in politično čedalje bolj raznorodna.

V svoji pretrani zaskrbljenosti za »enoten in skupen« izobraževalni sistem obljublja Demokratska pedagoška stranka Jugoslavije vsej resničnosti navkljub celo »popolno spoštovanje kulturno-zgodovinskih in nacionalnih posebnosti posameznih okoliš«. Torej velikodušnost brez meja.

Po uvodnem ideološkem »diskurz« predlaga DPSJ še poenotene pedagoške standarde za šolske stavbe, opremo, učitelje – vse do skupnih predmetnikov in učnih načrtov, ter skupnih učbenikov za posamezne predmete. Skratka, skupno napredovanje v konvoju; podobno kot ga je lani predlagala Markovičeva vlada za skupen gospodarski razvoj. Najbolj »prepričljiva«, čeprav hudo zapletena, skupna misel v predlogu »pedagoških federalistov« pa je ta: Jugoslavija naj bi si »z minimalnim enotnim statusom izobraževanja in znanosti na zvezni ravni na tem področju izbojevala pomembno mesto v mednarodnih razsežnostih«. Tako razmišljajo tisti, ki so imeli desetletja monopol pri predstavljanju jugoslovanskega šolstva v meddržavnih organizacijah ter na znanstvenih simpozijih, seminarjih ipd.

Klic po vrnitvi izobraževanja na jugoslovansko raven, »pa čeprav samo z nekaj bistvenimi sestavinami«, zveni kot nostalgija po preteklosti, nam pa zbuja pomisel na »cesarjeva nova oblačila«.

BORIS LIPUŽIČ

Prosvetni delavec, p.o.
Poljanski nasip 28
61104 Ljubljana
poštni predal 21
Žirarčun: 50101-603-46509
Tel. (061) 315-585

prosvetni
delavec

Upravni odbor: Marija Velikonja,
predsednica (Zavod Republike Slo-

JESENI V ŽENEVI O PLAČAH IN SOCIALNEM POLOŽAJU UČITELJEV V EVROPI

Po narodnem dohodku za šolstvo vse bolj pri tleh

Poklicni položaj učiteljev in njihove delovne razmere v Evropi se čedalje pogosteje pojavljajo na dnevnem redu mednarodnih vladnih in učiteljskih organizacij. Temu vprašanju namenjajo v evropskih državah precej pozornosti, čeprav se gmojne razmere učiteljev in šolstva v posameznih državah zelo razlikujejo. Na primer: v WCOTP (Svetovni organizaciji učiteljskih organizacij) menijo, da je 750 CHF najmanjša mesečna plača učitelja začetnika najnižjega razreda, pri nas pa je to komaj dosegljivi dohodek srednješolskega profesorja pred upokojitvijo.

Evropski komite omenjene konfederacije je sklenil, da bo skupaj z Mednarodno organizacijo dela (ILO) obravnaval poklicni položaj učiteljev na evropski konferenci od 19. do 22. oktobra letos v Ženevi.

Na tem sestanku bodo poleg drugega obravnavali plače, socialno zavarovanje, pokojnine, zakonsko urejanje kolektivnih pogodb o plačah in delovnih razmerah učiteljev, učno obremenitev in druge obveznosti. Primerjali bodo plače učiteljev na vseh stopnjah izobraževanja s plačami enako izobrazbenih strokovnjakov v drugih dejavnostih.

Stališča konference evropskih učiteljskih organizacij in ILO (specializirana medvladna ustanova OZN za vprašanja dela), bodo poslali vsem vladam držav članic OZN v Evropi, Evropski sindikalni komite za izobraževanje (ETUCE) s sedežem v Bruslju pa jih bo predložil s svojim mnenjem vred tudi ustreznim organom Evropske skupnosti in Evropskega sveta.

V zbranim gradivu bo prikazan položaj učiteljev v Evropi tudi glede na usmerjanje v pedagoški poklic, izobraževanje in usposabljanje, ponudbo in pov-

praševanje po učiteljih na »trgu delovne sile« ter presežke in pomanjkanje učiteljev v nekaterih evropskih državah. Vse to bodo razčlenili tudi s stališča vladnih izobraževalnih politik. Ti podatki in ugotovitve bodo verjetno zanimivi in poučni za presojo, v kakšnih gmojnih razmerah deluje naše šolstvo.

V Evropskem komiteju WCOTP ugotavljajo, da se povečujejo razlike med plačami učiteljev in zaposlenimi z enako stopnjo izobrazbe v drugih dejavnostih. Socialni položaj učiteljev se je marsikje poslabšal, to pa načelno njihovo poklicno moralo. Po drugi strani se povečujejo pričakovanja in zahteve šolskih oblasti in javnosti glede učiteljevega dela. Za nekatera predmeta in strokovna področja marsikje v Evropi primanjkuje strokovno usposobljenih učiteljev. Opozarjamo, da šolski organi tega pomanjkanja ne bi smeli odpravljati z zaslinimi rešitvami, kot je zaposlovanje manj usposobljenih učiteljev.

V predlogu dokumenta opozarjajo, da morajo šolske oblasti razpisovati delovna mesta učiteljev glede na resnične potrebe šol in pedagoških normativov,

ne pa zgolj po merilih proračunske politike.

Med ukrepi, ki naj bi pripomogli, da bi bil učiteljski poklic privlačnejši, je predlog, naj državni organi povečajo plače učiteljem glede na odgovornost in zahtevnost dela na posameznih stopnjah vzgoje in izobraževanja. To bi bil lahko pomemben motiv za učitelje, ki zapuščajo šolstvo zaradi neustreznega gmojnega vrednotenja njihovega dela.

Ugled učiteljskega poklica pa je vse bolj odvisen tudi od izobrazbeno ravnih in kakovostnega usposabljanja med delom. Tudi tadva dejavnika lahko veliko pripomoreta k boljši podobi učiteljevega lika v očeh javnosti.

Na konferenci v Ženevi bodo evropske učiteljske organizacije skupaj z ILO preučile, kako bi dobila izobraževalna politika ustrežnejše mesto v ustanovah Evropske skupnosti in Sveta Evrope. Dejavnosti v Evropi so bile lahko ena od moralnih spodbud za postopno izboljševanje gmojnih razmer tudi v našem šolstvu. Bile bi tudi opozorilo republiški skupščini, da tudi naše šolstvo ne more biti večno na Prokrustovi postelji proračunske porabe. Drugje v svetu si je namreč že marsikje izbojevalo položaj in postalo naložba v razvoj.

Eden od zanesljivih kazalnikov takšnega vrednotenja je odstotni delež narodnega dohodka za vzgojo in izobraževanje, izračunan po mednarodno priznani metodologiji, kakršno uporablja

npr. Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj (OECD) upoštevajo pa jo tudi takšno mednarodne finančne ustanove kot sta Mednarodni denarni sklad in Mednarodna banka za obnovo in razvoj.

Jugoslavija se je z deležem narodnega dohodka, ki ga namenja za izobraževanje, že v drugi polovici osemdesetih let znašla na spodnjem delu lestvice evropskih držav. Republiški zavod za izobraževanje, kje smo bili na letošnji lestvici lani in kje bomo letošnje? Jasno bi bilo treba povedati, kolikšni so stvarni stroški za izobraževanje učenca in kakšne učiteljske plače na posameznih stopnjah izobraževanja. Te podatke bi morali zbrati vsaj do letošnjega oktobra, ko bo evropska konferenca WCOTP in ILO v Ženevi. Tudi to bi bila najbrž ena od poti k tako pogosto omenjanim evropskim izobraževalnim standardom.

Morda pa bi bilo dobro, da bi se z gledovali po Kostariki. Tam je majhna srednjeameriška država z nekaj več kot 50 tisoč kvadratnimi metri in 2,7 milijona prebivalci je že desetletja demilitarizirana, čeprav sta njeni sosedbi blizu do nedavnega obsedeni od vojvode, državljskih vojn in puščev. Zato pa je Kostarika vrhu med državami Latinske Amerike, ki namenjajo največ denarja za razvoj šolstva, zdravstva in socialnega varstva ter imajo najvišji odstotek pismenega prebivalstva v tem delu sveta.

BORIS LIPUŽIČ

V srednjih šolah bo od 16. aprila stavka, če...

Razmere v šolstvu so se letos poslabšale, zahteve Sindikata vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije (SVIZ) za pravno in materialno ureditev šolstva se še niso uresničile. Predsedstvo sindikalne konference srednjih šol in dijaških domov SVIZ je zato 2. aprila na svoji seji sklenilo napovedati za torek, 16. aprila začetek stavke srednjih šol in dijaških domov. Zanj so je izrekla večina delavcev 65 srednjih šol in dijaških domov izmed tistih 91, ki so včlanjeni v SVIZ.

S stavko hočejo opozoriti, da so razmere nevzdržne, zahtevajo, da se uredijo vsaj bistvene stvari. Te pa so: aprila naj se izplačani osebni dohodki v srednjem šolstvu in dijaških domovih uskladijo z izplačanimi OD v gospodarstvu vsaj na indeksu 138; ta je nekako dogovorjena mera že nekaj let in je bil v lanskem letu uresničen kot letno povprečje – januarja se je to razmerje znižalo na indeks 128. Zahtevajo podpis kolektivne pogodbe vsaj do srede junija, do 15. aprila pa zagotovilo za to. Hočejo pravno ureditev šolskih razmer za sedanjí čas; rok za predložitev zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja v slovenski parlament naj minister ali izvršni svet doleti sam in naj se ga drži. Sindikalna konferenca srednjih šol in dijaških domov v SVIZ zahteva zagotovilo tudi za to do 15. aprila, ko se bo predsedstvo odločalo o dokončni razglasitvi stavke.

Nameravanega posebnega šolskega zakona o plačah v šolstvu ta sindikalna konferenca ne podpira; prepričana je, da je te stvari primernejše urejati s kolektivno pogodbo. Šolski zakon o plačah pa bi bil pogojno sprejemljiv kvečjemu omejen čas.

Zahtevajo, da v ministrstvu, vladi in parlamentu prislusnejo opozorilo sindikata in zagotovijo vsaj temeljne možnosti za življenje šol. Ena od teh stvari so skoraj pretrgani odnosi med delavci v šolstvu in vlado. To se ob

drugem izraža v pripravljanju kolektivne pogodbe, za katero se sindikat ves čas zavzema, z nasprotni strani pa ni enake volje.

Gmotne razmere v Sloveniji so v zdajšnjem času slabe, vendar ne tako, da bi upravičevale tako znižanje vsot denarja za šolstvo na začetku letošnjega leta. V osnovnem šolstvu napovedujejo, da nemara v nobeni občini ne bo mogoče ohraniti lanske življenske ravní šolskega življenja in dela. V nekaterih občinah, kjer imajo več denarja za šolstvo, je znižanje najbolj občutno, čeravno se tudi v manj razvitih občinah od teh, ali pa tam še bolj, razblinjajo možnosti za plačevanje podaljšanega bivanja, glasbenega šolstva, ostankov, krožkov in drugega. V ljubljanskih vrtcih, šolah, kulturnih zavodih so se vsote za plače zmanjšale za četrtino v primerjavi z decembrskimi. Najbrž je v drugih občinah podobno. Nekateri pravi, da iz teh plačnih vsot dajejo nekaj za elektriko in druge materialne stroške šole. Razlike v plačah so bile v osnovnem šolstvu od občine do občine do zdaj velikanske – do 40 odstotkov za enako delo; v tem letu se ne bodo zmanjšale. Upanje je edino v tem, da se financiranje in organizacija celotnega šolstva uredita z zakonom na republiški ravni, ob primernejših vsotah denarja, uresničevanju načel kolektivne pogodbe in smotnem delovanju šolstva.

Srednje in visoko šolstvo je financirano iz republiškega proračuna, razmere so pa ta čas še slabše. V srednjem šolstvu so usahnili zaslužki delavnic ali obratov strokovnih šol, v visokem šolstvu ni več naročil iz gospodarstva in od drugod za posamezne raziskave. Srednje in visoko šolstvo je čedalje bolj odvisno samó od proračunskega šolskega dinarja, čeravno v marsikakem svojem delu ni uravnano samo na ta vir. Zato se dogaja, da iz sredstev za plače sofinancirajo nekatere srednje in visoke šole tudi svoj tehniški sektor in materialne stroške šole.

Država je izčrpana, njen proračun boren, proračunski delež za šolstvo v njem še bolj. Za drugo kot za golo funkcioniranje srednjega in visokega šolstva v republiških proračunskih sredstvih letos skoro da ni denarja, v sredstvih za obstoječe programe srednjih šol in visokega šolstva pa gre glavnina za plače. Te so se lani še držale na neki dogovorjeni ravni, ki je bila vsaj navidezna, letos pa še te ni več. V srednjem šolstvu so bila januarja izplačila za desetino nižja od lanskega letnega povprečja, če jih primerjamo z razmerji izplačanih OD v gospodarstvu, v primerjavi z decembrskimi lanskega leta pa so upadli za skoraj dve desetini. V visokem šolstvu se to v januarju še ni kazalo, v prikazih za februar in marec pa napovedujejo, da bo to neizbežno. V srednjem šolstvu so bili celotni izplačani osebni dohodki v letu 1990 povprečno 37,5 odstotka višji od povprečnih izplačanih OD v gospodarstvu. To razmerje je bilo tisto, ki se je v zadnjih letih ustalilo kot dogovorna mera, čeravno je za sred-

nje šolstvo premajhno. V januarju se je odnos zmanjšal na 20 odstotkov. To pomeni, da je šolsko izplačilo ostalo enako kot nekaj mesecev poprej, plačilo v gospodarstvu so pa povprečno rasle. V tem je jedro vprašanja dinamika plač v gospodarstvu – mora biti uravnovešana z dinamiko plač v družbenih dejavnostih, konkretno v šolstvu. Ne opravičila za zastoj v šolstvu, če je v gospodarstvu v povprečju plače dvigajo. Taka nesorazmernost zmeraj pripeljala do ostrih, če so prešla kritično mejo. Ta meja je zdaj presežena, posebno zato, ker so sredstva za plače v izčrpani šoli ta čas takorekoč edini denar, ki še je. Uraditi plače v srednjem in visokem šolstvu zato v tem času pomeni tudi to, da bo treba zagotoviti šolam potreben denar tudi za materialne stroške, ki pač so, kakršni so.

Obenem pa bo treba reči odločilno besedo, kaj in kako se v letošnjem letu iz programa prenovljenega strokovnega šolstva, kaj iz programa pripravljene maturo, ki bo leta 1995, kaj načrtov za sistem izobraževanja in napredovanja učiteljev, kaj analog ob kadrovskih presežkih, ki bodo najbrž tudi v šolah. Plin vedati bo treba, kakšne bodo plače v šolah in za kakšno obrambo menitev ali za kakšno delo, kakšno bo z nakupom šolske opreme, to tako v srednjem kot visokem šolstvu. Navsezadnje bo plačilo proračunskih naložbah v znanosti pri tem je mišljen denar – naložb v izobraževanje iz sredstev tako podjetij, obrti, društva in drugih kolektivov kot tudi učiteljskih sebnikov. Ni sprejemljivo, da se pomanjkanje tega denarja prenašalo na učiteljeve plače, njegovo zmanjševanje plače, da bi se ustvarjale možnosti nove širitve šolskega dela na ta šen način. Še manj bi bilo primerno, da bi se siromašile možnosti za šolanje mladih rodov nove dobe, v katero vstopamo. Najmanj pa bi bilo zaželeno, da bi se šolsko delo ustavilo. Tega ne želi nihče. Opozorilo napovedane stavke srednjih šol je v tem smislu gotovo zelo resno.

JANKO SVETINA

venije za šolstvo), Milka Arko (Republiški sekretariat za zdravstveno in socialno varstvo), Ivan Bitenc (Republiški sekretariat za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo) in delavci delovne skupnosti podjetja Prosvetni delavec: Marjana Kunej, Lučka Lešnik, Stanko Šimenc in Metka Vovk.

Uredniški odbor: Boštjan Zgonc, predsednik, in člani Tea Dominko, Dora Gobec, Gregor Kocijan, Mar-

jana Kunej, Lučka Lešnik, Tine Logar, Lidija Magajna, Janko Svetina, Stanko Šimenc in Vladimir Tkalec.

Časnik urejajo: Stanko Šimenc – glavni urednik, Marjana Kunej – odgovorna urednica, Lučka Lešnik – novinarka – urednica in Tea Dominko – tehnična urednica. Rokopisov in fotografij ne vračamo. Časnik izhaja štirinajstredno med šolskim letom.

Akontacija naročnine za leto 1991 znaša 200 din za posameznike in 400 din za organizacije. Za upokojene prosvetne delavce in študente pedagoških smeri znaša naročnina 140 din na leto. Posamezna številka stane 15 din.

Tisk ČTP Ljudska pravica, YU ISSN 0033-1643.

Slovenska poloneza

Ne spominjam se, kdo mi je to pripovedoval, niti ne vem natančno, med katerim od treh obiskov na Poljskem sem slisal zgodbo, ki jo nameravam povedati. Dobro pa se spominjam ozračja na Poljskem v času Jaruzelskega: ura je bila po polnoči in vodke celo v tistih hudih urah ni manjkalo. Toliko v opravičilo, če ne bom navajal virov, avtorjev, letnic in strani tako natančno kot ponavadi.

Beseda med samimi šolniki različnih narodnosti je kajpak nanesla na šolo, od šole pa je pogovor preskočil na razliko med tistimi, kar je predpisano; in med tistimi, kar se v šoli v resnici dogaja. Zgodba se dogaja v obdobju ene od zgodovinskih delitev Poljske. V tistem delu, ki so ga za zeleno mizo dodelili carski Rusiji, so morale vse gimnazije poučevati v ruščini, poljščina pa lahko bila eden od fakultativnih predmetov, če so starši dijaka podpisali prijavo, dokazali poljske prednike nekaj kolena nazaj, plačali ustrežno pristojbino (ali pa so je bili oproščeni po boglasnem sklepu višjih šolskih oblasti), če je pouk potekal uporabo predpisanega učbenika brez domoljubnih stihov in če je gimnazija premogla za tak pouk voljnega profesorja, ki je diplomiral iz poljščine na kateri od ruskih univerz. Tako nekako, vendar primerno garnirano s pažitografii, odloki in razlagami odlokov pristojnega ministrstva.

Ker pa zlomek nikoli ne povzema, se je našla gimnazija, ki je strogo navodila razumela malo od svoje. Našel se je tudi krajeveni šolski nadzornik, ki je svoji poljski dojlji na smrtni postelji objavil, da ne bo nič opazil. In tako je pouk potekal lepo po poljsko pri vseh predmetih, razen pri fakultativnem pouku

poljščine. Zanj so se prijavi vsi dijaki, vendar so se pri tem predmetu v skladu z dramaturgijo rokokojske komedije seveda učili ruščine. Temu se ni bilo mogoče izogniti, saj je vsako leto vsaj enkrat prišla nenapovedana inspekcija iz daljnega St. Peterburga in je bilo treba uprizoriti najmanj en učni dan dosledno »po črki« zakona. Ravno zaradi tega nenapovedanega dneva so uporabljali tudi predpisane ruske učbenike ter pri drugih jezikih terjali tudi znanje ruskega besedišča in prevode v vse mogoče smeri. V primerjavi z drugimi gimnazijami, ki so delovale natanko po črki, so bili izobraževalni dosežki menda zavidljivi ter se je prevara nadaljevala še več let s pohvalami tako krajevnega šolskega nadzornika kot tudi sanktpeterburških inšpekcij, ki so metode te gimnazije pogosto dajale drugim za zgled. In je bila to prosvetna oblast, ki je zmogla potne stroške inšpektorjev.

Ta poljska polnočna zgodba mi je prišla na misel, ko sem bral razpis (Objave Republiškega sekretariata za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, Ljubljana, 19. marec 1991) za vpis v šolsko leto 1991/92 v že skoraj čisto samostojni Sloveniji. V mislih imam polkrepko postavljeni stavek v okvirčku na 6. strani:

»Vse srednje šole, ki razpisujejo ali bodo vpisovale samo en oddelček štiritletnega izobraževanja, izobražujejo le za zaključni izpit.« In potem piše še nekaj o normativih za oblikovanje skupin učencev.

Kako naj razumem omenjeni stavek? Naj bom pozoren na tisto, kar pove, ali na tisto, kar skuša zamolčati? Kako naj razumem termin »zaključni izpit« še pred poglavjem Pogoji za zaključni izobraževanja? Naj štejem oddelke, obljubljene v razpisu, ali bom morda moral prešteti učence že ob vpisu v šolsko leto 1991/92, šele čez dve leti, ali celo čez štiri leta tik pred maturo? Ali gre za dijake teh šol maturo prepovedana ali morda pridejo poštevdoločila še ne objavljenega pravilnika o »privatistih« ali kako se že reče tistim »šolskim pojavom«, ki se grejo šolo rana svojo pest. Šoli navkljub in na svojo stroške? Ali morebitna prepoved velja tudi za pot v višjo šolo po ta trenutek še veljavnem zakonu?

Najprej sem si v razpisu označil tiste šole, ki bi se utegnile

znati v pojmovnem okviru tega okvirčka po najbolj široki in zato dijakom najmanj prijazni razlagi njegove vsebine. Štel sem torej najprej tiste srednje šole z enim razpisanim oddelkom štiritletne srednje šole (s tridesetimi vpisnimi mesti ali manj) in se pri tem nisem oziral na druge štiritletne programe na isti šoli. Tako bi kdo lahko sam na primer uvrstil en oddelček vzgojiteljic na III. Gimnaziji Maribor, ki sicer razpisuje kar šest oddelkov gimnazijcev, se obesil na stavek v okvirčku in mladim damam prepovedal pripravo na maturo. Potem sem trem poskusnim osebami s pisnimi dokazili o pismenosti v slovenskem jeziku pokazal ta seznam z omenjenim spornim stavkom ter so v en glas reklo: »Tako hudobni pa spet niso.«

Po zoženi razlagi, ki temelji

na razpisnem številu vpisnih mest, saj je vse drugo še v božjih rokah, sem prišel do takega seznama šol in programov, za katere bi utegnili veljati sporni stavek:

1. tehniki kmetijske mehanizacije na Srednji šoli kmetijske mehanizacije v Mariboru,

2. strojni tehniki (odrasli) v šoli neverjetno dolgega imena v Zrečah,

3. steklarski tehniki v Steklarski šoli v Rogški Slatini,

4. rudarski tehniki v Srednji šoli za rudarstvo in geologijo v Zagorju ob Savi, če odmislim oddelček odraslih in domnevam, da se »različni« šoli na Cesti zmage št. 5 in 3a morda ne bosta združili že samo zato, da bi postali »zaresna srednja šola z maturo«.

5. administrativni tehniki na Zavodu za usposabljanje invalidne mladine v Kamniku,

6. ekonomsko-komercialni tehniki v Idriji, če štejemo za »šolo« pravno osebo, ki izvaja dislocirani program, ne pa hišo, kjer dijaki so,

7. ekonomsko-komercialni tehniki na Srednji ekonomski in kovinarski šoli z italijanskim učnim jezikom v Izoli,

8. gimnaziji na Srednji šoli z italijanskim jezikom v Kopru in

9. gimnaziji na Srednji nara-

voslovno-matematični šoli z italijanskim učnim jezikom v Piranu.

Dopuščam tudi možnost, da avtor omenjenega stavka ni imel v mislih niti invalidnih dijakov v Kamniku niti italijanskih dijakov treh obalnih šol niti gimnazijcev, ki bodo brez mature kajpak bolj klavirni gimnazijci. Mogoče: vendar pisec spornega stavka žal ne obvlada dovolj izraznih zmožnosti slovenskega jezika, da ne bi zapisal natanko to, česar menda ne misli. Polkrepki tisk in okvirčki pa spadata med tiskarske poudarke, da bralec piščeve misli morda ne bi spregledal.

Tudi če bi enigma omenjenega stavka veljala za eno samo samceto štiritletno srednjo šolo v Sloveniji, njenemu profesorskemu zboru predlagam slovensko polonezo: naj dijaka (pa čeprav samo enega), ki se želi preskusiti na maturi, pa ga ljubljanskim prebivalcem krompirja še ni uspelo »preusmeriti« v pravo gajbico, pripravljajo na maturo skrivaj. Če je za to res treba toliko več denarja, ga skrivaj zberimo z javno nabirko nekako tako kot v času boja revnih Slovencev z bogato šulferajnsko šolo, ko smo Poljakom zmaknili note za himno.

ZDENKO LAPAJNE

Zdenko Huzjan: Zarodek, 1987, mešana tehnika, papir

ODPRTO PISMO

Težave zaradi nepopolnih obvestil

Na sestanku aktiva Šolskih svetovalnih delavk Šiška, 21. 3. 1991, smo razčlenili delo na področju poklicnega svetovanja in informiranja. Menimo, da je bilo naše delo v tem šolskem letu zelo oteženo, ker so nas ustanove, ki jim je informiranje naloženo, prepozno in nepopolno obveščale.

Svoje delo na področju poklicnega svetovanja načrtujemo v začetku šolskega leta. Staršem in učencem smo jeseni objavljali pravočasne in popolne informacije o spremembah v srednjih šolah. Tega žal nismo mogli uresničiti, zato se čutimo pred starši, otroki in učitelji strokovno odgovorni.

Naše delo z otroki temelji na določenem svetovanju posameznemu učencu, zato se ne moremo strinjati s pobudo svetovalcev Zavoda RS za šolstvo, naj »usmerjamo« na splošno.

Ker ne moremo informirati, pozročoa to med starši in otroki

veliko nezadovoljstva. Končna odločitev za poklic ne dozori v enem mesecu, informacije, ki smo jih dobili dan pred informativnim dnevom, pa so prepozne.

Ob tem dodajamo še naše pomisleke o notnih preskusih znanja za vse šole, ki bodo morale omejit vpiš. Predlagamo, da hkrati z vsebinsko delitvijo šol na triletne poklicne in štiritletne strokovne ter gimnazije razmisli tudi o takšnem diferenciranem preskusu znanja, pri katerem bodo te vsebinske razlike upoštevane. V prihodnje želimo, da bi spremembe v poklicnem usmerjanju upoštevali šele takrat, ko so programi sprejeti in potrjeni. Le tako lahko starše in otroke pravočasno seznanimo s spremembami. Želimo si, da bi bile spremembe o poklicnem informiranju za naslednje šolsko leto znane že septembra.

AKTIV ŠSD LJUBLJANA ŠIŠKA

razpravljamo

ZIVIMO V DUHU HAJDUŠKEGA NASILJA

Ne tič ne miš

V zadnjih štirinajstih dneh našega poblebiscitnega odštevanja se je zgodilo veliko, a domala nič tistega pravega in odločilnega. Spet in vselej znova smo tam, kjer smo bili. Običajni smo pred nekakšnimi nevidnimi zapornicami, spričo katerih nam je jasno edinole to, da ne vemo, pri čem pravzaprav smo.

En sam razkroj

Na kratko si oglejmo zaporedje nedavnih dogodkov.

Pogovori o poteh in možnostih razpletanja in razpleta tako imenovane jugoslovanske krize, do katerega naj bi se dokopali z oblikovanjem drugačnih geopolitičnih razmerij med »sprtimi brati na goratem Balkanu«, so se sredi marca, kar zadeva ovalno mizo federalnega predsedstva, znašli na čereh. Razlog: histerični izbruhi »srbijanskih« politikov. Milošević in njegovi možje so zgubili živce, saj jim ne zlepa ne zgrda ne uspe doseči prav nobenega izmed postavljenih ciljev. Njihovi zamisli o zedinjenju vseh Srbov znotraj novih meja »velike Srbije«, ki bi šle kot taka in po takšni preureditvi lahko začela svoj veliki pohod v sodobne čase, spodrežujeta krila ne le odločnost Hrvaške, Bosne in Makedonije, da se Srbiji ne podredijo in ne dovolijo krmenja svojih ozemelj na račun srbskih ozemeljskih težej, temveč tudi njihovo gospodarsko, socialno in politično udiranje tal pod nogami. Niso se zavedali, da so trhla. Njihove trhlости niso bili (in tudi posledje) pripravljeni pripisati sebi. Krivdo za svoj gospodski in finančni polom pripisujejo drugim. Vsem, ki jim oporekajo - ne doma ne na tujem pa ni nikogar, ki jim ne bi, sumničijo, da imajo bodisi srbofobične bodisi sovražno-agresivne namene. Le k sebi in vase se zlepa niso pripravljali ozreti.

Ko pa sta jim čistega vina ob marčnih demonstracijah nalila lastna mladina in dotlej molčeča ali utišana inteligenca, se jih je polastila histerija - in že je kazalo, da se utegnejo spozabiti z vpeljavo oklepnih razmer in represalij proti »neposlušnim«. Bili smo tik pred tem. Na razum v tem vsesplošnem brezumju ni bilo več mogoče staviti. Nori tok dogodkov je nemara zadnji trenutek preprečil s svojim posegom - State Department.

Na skrajnem robu

Srbijanski politični »velmožje« so s svojimi opletajočimi krvavimi igrami in igrkami (pošiljanjem armadnih oklepnikov na trge in ulice, podajanjem in umikanjem ostavk, militantnimi izjavami in zborovanji ipd.) prignali jugoslovanski življenjski utrip na skrajni rob znosnosti.

Sredi marca, a nič man ob njegovem izteku, je bilo videti, da so kolikor toliko ustaljenim razmerjem in rednemu prometu znotraj jugoslovanske države šteti dnevi.

A čeprav so šle marčevske nevarnosti velike eksplozije strasti po nekakšni čudežni logiki mimo, ne da bi se bilo zgodilo kaj zares odločilnega, je sledila zarez v pogajalskem ritmu, s karšnim poskušajo politični predstavniki v jugoslovansko »minštro« pomešanih narodov iskati pota kolikor toliko mirnega in razumnega razpleta. Republiški predsedniki so se namreč dogovorili, da se o prihodnosti svojih državic in morebitne zveze (federativno čvrste ali konfederativno ohlapne...) ne bodo več pogajali v okviru že kajkrat diskreditiranega Jovičevega predsedstva, temveč sami med seboj, vsakokrat v gosteh pri enem izmed gostiteljev.

Prvi tak jugoslovanski predsedniški vrh je bil v Splitu, od tam pa v skupem sklepem sporočilu ter v prejkone pitijjskih odgovorih »očetov« posameznih republiških narodov ni bilo razbrati niti ene same spodbudne zamisli, ki bi razpirala pota in jasnila obzorja. Vsi brez izjeme so ponavljali, kar tako oni sami kot vsi drugi že dolgo in dobro vemo: da smo si različni, da vztrajamo vsak pri svojem in da se sporazumeti ter poenotiti pač ne da. Srbi (ob zvesti pomoči Crnogorcev) na ideje o konfederaciji za nobeno ceno ne sprejmejo. O novem in nadaljnjem sožitju bi se pogodili edinole, če bi se vsi drugi strinjali z unitarno Jugoslavijo. Slovenci, Hrvatje pa Makedonci in Bošnjaki (z izjemo bosanskih Srbov) so se voljni pogovarjati edinole o - konfederaciji suverenih republik držav. Če ni in ne bo možnosti za dogovor o takšni navezi, se bo mogoče in treba pogovoriti o razdružitvi ter razglasitvi ločenih držav na tleh dozdajšnje Jugoslavije. To pa bo vse prej kot lahko...

Rastoča nestrpnost

Najbolj nestrpni bojevniki za samostojno Slovenijo so ob dotiku marčevske žerjavice domeli, da bi kazalo odločilni dan razdružitvenega dejanja aranžirati takoj, brez odloga. V slovenskem parlamentu so nastopili z urgentno zahtevo, naj še na zadnjem zasedanju v marcu sklene v zvezi s tem vse potrebno.

Razprava, ki je sledila tej zahtevi, je klobčič, namesto da bi ga bila po hitrem postopku odmotala, le še dodatno zapletla. Slovenski parlament se je znova globoko razklal. Besedovanje in odločanje o dokončni slovenski odcepitvi so odložili. Razdala je »trezna misel« jezikov na tehnici v osebah predsednika slovenskega predsedstva in predsednika slovenske vlade, češ: ostanimo trezni, ne prenačimo se, mi že vemo, kdaj bo pravi trenutek.

Poslej se stanje »ne tič ne miš« nadaljuje. Gospodarskih in socialnih lomov je sicer iz dneva v dan več, političnih napetosti z bojnimi napovedmi in celo ostrim streljanjem ter mrtvimi in ranjenimi prav tako, o znamenjih kakršnega koli bližnjega očiščenja teh naših onesnaženih razmerij pa ni ne duha ne sluha. In množična nejevolja ljudstva, vseh rodov in stanov, spričo tolikerih blokad in celo slabih možnosti za preživetje se razrašča.

Vse za kremenitost

Da bi bila mera polna, so naši zdajšnji »vladarji« zrinili skozi parlament proračun, ki je spet tako z resničnimi potrebami slovenske dežele v njenem zdajšnjem prepihu kot z večinsko voljo tega ljudstva kot volilnega telesa, ki pa oblastnikom ni mar: na veliko molzejo gospodarstvo, ki je v svojih pobudah dobesedno zadušeno, tako dobljenega denarja pa ne namenajo ne investicijskemu razvoju, ne socialnemu skrbstvu, ne krepitvi šolstva, znanosti ali kulture in sploh nobenemu zares temeljnemu nacionalnemu cilju, temveč: o, sancta simplicitas! - utrjevanju slovenskih soldaških in policijskih potencialov, češ: to bodi temelj naše suverenosti.

Nič čudnega, da vse manj in manj ljudi zaupa v zdrave obete garniture na oblasti in v možnost za oblikovanje samostojne slovenske države, na katero bomo ponosni in jo bomo sploh še lahko štel za svojo. Takšna domovina je vse manj mati in postaja vse bolj mačeha.

VIKTOR KONJAR

Povabilo

Katalog obveznih izbirnih vsebin

Na podlagi sklepov Strokovnega sveta za vzgojo in izobraževanje bo Zavod RS za šolstvo tudi za šolsko leto 1991/92 zbral in objavil skupno ponudbo programov obveznih izbirnih vsebin učence srednjih šol. Za to šolsko leto je bil tak katalog sestavljen samo za gimnazijce, za novo šolsko leto pa bo ponudba v katalogu namenjena tudi učencem strokovnih in poklicnih šol.

Zavod RS za šolstvo vabi vse šole, podjetja, zavode, zasebnike - da najavijo svojo ponudbo obveznih izbirnih vsebin. Program s prijavnico dostojno na Zavodu za šolstvo na Poljanski cesti 28 v Ljubljani, rok

za prijavo pa je do konca aprila. Področja izbirnih vsebin, ki bodo zajeta v Katalogu za šolsko leto 1991/92, so številnejša kot letos. Predvidena so tale: kulturne dejavnosti, zdravstvena vzgoja s tečajem prve pomoči, vzgoja za družino, mir in nenasilje, strokovne ekscurzije, športne dejavnosti (za poklicne in strokovne šole), tečaj računalništva (za dveletne in triletnje poklicne šole) in druge aktualne vsebine, ki jih bo učenec izbiral glede na zanimanje in ponudbo (obrambne in zaščitne dejavnosti, ekološke vsebine, izbrane zdravstvene vsebine, praktične dejavnosti idr.).

Razstava učil

Na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani bo od 9. do 14. aprila razstava učil in šolske opreme. Organizira jo Zavod za šolstvo v sodelovanju s šolami in podjetji ter drugimi. Predstavljena bodo področja dejavnosti osnovnega šolstva, iz strokovnega šolstva pa agroživilstvo, gradbeništvo, strojništvo in še kaj. Kot je že v navadi na takih prireditvah, bodo razstaviščno življenje popestrile okrogle mize, pogovori, demonstracije učnih pripomočkov idr.

doma drugje

Prizadevanja strokovnjakov pri nas in po svetu, predvsem tistih iz medicine, so že dolgo usmerjena v zgodnje odkrivanje in diagnosticiranje otrok z motnjami v razvoju. Zgodnja diagnoza teh otrok je pomembna zato, ker je temelj za zgodnjo obravnavo otrok z motnjami v razvoju. Na to sta opozorila že leta 1930 ameriška strokovnjaka Keels in Dye ter poudarila, da mora zgodnja diagnoza slediti zgodnji obravnavi, ki je podlaga in perspektiva za psihofizični razvoj majhnih otrok z motnjami v razvoju. Predšolskega obdobja, ko so možgani še sposobni kompenzacije in razvoja, ne smemo zamuditi. Z zgodnjo obravnavo teh otrok, z zgodnjim učenjem in vzgojo, pospešujemo njihov individualni telesni in duševni razvoj in povečujemo socialno in čustveno trdnost.

Številni posveti in druga srečanja strokovnjakov, ki obravnavajo otroke z motnjami v razvoju v predšolskem obdobju, dokazujejo, da smo, kar zadeva zgodnjo skrb za te otroke, v Sloveniji veliko naredili. Zasluge za to imajo predvsem strokovnjaki iz medicine, defektologije, psihologije in drugih znanosti, ki tudi posegajo v usposabljanje otrok z motnjami v razvoju. Kljub prizadevanjem mentalnih higienikov, psihologov, pedagoških strokovnjakov, ki delujejo po Sloveniji in so bili ustanovljeni na njihovo pobudo. Ti oddelki, ki so namenjeni razvoju in otrokom s telesnimi in gibalnimi motnjami, še zdaj ne zadoščajo za vso Slovenijo. Veliko teh otrok je še zmeraj v domači oskrbi, njihov razvoj pa je bolj ali manj odvisen od naravnega otrokovega zorenja, od občasne pomoči strokovnjakov in seveda staršev.

Po dokaj zanesljivih podatkih je v Sloveniji zdaj 52 razvojnih oddelkov, to pa je glede na število otrok, ki so takšne predšolske vzgoje potrebni, zelo malo. Prisiljeni smo iskati še druge rešitve, ki so za otroke z zmerno pa tudi težjo motnjo v duševnem razvoju enako dobre ali celo boljše. To so tako imenovane žezne integrirane oblike predšolske vzgoje, ki so pri nas že od nekdaj žive, le da pri njihovem razvijanju niso sodelovali ustrezni strokovnjaki; brez teh pa si danes integrirane predšolske vzgoje ne moremo zamisliti.

Urediti pa bi bilo treba tudi število otrok v skupinah, v katerih so tudi otroci z motnjami v razvoju. Integrirane oblike ne smejo biti torej odvisne od pripravljenosti vzgojiteljev in dobre volje vodstev vrtcev. Širiti bi jih morali postopno in predvsem strokovno, posebno v manjših mestih, kjer ni možnosti za delovanje razvojnega oddelka, ker je premalo otrok in niso izpolnjeni drugi pogoji, predvsem materialni in kadrovske.

V prvi fazi priprav na integrirano obliko predšolske vzgoje otrok z motnjami v razvoju je prav gotovo priprava staršev zdravih otrok; tisti staršev, ki bi bili pripravljene sprejeti načrtno mešanje skupin v vrtcih – kjer je to mogoče in seveda nujno potrebno za otroke, ki so zaradi svoje motnje v domači oskrbi, ker v kraju ni razvojnega oddelka. Zavedati se moramo, da imajo s starši zdravih otrok povsod po svetu težave in tudi naši starši niso brez predsodkov. Doslej na tem področju nismo storili skoraj ničesar, zato lahko marsikje pričakujemo težave. Od pripravljenosti staršev zdravih otrok je močno odvisno, ali bo integrirana predšolska vzgoja uspešna. Dela s starši ne moremo prepustiti le vzgojiteljicam in vodstvom vrtcev, temveč moramo zanj pridobiti ugledne strokovnjake, ki bodo starše prepričali, da integrirana predšolska vzgoja ne škoduje razvoju njihovih zdravih otrok.

Zelo veliko govorimo o integraciji otrok z motnjami v šolski starosti; tedaj je dobra integracija resnično dvomljiva, saj gre za doumevanje vsebin učnega načrta, pa tudi razlike med zdravimi otroki in otroki z motnjami so v šolskem obdobju mnogo vidnejše. V predšolskem obdobju je integracija veliko bolj naravna; to kažejo številne raziskave, katerih izsledki so veljavni tudi za naše socialno okolje. Za vse, ki odgovarjajo za to področje in jih zanima predšol-

ska vzgoja otrok z motnjami v razvoju, navajam, kako rešujejo ta vprašanja na tujem.

Avstrija: Prevlada popolne integracije

Kmalu po drugi svetovni vojni so na Dunaju ustanovili zgleden otroški vrtec, denar za zidavo njegove stavbe je dal švicarski Rdeči križ kot del vojne odškodnine, namenjene otrokom z vsemi vrstami različnih motenj v razvoju. Tako so imeli svoj paviljon otroci z gibalnimi in telesnimi motnjami, z motnjami vida, z motnjami v duševnem razvoju idr. Vsi paviljoni so bili povezani z osrednjo stavbo; tam so otroke zjutraj sprejemali, jih preoblekli, v to stavbo so otroci hodili k logopedu, fizioterapevtu, zdravniku itn. Poseben otroški vrtec je bil idealno organiziran – to bi gotovo potrdili številni slovenski defektologi, ki so ga obiskali. Program usposabljanja predšolskih otrok z motnjami je direktorica tega vrtca predstavila slovenskim defektologom na republiškem seminarju v Kranjski Gori in smo ga delno posneli tudi pri nas. Ta zgledni vrtec na Dunaju že nekaj let ne deluje več, tako kot tudi ne delujejo drugi posebni vrtci po Avstriji. Najdemo jih le še na Koroškem in Zgornjem Štajerskem, po vseh drugih deželah Avstrije pa so izpeljali popolno integracijo predšolskih otrok z motnjami v razvoju. To so storili na zahtevo staršev in strokovnjakov z utemeljitvijo, da ni humano ločevati zdravih otrok in otrok z motnjami že v predšolskem obdobju. Reforma predšolske vzgoje se je začela v deželi Dunaj in se je postopoma vpeljevala po drugih deželah Avstrije. V skupinah, v katerih so tudi otroci z motnjami, je od 12 do 14 otrok.

Poleg vzgojiteljice dela v vsaki skupini tudi defektolog, če je potrebno, pa tudi fizioterapevt in psihoterapevt. Za takšno reformo bi bili verjetno navdušeni tudi pri nas.

Na Koroškem in Zgornjem Štajerskem še zmeraj delujejo posebni otroški vrtci, in to pod isto streho kot vrtci za zdrave otroke. Posebni vrtci imajo zelo popolno obliko integracije znotraj skupin; to pomeni, da v posameznih skupinah otrok z motnjami v razvoju posebno intenzivno delajo z otroki s težjimi motnjami. In ko opazijo, da je otrok nekoliko napredoval, ga takoj pritegnemo v skupino sposobnejših otrok, izjemoma pa tudi v vrtce za zdrave otroke. Usposabljanje v teh posebnih vrtcih je skoraj individualno, saj je na enega otroka en strokovnjak, delo teh strokovnjakov pa je zelo kakovostno. Ti vrtci imajo močne zagovornike v organizaciji Lebenshilfe.

S sedmim letom otroke iz posebnih in iz integriranih vrtcev vključujejo v Sonderschule – naše šole s prilagojenim programom, in v Schulle für geistigbehinderte – naše oddelke za delovno usposabljanje.

Nemčija: Strokovno in postopno

V Zahodni Nemčiji so glede skupne vzgoje zdravih otrok in otrok z motnjami zelo strokovni in postopni. Prvi korak pri včlanjevanju otrok z motnjami v skupine zdravih otrok je priprava staršev zdravih otrok na to, da bi brez predsodkov sprejeli obliko skupne vzgoje. Pripravljenost staršev zdravih otrok mora biti izražena popolnoma prostovoljno, brez kakršnih koli pritiskov strokovnjakov. Ko staršem predstavijo obliko skupne vzgoje, jim zagotovijo, da bo v skupini zdravih otrok zelo malo otrok z motnjami, nikakor pa ne več kot trije.

Zelo znani so vrtci Montessori v Münchnu, kjer vključujejo med zdrave otroke tudi otroke z vsemi vrstami motenj v razvoju, pa tudi otroke z več motnjami. V teh vrtcih delajo po programu vrtcev Marije

Pod skupno streho

Kako je mogoče skupaj vzgajati zdrave otroke in tiste z motnjami v razvoju

Montessori, ki temelji na zbujanju aktivnosti pri otroku – to pa je za otroke z motnjami še posebno pomembno. Metode Marije Montessori so še danes zelo žive, čeprav je svoje uspešno delo na področju duševne prizadetosti prepustila J. F. Montesanu in njegovim sodelavcem, sama pa se je usmerila v delo z bolj nadarjenimi otroki, kjer je uspehe mogoče doseči veliko hitreje, pa tudi mnogo večji so. Vrtci, ki delajo po metodah Marije Montessori, zahtevajo od vzgojiteljic trdo delo, veliko ljubezni in potrpljenja.

Naslednja oblika predšolske vzgoje v Nemčiji so vrtci akcije Sonnenschein, ki je vrtce Montessori dopolnila s socialno in pediatrično službo. Ta akcija je integrirano obliko predšolske vzgoje dvignila na najvišjo raven. Vzgojiteljice, ki delajo v teh vrtcih, uživajo velik ugled in starši zdravih otrok in otrok z motnjami želijo, da njihovi otroci obiskujejo vrtce, ki spada v okvir akcije Sonnenschein. Starši in vzgojiteljice v teh vrtcih imajo, če nastanejo kakršne koli težave, veliko opore v Kindersentrumu v Münchnu. Ta center otroke diagnosticira in vzgojiteljicam priporoči primerne metode dela s posameznimi otroki in s skupino. Tovrstni vrtci se po nemških mestih širijo le počasi, saj je celotna organizacija tako zahtevna, da je ni mogoče širiti kot edino obliko integrirane predšolske vzgoje.

Posebnost integrirane predšolske vzgoje je Kindergarten Pasing. To je zasebna ustanova gospoda E. V. Ullnerja v Münchnu in deluje že od leta 1969. Zdjaj obiskuje ta vrtce 32 zdravih in 48 otrok z motnjami v razvoju. Stari so od 2,5 do 10 let. To pomeni, da se otroci, ko pridejo v osnovno šolo ali šolo s prilagojenim programom, še zmeraj vračajo v dnevno varstvo v vrtce, ki so ga obiskovali v predšolskem obdobju. Po zadnjem poročilu iz te ustanove iz leta 1980 je moč sklepati, da se je vrtce Pasing usmeril predvsem v integracijo otrok z motnjami v duševnem razvoju. Vrtce deluje zelo uspešno.

Skupine v njem so sestavljene zelo načrtno. V šestih skupinah, v teh je od 4 do 6 otrok, so samo otroci z motnjami v razvoju, tri skupine so mešane in zajemajo od 7 do 13 zdravih otrok in enega do štiri otroke z motnjami v razvoju. V mešano skupino vključijo otroka z motnjo v razvoju in se bo predvidoma uveljavil lahko tudi v mešani skupini ali med zdravimi otroki. Med skupinami v vrtcu ni pregraj: otroci se obiskujejo, igrajo, pojejo in se spet vrnejo v svojo matično skupino. Tisti iz skupine otrok z motnjami v razvoju se vključujejo v tisto mešano skupino, s katero imajo največ stikov ali imajo v mešani skupini že prijatelje. Gre torej za integracijo, ki izhaja iz otroka samega, in če mu v mešani skupini ni všeč, se lahko vrne spet v skupino otrok z motnjami v razvoju. Veliko poudarka dajejo v vrtcu Pasing, predvsem v skupinah mlajših otrok, dejavnostim, pri katerih je integracija lahko kar se da spontana. Tako organizirajo lutkovne igrice, nakupovanje drobnih predmetov, plavanje, sprehode, igre v pesku, obisk živalskega vrta, parka int.

Za skupine otrok šolske starosti, ki so v tem vrtcu v dnevnem varstvu, veljajo enaki pogoji integracije kot za predšolske otroke.

Najzgodnejši poskus skupne vzgoje zdravih otrok in otrok z motnjami zasledimo že leta 1963 prav tako v Münchnu. To je bilo zelo uspešna integracija otrok s telesnimi motnjami med zdrave otroke. Raziskovalna skupina pod vodstvom psihologa Strasserja je ugotovila, da so bile izkušnje v vrtcu zelo pozitivne. Tako jih je opisala v strokovnem poročilu posebna komisija leta 1968. Zdravi majhni otroci se razmeroma hitro navadijo sovrstnikov s telesnimi motnjami. Zdravi otroci so otroke z telesnimi motnjami spontano pritegnili v različne dejavnosti, ki jih ti sami nikoli niso opravljali. Vsi prilagodljivi procesi so bili v vrtcu zelo lahko vodljivi, otroci so vsa neskladja dobro premagovali, pri tistih s telesnimi motnjami pa so opazili izredno visoko stopnjo kompenzacije. Težave so imeli samo tisti otroci z motnjami v telesnem razvoju, ki so v domačem okolju uživali preveliko zaščito in pomoč. Strokovnjaki menijo, da otroci s telesnimi motnjami v izoliranih skupinah nikakor ne bi mogli tako zelo razvijati kompenzacijskih sposobnosti, kot jih lahko v integriranih oblikah. Nekateri otroci z motnjami v telesnem razvoju so v integriranem vrtcu prevzeli celo vodilne vloge, to pa je skoraj povzročalo težave v socialni integraciji.

V deželi Bavarski imajo veliko vrtcev, vanje sprejemajo otroke z vsemi vrstami motenj v razvoju. Že pred

desetimi leti je bilo tam 648 posebnih vrtcev s 1718 mesti za otroke z motnjami v razvoju. To integracijo so širili postopno. V prvi fazi so sprejemali vanje samo otroke z motnjami v duševnem razvoju, nato otroke z motnjami sluha in govora, otroke z motnjami vida itn. Danes je Bavarska glede integracije otrok z motnjami v razvoju v predšolskem obdobju storila največ ne samo v Nemčiji, temveč tudi v Evropi. Strokovnjaki ugotavljajo, da je pedagoška stran v teh vrtcih sporna. Trdno mnenje, da otroci z motnjami v razvoju ob zdravih vrstnikih bolje napredujejo, so deležni posebne pomoči, so družbeno mnogo bolj sprejeti in da je socialni razvoj veliko ustrežnejši, se je omajalo. Strokovnjaki so ugotovili, da so vrtci, ki so vključevali otroke z motnjami, močno preobremenjeni, pomanjkljiva je priprava za sprejem otrok z motnjami v razvoju med zdrave otroke, premalo strokovno je delo s starši zdravih otrok, pa tudi vzgojiteljice niso strokovno zadovoljivo usposobljene.

Zaradi takšnih in drugačnih pomanjkljivosti in drugih napačnih ustrezen razvoj otrok z motnjami. Vsi ti vrtci imajo premalo denarne podpore in dežela Bavarska je ne namerava višati, ker so uspehi teh vrtcev premalo vidni. V prihodnosti nameravajo integrirati vse otroke, ki niso izrazito moteni v razvoju, vse druge pa bi bilo treba selekcionirati glede na vrsto in stopnjo motnje v razvoju. Otroci, pri katerih so v zgodnjem razvoju opazni večji odkloni, se zadnje čase vključujejo v posebne vrtce. Ti otroci imajo večje zahteve in potrebe, zato strokovnjaki menijo, da so integrirane oblike predšolske vzgoje za mnoge zelo škodljive. Otroci z zmerno in težjo motnjo v duševnem razvoju in tisti z več motnjami morajo imeti posebne terapevtske možnosti in vso naklonjenost okolja. Tako pa je lahko le v posebnem vrtcu, saj imajo otroci v njem tudi vse možnosti za razvoj.

V Nemčiji se čedalje bolj zavedajo, da integrirane oblike predšolske vzgoje zahtevajo veliko več osebja in seveda mnogo manj otrok v skupini. Vsi, ki delajo v takih oblikah predšolske vzgoje, morajo biti dodatno usposobljeni in še v tem primeru strokovnost ni zmeraj zagotovljena. V vseh vrtcih že ob sprejemu otrok ni zagotovljena kompleksna obravnava. Poseben problem pa so otroci s težjo in najtežjo motnjo v razvoju.

V integriranih vrtcih ni zagotovljena varnost zdravih otrok niti otrok z motnjami v razvoju, to pogosto povzroča skrbni in nevolji staršev in strokovnjakov. Mnogi otroci ne pridejo do svojih pravic, do strokovnjakov, ki bi se morali ukvarjati z njimi individualno; najpomembnejše pa je, da je popolnoma nejasno, kako nadaljevati integrirano vzgojo in izobraževanje, ko pridejo otroci v šolsko obdobje.

Vse izkušnje je treba gledati iz ozadja. V Nemčiji potekajo številne raziskave o skupni vzgoji zdravih otrok in otrok z motnjami v razvoju; te kažejo pozitivne izkušnje, ni pa jasnih izsledkov, o tem, kakšne so razlike med otroki, ki so v predšolskem obdobju vključeni v redne vrtce, in tistimi, ki so v posebnih vrtcih ali ustanovah. Usmeritev v šolo je veliko vprašanje, na katero strokovnjaki še ne znajo odgovoriti. Kljub razvejanemu raziskovalnemu delu na področju vzgoje in izobraževanja otrok z motnjami v razvoju so v Nemčiji še zmeraj naklonjeni tudi posebnim vrtcem in šolam s prilagojenim programom.

Francija: Proti institucionalnim oblikam

Procesi vključevanja otrok z motnjami v razvoju so v Franciji zelo razširjeni in se nanašajo le na otroke z lažjimi motnjami v razvoju. Kar zadeva predšolsko vzgojo v Franciji, se zmeraj podpirajo posebne oddelke za otroke z zmerno, težjo in najtežjo motnjo v razvoju, niso pa naklonjeni institucionalnim oblikam predšolske vzgoje, ker menijo, da je za otroke z motnjami najboljše okolje družina. Družine z otrokom z motnjo v razvoju dobivajo posebno denarno pomoč.

Norveška: Uspoštevanje posebnih zahtev

Norvežani se zavzemajo za popolno integracijo otrok z motnjami v razvoju, toda le v predšolskem obdobju. Po sklepu vlade mora vsaka občina na Norveškem pri načrtovanju ustanov in kadrov za predšolsko vzgojo upoštevati posebne pogoje, ki jih zahteva integrirana oblika predšolske vzgoje. V vseh vrtcih mora biti

zagotovljen vsestranski razvoj otrok z motnjami v razvoju, pomagati pa je treba tudi staršem teh otrok in tako razbremeniti družino.

Švica: Velika podpora od zunaj

Otroški vrtci v Švici sprejemajo otroke z vsemi vrstami motenj. Ti vrtci določijo veliko podporo od zunaj: pomagajo jim različni strokovnjaki in posebne ustanove, ki obravnavajo otroke z motnjami v razvoju. Kljub razvejeni mreži vrtcev pa imajo tudi posebne vrtce za otroke z motnjami.

Amerika: Bogato raziskovalno delo

Onkraj velike luže so integracijski procesi prav tako živi kot v Evropi, bogato pa je tudi raziskovalno delo. E. P. Simon in A. E. Gilman poročata o posebnem programu, ki so ga pripravili za slepe otroke. Majhni slepi otroci obiskujejo dopolne posebne otroški vrtce za slepe otroke, popoldne pa so vključeni v posebno skupino za videče otroke. Temeljni namen te oblike predšolske vzgoje slepih otrok je, v čim boljši pripravi teh otrok za obiskovanje redne osnovne šole. Pri tem poskusu pa ne gre samo za pripravo slepih otrok na integrirano vzgojo in izobraževanje, temveč tudi na pripravo pedagoških delavcev za delo v tistih šolskih oddelkih, v katere bodo vključeni tudi slepi otroci.

Vzgojiteljice enega in drugega vrtca so se redno sestajale in se na posebnih kolegijih sestankih pogovarile o organizaciji dela, predvsem pa so ovrednotili dosežke pri posameznih otrocih. Osebe rednega vrtca so strokovnjaki seznanili z značilnostmi otrok z motnjami vida, z njihovimi lastnostmi, posebnimi potrebami, možnostmi in njihovimi funkcionalnimi omejitvami. Videči otroci v rednih vrtcih so se pod vodstvom vzgojiteljice zelo hitro navadili slepih vrstnikov, prilagodili so se igranju, v katerih so se igrali tudi slepi otroci. Slepi otroci so se med videčimi vrstniki zelo dobro počutili in se v popoldanskem času radi vključevali v integrirane oddelke.

Vodje eksperimenta menijo, da je pogoj za uspešno delo v nenehnik stih vzgojiteljice enega in drugega vrtca.

Največ raziskav na področju integracije otrok z motnjami v razvoju je v državi Ohio na Ohio State University (Guralnich s sodelavci). Pri poskusu gre za zelo zgodnjo integracijo zdravih otrok in otrok z motnjami v razvoju. Ne gre zato, da bi se motnje izgubile ali nevtralizirale, saj to ni mogoče, temveč za premišljeno mešanje zdravih otrok in otrok z motnjami v razvoju. Pri tem prilagajajo možnosti in organizacijo vzgoje tako, da vsem otrokom zagotovijo ustrezen razvoj. Otroci z motnjami ne vržejo v integracijski tok, temveč je vzgoja organizirana tako, da je mogoče otroke z motnjami v razvoju razvijati na poseben način, kot to zahteva njihova motnja. To obliko imenujejo gibljiva organizacija vrtca in poteka ločeno od zdravih otrok s poudarkom na posebnih pedagoških prizadevanjih in posebnih razmerah.

Pri specialnem programu, ki poteka v mešanih skupinah, imajo otroci še enkrat več bivalnega prostora kot v rednih vrtcih. Prostor se lahko predeli in je namenjen tudi gibalni vzgoji. Manj se vključujejo v te skupine otroci s težjimi telesnimi motnjami. Ob določenih dejavnostih ti otroci sploh ne sodelujejo. Vzgojitelji skrbno opazujejo otroke predvsem pri vzajemnih dejavnostih. Glede na motnje otrok pripravljajo individualne programe, izbirajo metode dela in načrtujejo cilje usposabljanja. Pri delu v mešanih skupinah skrbno odbirajo didaktične igre, didaktične materiale in vsebine, ki morajo biti usmerjene v razgibanost vzgojnega procesa in razvijanje otrokovi funkcij. Vzgojiteljice morajo biti usposobljene za delo v mešanih skupinah in še posebej za delo s starši.

V Pensilvaniji poteka že nekaj let projekt o medsebojni socialni interakciji zdravih otrok in otrok z motnjami v razvoju v predšolskem obdobju. Spontano socialno vedenje teh otrok opazujejo v 58 skupinah (Brown, Peters, Schilmoeller 1980). Strokovnjaki menijo, da samo mešanje zdravih otrok in otrok z motnjami ne prinaša nikakršnega zblžanja in razumevanja. Za integracijo mora biti izpolnjenih več pogojev: – pravilno sestavljene skupine – skrbno izbrane vzgojiteljice in drugi potrebni strokovnjaki – prostorske možnosti in organizacija v prostorih – prilagojeni program.

V danih razmerah so vzgojiteljice opazile, da so pri posameznih dejavnostih bolj aktivni zdravi kot otroci z motnjami v razvoju. Pri vsaki didaktični igri so otroci z motnjami potrebovali veliko več časa, da so jim razumeli, kot zdravi otroci. Pri tem je treba poudariti, da so bile enim drugim otrokom vzgojiteljice družba enako naklonjene.

Otroci z motnjami so bili pri igri manj dejavni, čeprav se je naklonjenost vzgojiteljice povečala. Ob spreminjenih razmerah, v katerih je potekalo manj dejavnosti, so se pri otrocih z motnjami v razvoju socialne sposobnosti bolje izrazile. Močte so vplivale na otroke z motnjami nekatere ovire, ki so bile v prostornem namensko postavljenem prostoru. Njihovo dejavnost pri igri pa ni vplivalo, če je bilo manj igrač.

V ZDA je veliko otrok z motnjami v razvoju integriranih v različne oblike predšolske vzgoje, še več pa popolnoma segregiranih, že v predšolskem, še bolj pa v šolskem obdobju.

Sklepne misli

Z zadovoljstvom ugotavljamo, da imamo v Sloveniji vzgojno izobraževalne programe, ki omogočajo (to zagotavlja zakon) tudi otrokom z motnjami v razvoju potrebno vzgojo, ne da bi jih ločevali. To velja predvsem za otroke z lažjimi motnjami v razvoju, za otroke z zmerno, težjo in najtežjo motnjo v razvoju, za otroke s težjimi telesnimi in gibalnimi motnjami pa imamo tak kot po svetu posebne, tako imenovane razvojne oddelke. Pomanjkljivost je v preskromnem raziskovalnem delu na področju predšolske vzgoje otrok z motnjami v razvoju in v premajhni številu otrok, ki so vključeni v to vzgojo. Ponovno poudarjam, da je naša naloga širiti mrežo razvojnih oddelkov in vključevati tudi otroke z zmerno motnjo v duševnem razvoju in s telesnimi motnjami v redne skupine v vrtcih. Vzgojiteljice, ki sprejemajo otroke z motnjami z dobro voljo v skupine, bi morale imeti veliko moralno podporo kolektivna, večjo strokovnih delavcev, njihovo delo pa bi moralo biti tudi primerno ovrednoteno. Razgibano je treba delo s starši otrok z motnjami v razvoju in starši zdravih otrok, ki so nepoučeni in polni predsodkov. Dopovedati jim je treba, da otroci z motnjami, ki so vključeni v redne skupine v vrtcih, ne vplivajo negativno na zdrave otroke, in da majhni otroci sprejmejo drugačne otroke, pogosto pa drugačno sploh ne opazijo. Delu s starši namenjajo povsod po svetu veliko pozornosti, zato imajo skupno vzgojo zdravih otrok in otrok z motnjami v razvoju povsem naravno.

Po svetu najdemo različne oblike predšolske vzgoje otrok z motnjami v razvoju, reči moramo, da prevladuje integrirana oblika predšolske vzgoje, je v predšolskem obdobju najbolj stvarna in najuspešnejša. Integracija postane problem z vstopom v šolo; tedaj postajajo razlike med zdravimi otroki in tistimi z motnjami vse bolj vidne.

Pred vsemi so namreč zahtevna učnega načrta, mi pa nečemo razumeti, da nikjer v tujini ne vključujejo v redno osnovno šolo otrok z lažjo motnjo v duševnem razvoju tako nestrokovno kot pri nas. V zagovor našemu vzgojnemu izobraževalnemu sistemu pa enkrat poudarjam, da otroci z razvojnimi in učnimi težavami pri nas že zelo dolgo vključujemo v redno osnovno šolo. Lahko torej rečemo, da gremo na tem področju v korak z razvitimi državami, ko bomo ustvarili drugačne možnosti, pa bomo integrirali tudi otroke z lažjimi motnjami v duševnem razvoju. To odvisno od ustreznega osebnih števila učencev v razredu in po moči strokovnjakov, ki pomagajo oblikovati individualne programe – ti pa so podlaga za uspešno integracijo.

ANTE KOTAR

Zdrava podoba o sebi odpira vrata v boljšo šolo

Drugi republiški seminar OSNOVNA ŠOLA NA SLOVENSKEM, Opatija, 20. do 22. marec 1991

Če načrtuješ za eno leto,
posadi riž.
Če načrtuješ za deset let,
posadi drevo.
Če načrtuješ za vse življenje,
vzgojaj človeka.

S to staro kitajsko modrostjo je mag. Teja Valenčič, predsednica organizacijskega odbora, začela seminar v Opatiji. In res je bil ta seminar vzgoja človeka, učenca, učitelja, ravnatelja za bolj kakovostno, ustvarjalno, svetlejšo življenje.

Trije dnevi, natrpani s srečaji, menjavanjem izkušenj, informacijami, spoznanji.

Zanimiv in koristen seminar s predavanji, delavnicami in pogovori za okroglo mizo.

Potrđitev, da lahko majhna skupina organizatorjev odlično izpelje zahtevno nalogo, saj se je število udeležencev povečalo od lanskih tristo na letošnjih štiristo, zadnji dan pa – to je bilo presenečenje, (ki je povzročilo prostorsko stisko, še za skoraj sto.

Takšna posvetovanja so nujni del nenehnega (permanentnega, trajnega) izobraževanja; so tudi ogledalo posamezniku, to pot ravnatelju. Ogledalo postavlja jasna vprašanja, ki zbujejo tesnobo, vendar sprejemljivo, učljivemu pomagajo, da se bo bogatila, da bo spreminjal svoje predstave, se prilagajal zahtevam časa in s svojimi novimi pogledi prepoji tudi zbornico.

Kdor je zadovoljen s seboj in sprememb ne more ali noče sprejeti, ga takšna vprašanja ne motijo, saj jih ne sliši. Toda mnogi so jih slišali. S seminarja ne bodo odšli mirni, ker jih bodo »zasledovala«. Je tvoja samopodoba (ali lepše: tvoja podoba o sebi) zdrava? (Priznali smo si, da je dokaj negativna, saj smo Slovenci, pa še šolniki povrh! Spomni se, kako smo se na predavanjih gnetli v ozadje dvorane, kako pri skupinskem delu neradi začnemo prvi, neradi prevzamemo dolžnost zapisnikarja, še manj radi nastopamo kot poročevalci!) In če ta tvoja podoba o sebi ni zdrava, kaj boš storil, da jo spremeniš? Kakšna je podoba tvojih učiteljev in tvojih učencev o sebi? Kako si sprejel predlog ministra Venclja, da bo kajenje odpravil iz šole, tudi iz zbornice? Sprejemaš novosti? Imaš vizijo, kakšna naj postane šola, ki ti je zaupana?

Kdo in kaj so slovenski ravnatelji?

Trije skupni delovni dnevi ponudijo tudi dokaj jasen odgovor na vprašanje, kdo in kaj so naši zdajšnji slovenski ravnatelji: ženske malo bolj neposredne, moški nekoliko bolj zavrti, vsi pa – bolj ali manj – prepričani, da je treba sprejemati novosti, in zelo zaskrbljeni zaradi denarnih težav, saj vpeljevanje novosti kljub največjemu navdušenju ni zastoj.

Smo bili udeleženci s predavatelji zadovoljni? Najbolj toplo smo sprejeli govornike, ki so – poleg odlične vsebine – svoje misli podajali jasno in jedrnat, v živi, lepi govornici, ki so nam s primerno hitrostjo govorjenja omogočili zapisovanje in so se potrudili za berljiv zapis na presojnicah. Poznate jih in veste, da govorim o Marji Strojini, Dori Gobec, Janezu Svetini, Janezu Bečaju pa še o kom.

Na letošnjem seminarju smo šolniki spet ugotavljali, kako pomankljivo je naše znanje o tem, kar je tesno povezano z našim vsakdanjikom v šoli, in kako bi bilo življenje velikih in malih v šoli lažje in lepše, če bi to svoje znanje razširili, okrepili in seveda uporabljali.

Tudi letos bo izšel zbornik, v njem bodo objavljena predavanja in poročila iz delavnic; naj bo pa že zdaj predstavljeno tisto, kar smo sprti zaznamovali s klicajem.

Učitelj ne sme »pregoreti«

Dora Gobec: Cilj inovacij v šoli naj bosta otrokova uspešnost in napredovanje na naslednjo razvojno stopnjo. Da pa bi to dosegli, je treba otroku omogočiti resnično kakovost življenja.

Janez Svetina razlaga izraz uspešnost takole: Uspešen ni, kdor pozitivno izdelava šolo, ampak kdor naredi v svojem razvoju korak naprej, pa če je ta korak še tako majhen. Zato s pozitivno motivacijo omogočajmo vsakemu, da doživlja uspeh, da napreduje. Vdimo ga k samostoj-

nemu razmišljanju, k pogumu, da pove in brani svoje stališče.

– Ob pritožbah ravnateljev, da ima vsak na šoli vsaj enega učitelja, ki mu povzroča težave (alkoholik, agresivnež, lenuh, nestrokovnjak) in kviri šoli ugled, Janez Svetina zelo odločno podurja, da mora prav ravnatelj skrbeti za ustrezno izbiro učiteljev in bdeti nad njihovim delom. Beseda je izrečena. Sprenevedanje naredi v tem primeru veliko več škode kot odločno ukrepanje.

Dr. Darja Piciga je ob jasnih zgledih nakazala bistveno nalogo novega (ozaveščenega) učitelja: otroke naj nauči, da si bodo znali pridobivati znanje. Pri tem mora biti učiteljevo podajanje tolikšno in takšno, da bodo učenci lahko v resnici sodelovali.

Mag. Janez Bečaj: Dobro vodenje šole se ne začne z ustvarjalnostjo učiteljev, temveč z drugimi stvarmi. Najprej bi morali učitelju pomagati, da spremeni slabo podobo o sebi; od njega ne bi smeli pričakovati preveč; prepričevati bi morali, da ne bi občasno »pregoreval« zaradi občutka nemoči, nezadovoljstva, neučinkovitosti in čustvene izčrpanosti. In šele ko bodo zadovoljene njegove temeljne življenjske (eksistenčne) potrebe in potrebe po varnosti, bomo od njega lahko pričakovali večjo ustvarjalnost.

Marja Strojina je proti testiranju otrok pred vstopom v šolo, saj v novi šoli prilagajamo šolo otroku, in ne nasprotno; zavzema se za šolo brez ocen v nižjih razredih, za sodelovanje namesto tekmovanja pri pouku, skratka – za iskanje vseh mogočih načinov, ki naj otroku pomagajo, da si izriše pozitivno podobo o sebi.

V delavnicah so bile prikazane sodobne oblike pouka: uvodno ciljno načrtovanje in operativna priprava pouka, nato raziskovalno delo, samostojno delo, ni vojski pouk, pa sodelovanje staršev s šolo, integracija v praksi, delo z učno in vedenjsko motenimi, z zasvojenimi in še veliko zanimivega.

Tako sta oba seminarja, lanski in letošnji, obravnavala zelo raznolike teme iz šolskega življenja. Za drugo leto pa so udeleženci predlagali, naj bo srečanje ubrano na eno samo temo, npr. motivacija učenca, učitelja in ravnatelja.

Spremembe na prepihu

Vprašanja dr. Venclju in dr. Zakrajšku so bila zelo raznolika: od predmetnika, učnega načrta, verouka, preimenovanja šol, ukinitve Žagarjevih nagrad do tega, kaj je dobra šola, dober ravnatelj, dober učitelj.

Predmetnik – pri odgovorih je pomagal g. Milekič – ostane, pogojno pa bodo spremembe pri DMV (po novem etika in družba), ki ne bo obvezna, ter pri ŠD in zemljepisu; v četrtem razredu bodo obravnavali regije, in sicer vsaka šola svojo, v petem razredu pa Slovenijo.

Verouka v šoli ne bo. Šole naj se ne poimenujejo po vojaških osebah in enotah, temveč po krajih ali kulturno pomembnih ljudeh.

Žagarjeve nagrade bodo spet podeljevali prihodnje leto, prej pa je treba spremeniti sistem nagrajevanja in vpeljati nagrade za mlajše, saj Žagarjeva pomeni priznanje za življenjsko delo.

Število otrok v razredu se bo zmanjšalo, števila oddelkov na osnovni šoli pa ne bomo krčili (navdušeno ploskanje). Šola naj bo tako majhna, v njej naj bo največ šeststo otrok, da bo ravnatelj lahko poznal vsakega učenca. Ravnatelj naj v razredu tudi pokaže, kako se uči.

Dobra šola goji najprej dobre odnose, temu sledi strokovnost. Ravnatelj in taki šoli je dober ravnatelj in učitelj dober učitelj.

Pametna vlada bi se morala zavedati, da je zadnji čas, da na najrazličnejših področjih poišče vse najboljše umske moči in jih prosi za pomoč. Ni malo sposobnih in poštenih strokovnjakov, le poiskati jih je treba, kajti najboljše se ne vsiljujejo.

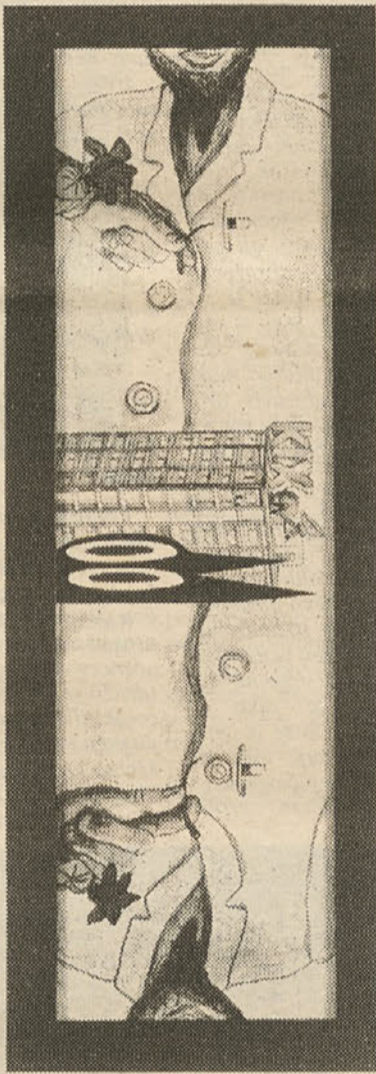
Ali bodo spoznanja naših različnih strokovnjakov zaživila v naši šoli in s tem ustvarila bolj človeško življenje v njej? Kajti za novo šolo nista dovolj ozaveščen

Mag. Valenčičeva je seminar končala tako, da je potrdila priporočila dr. Zakrajška: Naše šolstvo je kot ogromna barka, ki pluje po nemirnem morju in jo bo treba obrniti v nove tokove. Obracanje bo zelo naporno, ampak tu in zdaj smo se že trudili za spletnje rešilne vrvi.

Mnogoštevilna udeležba na prvem in drugem seminarju in prošnja udeležencev za tretjega kaže, da si ljudje želijo znanja.

ravnatelj in ustvarjalen učitelj, temveč je nujna tudi tako banalna zadeva, kot je denar.

DANICA CEDILNIK

Milan Erič: Risba 2, 1990, mešana tehnika, papir

Med seminarjem je nastala spontana zamisel, da napišemo pismo slovenski javnosti, v katerem zahtevamo od poslancev večjo odgovornost in zavzetost za reševanje šolskih težav.

Odprto pismo slovenski javnosti

Slovenska šola zasluži zaradi svojega nacionalnega pomena večjo pozornost in podporo. Ugotavljamo, da je v svojem razvoju dosegla ustrezno raven; ta pa že zdaj postavlja pred slovenski narod zahtevo za premišljene akcije in vlaganja, ki bodo ohranila doseženo stopnjo razvoja in hkrati pospešila nadaljnjo strokovno rast. Le tako bomo Slovenci pripravljeni vstopiti v 21. stoletje in si zagotoviti evropsko kakovost življenja.

Zdajšnje razmere šolstva na Slovenskem nas silijo, da moramo slovenski javnosti odločno in jasno povedati, da nadaljnega kakovostnega razvoja ne more zagotoviti le šola s svojimi učitelji, pa če so ti še tako zavzeti za delo.

V središču naše pozornosti so otroci in njihov celostni razvoj. Zagotavljamo, da bomo tudi v prihodnje usmerili vse svoje znanje, moči in prizadevanja v doseganje postavljenih ciljev. Pri tem pa potrebujemo več zaupanja v našo poklicno pristojnost in ustvarjalno strokovno sodelovanje vseh sposobnih na Slovenskem.

Vemo, da se vse temeljne odločitve za oblikovanje slovenskega šolstva sprejemajo v parlamentu, zato zahtevamo, da poslanci s popolno odgovornostjo sprejemajo le takšne odločitve, ki bodo soustvarjale možnosti za celosten razvoj naših otrok.

pogledi

ODPRTO PISMO PROF. DR. PETRU VENCLJU

Republiškem sekretarju za vzgojo, izobraževanje in telesno kulturo

Spoštovani!

V ponedeljek 25. marca je bil v Dnevniku objavljen članek z naslovom Manj prisile, več spodbude. V njem sem prebral tvoje mnenje o delu Zavoda Republike Slovenije za šolstvo.

Posebej sta me zmotili dve tvojim mnenji. Prvo, da Zavod postaja kvazi-znanstvena institucija, in drugo, da ne »servisira šol«. Pri tem ne gre le za strokovno diskvalifikacijo, ampak tudi za oceno, da Zavod ne porablja denarja za namene, za katere ga plačuje slovenska država. Kolikor je to uradno mnenje sekretariata, bom predsednika vlade gospoda Lojzeta Peterleta prosil za uradno stališče slovenske vlade o Zavodu kot vladni instituciji, s tem pa tudi za oceno mojega dela, ki ga opravljam kot republiški funkcionar na mestu vodje razvoja slovenskega šolstva.

Menim, da je to nujno tudi sicer, saj je vladni odnos do Zavoda viden tudi iz predloga za financiranje Zavoda R Slovenije za šolstvo v letu 1991. Le-ta predvideva za Zavod bistveno manj denarja kot lani, s tem pa ne omogoča Zavodu niti preživetja, kaj šele normalnega razvoja v sklopu programa razvoja in delovanja slovenskega šolstva.

Ob tem je treba poudariti, da se je Zavod v zadnjih dveh letih temeljito prenovil in spada med republiške ustanove z najvišjo izobrazbeno sestavo (10 doktorjev znanosti, 14 magistrorov in 126 delavcev z visoko izobrazbo, 34 delavcev z višjo izobrazbo, 20 delavcev pa nadaljuje podiplomski študij) ter da sodeluje pri več kot 50 mednarodnih projektih in nalogah. Končno je tudi projekt koncepta in strategija razvoja slovenskega šolstva dobil ustrezno mednarodno verifikacijo v sklopu OECD.

Sodelovanje s šolami se je bistveno vsebinsko spremenilo, saj so inšpekcijo zamenjali delo ravnatelji, svetovalci šolam pri delu in pomoč pri

vpeljevanju novosti in poskusov v slovensko šolstvo. Sto štirideset po vsebini različnih seminarjev v letu 1990 se je v 324 skupinah in v obsegu 2407 ur udeležilo okrog 12.000 učiteljev, založba Zavoda pa je izdala 45 priložnikov za učitelje in ravnatelje, 18 za učence, 5 navodil za delo osnovnih in srednjih šol ter vzgojno-varstvenih organizacij in 8 katalogov znanja za zaključni izpit.

Bistvene naloge zavoda v skladu z letnim delovnim načrtom so:

● priprava zasnov, programov in strokovnih podlag v različnih predlogih (le-te vsebujejo tudi posledice izbrane različice) za Strokovni svet in Republiški sekretariat za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo;

● spremljanje in vrednotenje programov in rešitev, ki so v šolskem sistemu in omogočajo spremembe iz prvega sklopa;

● prenos znanja v prakso in iskanje pobud v njej;

● priprava ter spremljanje in vrednotenje razvoja učne in informacijske tehnologije na vseh stopnjah izobraževanja;

● priprava izvedenskih mnenj in druge naloge, pri katerih sodeluje Zavod Republike Slovenije.

Zavodu R Slovenije za šolstvo so strokovno naložena tale področja slovenskega šolstva: predšolska vzgoja, osnovno šolstvo, srednje šolstvo, posebno šolstvo, šolstvo narodnosti in zamejstvo, izobraževanje otrok zdomcev, glasbeno šolstvo, sodeluje pa tudi pri pripravi strokovnega gradiva s področja šolskega svetovalnega dela in izobraževanja odraslih.

Upam, da bo to pismo vsaj malo pripomoglo k urejanju razmer v našem šolstvu, saj mu bo morala končno nekaj pozornosti nameniti tudi naša vlada. V tem upanju te tudi lepo pozdravljam.

DR. SREČO ZAKRAJŠEK,
direktor zavoda R Slovenije za šolstvo

SOCIALNIM DELAVCEM VISOKO ŠOLO

Nikjer v Jugoslaviji in v svetu ni dveletne šole za socialne delavce. To je eden od podatkov, ki je študentom in profesorjem, zbranim prvega aprila letos v mali dvorani Studentskega naselja v Ljubljani, potrdil, da so njihova dvanašletna prizadevanja za visoko šolo zelo utemeljena. Dozdajšnja višja šola jim ne zadošča in celo ovira razvoj stroke in znanosti. Da se njihova šola že prej ni preoblikovala v visoko, so pripomogle tudi spremembe v šolski politiki. Ko se je delo po novem programu že skoraj začelo, so ukinili Republiško izobrazbeno skupnost in ves potopek je bilo treba ponoviti. Videti je, da bo višja šola za socialne delavce končno le uspela: družboslovne fakultete podpirajo njeno priduževanje in pričakovati je, da bo podobno storila tudi vsa univerza. Tistih, ki čakajo, da spopolnijo svojo izobrazbo in poglobijo znanje, je preveč, da jim tega ne bi omogočili.

SPOROČILO JAVNOSTI

Po dvanajstih letih bolj ali manj uspešnih prizadevanj profesorjev Višje šole za socialne delavce v Ljubljani, da bi spremenili programske zasnove študija za socialno delo iz višješolskega programa v visokošolskega, smo se tudi študentje odločili, da ne bomo prepustili dogajanja usodi.

Slovenska dežela, politično in gospodarsko oslabiljena, potrebuje sposobne, izobražene strokovnjake za reševanje socialnih programov ljudi, za dajanje organizirane in prostovoljne pomoči in drugih dejavnosti, ki so iz dneva v dan potrebnejše.

In s čim utemeljujemo naša prizadevanja?

● Potrebujemo več časa, da bi dobro obvladali teoretično znanje in da bi ga znali sami prenesti v prakso, o njem razmišljati in ga razvijati.

● To bi pomenilo tudi več časa in priložnosti, da bi spoznali sami sebe, kajti le tako bomo zmogli opravljati delo z ljudmi – to zahteva veliko znanja in sposobnosti.

● Nujno je zagotoviti razvoj znanosti socialnega dela.

Socialni delavci se pri svojem delu opirajo na sklop družbenih ved, ki preučujejo družbeno resničnost iz različnih zornih kotov in imajo vse status samostojnih akademskih ved.

Menimo, da tudi socialno delo potrebuje tak položaj, čeprav se je kot veda razvilo precej pozno in ga zato vsi ne uvrščajo med akademske vede.

Urediti bi morali tudi strokovno izrazje, ki je povezano z naravo dela. Da bi vse to dosegli, predlagamo predvsem več prakse, več časa za poglobljanje strokovnih predmetov, več vaj – organiziranih tako, da bi dojele metode, ki se uporabljajo za delo; več programov, ki že med šolanjem omogočajo preverjanje, ali smo se pripravljili spoprijeti z delom, in ali smo zreli za samostojno delo.

Naj današnje omizje izzveni kot opozorilo in opomin: skrajni čas je, da se naučimo svojega dela res tako, kot ga od nas pričakujejo ljudje, ki bodo k nam prihajali po pomoč!

Študentje
Višje šole za socialne delavce
v Ljubljani

Ivan Lesjak: Faust, 1984-1988, kombinirana tehnika, papir

odprta
šola

POSVET O POLOŽAJU IN PRIHODNOSTI ŠOLSKEGA SVETOVALNEGA DELA

Kriza: nevarnost ali možnost?

Če bi šolsko svetovalno službo ukinili, bi se pouk vrnil na raven šestdesetih let

Besedo kriza v kitajščini zapišemo z dvema znamenjema: prvi pomeni nevarnost, drugi možnost. Če ju povežemo in preberemo skupaj, je to kriza.

Z razmišljanjem o krizi, o tem, ali jo danes razumemo bolj kot nevarnost ali bolj kot možnost, je mag. Janez Bečaj sklenil dvodnevni posvet o položaju in perspektivi šolskega svetovalnega dela. Ta posvet so pred dnevi (14. in 15. marca letos) v Mariboru pripravili Slovensko društvo pedagogov, Društvo psihologov Slovenije, Zveza društev socialnih delavcev Slovenije, Sekcija za šolsko pedagogiko in Pedagoška fakulteta Maribor.

Kakšno je po Bečaju doživljanje krize?

Po eni strani gre za ogroženost, ker se vse spreminja, obrača in nihče ne ve, kako bo v prihodnje. Obenem pa, ko preiščujemo delo šolskega svetovalnega delavca pred dvajsetimi leti v primerjavi z današnjim ugotavlja, da poudarjamo čisto druge zadeve kot takrat; pred leti se je delo te službe spreverglo v preprosta in celo banalna opravila, saj so morali svetovalni delavci npr. pobirati denar za šolsko malico in podobno. Šolski svetovalni delavci so danes bolj samozavestni kot kdajkoli in opravljajo res tiste naloge, ki spadajo v to strokovno službo. Tudi učitelji so jih sprejeli medse. To je zelo spodbudno za nadaljnji razvoj šolske svetovalne službe.

Kako torej razumeti krizo? Predvsem kot nove možnosti, kot iskanje novih, drugačnih poti.

Šolska svetovalna služba je prešla več različnih razvojnih stopenj, ki pa jih ni zmeraj spremljala znanstveno utemeljeno vrednotenje - takšna, ki bi šolsko sve-

čimprej visokošolski študij, vsi, tudi psihologi in pedagogi, pa si prizadevajo za učinkovitejšo strokovno usposabljanje po diplomah. Predlagali so specialistični podiplomski študij vprašanje pa je, ali naj bo posebej organiziran za vsak poklicni profil ali pa enoten za vso šolsko svetovalno službo. O sistemu napredovanja učiteljev je bilo zadnje čase precej slišati. Ali ne bi podobnega napredovanja omogočili tudi šolskim svetovalnim delavcem?

Tudi s pripravnostvom so se ukvarjali udeleženci posveta: leto bi moralo biti strokovno vodeno.

Svetovalni delavci imajo občutek, da so marsikdaj prezrti, predvsem strokovna šolska oblast z njimi preslabo sodeluje. Vsaka šola naj bi imela šolsko svetovalno službo; brez nje ni mogoče učinkovito podajati niti snovi niti informacij. Če bi šolske svetovalne službe po šolah ukinili, bi se kakovost vzgojno-izobraževalnega dela vrnila na raven, kakršna je bila pred tridesetimi leti.

Tone Skok, Koper:

Ce bi šolskemu svetovalnemu delu vrata v šolah zaprti, ne bi bilo več »šolsko«. Šolsko svetovalno delo je sestavni del šolskega sistema. Zato naj bo v celotni družbi in dokumentih obravnavano tako kot šola.

tovalno delo, to našo novost v šolskem sistemu, tudi nenehno razvijala in utrjevala. Marsikdaj ne najbolj zgledni odnosi med Zavodom RS za šolstvo in Pedagoškim inštitutom ter med matičnimi fakultetami, ki usposabljaajo šolske svetovalne delavce, prešibko povezovanje in sodelovanje med šolskimi pedagogi, psihologi in socialnimi delavci so povzročili zastoj v razvoju šolske svetovalne službe. Zadnje čase je s Sekretariata za vzgojo, izobraževanje ter šport in z Zavoda RS za šolstvo slišati, da naj bi šolsko svetovalno delo na šolah celo odpravili, šolske svetovalne delavce pa zaposlili v posebnih središčih ali jih celo odpustili.

Da bi teoretični in praktični skupaj zboljšali zdajšnje razmere ter s svojim strokovnim prizadevanjem ponovno jasno utemeljili položaj ter začrtali nadaljnjo perspektivo razvoja te službe v šolskem sistemu in družbi, pa tudi v šoli (vrtcu ali domu), se jih je nekaj sto zbralo na mariborskem posvetu. Šolsko svetovalno delo so obravnavali predvsem iz zasnove in operativno-vsebinskega zornega kota, veliko pozornosti so namenili usposabljanju posameznih strokovnjakov za šolsko svetovalno delo, razpravljali pa so tudi o šolski svetovalni službi v sistemu svetovalnega dela v širši družbi.

Zasnovo šolskega svetovalnega dela imamo, vendar še ni formalno urejena. Zgledovali se bomo po hrvaških sosedih, tam je delo šolskih svetovalnih delavcev natanko določeno v šolski zakonodaji. Udeleženci so poudarili, naj bi se svetovalni delavci ukvarjali le s svetovanjem, učili pa naj bi le izjemoma ne pa da bi bila učna obveznost zanje zakonsko predpisana. Normativi ne smejo biti ostrijši od zdajšnjih. Veliko so govorili o izobraževanju vseh treh profilov svetovalnih delavcev. Socialni delavci želijo

kovnostjo nova postavka v današnji šoli: le-ta pojmovanje »subjekta« vzgoje in izobraževanja od učenca do osebkra razpira do celostnega človeka. To je temelj današnjega antropološkega znanstvenja, demokratiziranja in humaniziranja šolskega vzgojno-izobraževalnega dela. Vidimo torej, da je šolsko svetovalno delo pomemben dejavnik »razodtujevanja« in osvobajanja. Treba ga je spoštovati in ohranjati v naši šoli, saj ni nikakršna boljševidna iznajdba, temveč je že skoraj štirideset let spodbujevalec antropološkosti in svobodnosti (še v sklopu trane idejno-ideološke zasnovanosti naše šole in njenega vzgojno-izobraževalnega dela). Kot takšen dejavnik pa naše šolsko svetovalno delo in z njim njegovi delavci zaslužijo zelo drugačno pedagoško priznanje ter drugačne razvojne in delovne možnosti od teh, v kakršne jih skušata usmeriti današnja - kot pravijo - demokratizmu in humanizmu naklonjena šolska politika in širša družbena skupnost.

BENJAMIN JURMAN

Zgled za Evropo

Vsak strokovnjak šolske svetovalne službe ima v bistvu nekoliko drugačno delo.

Šolski psiholog ugotavlja osebnostne značilnosti normalnih in razvojno motenih otrok, njihove posebno vidne duševne pojave, razčlenjuje socialne pojave v razrednih skupnostih, išče vzroke različnih problemov pri učiteljih, starših, v organizaciji dela, v šolskem okolju ali celo v izpeljavi vzgojno-izobraževalnega dela. Ne sme ostati le pri diagnozi, saj zmore le-to - vsaj približno dobro - narediti tudi izkušen učitelj. Psiholog mora poiskati pot za odpravo problema. Pri njegovem delu gre torej za terapijo s pomočjo svetovalnega dela.

Šolski pedagog ugotavlja predvsem vzgojno-izobraževalne možnosti učencev v učnem procesu in oblikovanju njihove osebnosti. Pri tem upošteva posameznikove značilnosti in socializacijo teh učencev v razredni skupnosti. Spremlja in razvija vzgojno-izobraževalni red šole, tako da vpliva na učitelje, starše in vodstvo šole. Razčlenjuje tudi uspešnost metod poučevanja v vzgojno-izobraževalnem procesu.

Šolski socialni delavec ugotavlja, v kakšnih socialnih razmerah živijo in delajo učenci; obravnava dom, šolo in šolsko okolje. Urejuje socialna vprašanja učencev v povezavi s starši, učitelji, vodstvom šole in zunanjimi ustanovami. Pedagoške delavce razbremenjuje socialne problematike učencev (letovanje, varstvo, prehrana, prevozi, disciplinski prekrški, mamila, prostitucija, družinski ekscesi ipd.).

Šolski svetovalni delavci na šolah se praviloma pojavljajo v dveh socialnih vlogah: kot čisti svetovalni delavci ali kot svetovalni delavci, ki imajo nekaj učnih ur pouka iz učnega predmeta njihovega strokovnega področja. Vlogi učitelja in svetovalnega delavca nista posebno združljivi, ker sta v pedagoškem pomenu različno usmerjeni. Prav tako ni dobro, če je zaradi poučevanja učnega predmeta okrnjeno svetovalno delo. Če uspe svetovalnemu delavcu iz obeh socialnih vlog poiskati skupni imenovalec, se lahko uspeh njegovega dela precej poveča, sicer pa je boljše, da ostaja le »čisti« svetovalni delavec.

Končni učinek svetovalnega dela je značilna anonimnost učencev in pomoč pri oblikovanju njihove osebnosti. Tako delo daje najboljše uspehe, posebno v družbi, ki so jo nenehno pretresale gospodarske, socialne in šolske prenovne. Šolsko svetovalno delo je tudi sicer novost, za katero potrebujemo denar, vendar pa daje odlične dosežke. Na tem področju smo veliko pred drugimi evropskimi in jugoslovanskimi narodi, ki so tudi razvili šolsko svetovalno službo, toda na drugačni zasnovi.

DR. METOD RESMAN

Pedagog, kje so tvoje meje?

Položaj psihologa ali socialnega delavca na šoli ni bil nikoli tako problematičen kot položaj šolskega pedagoga, ker se prva dva ukvarjata predvsem s šolsko uspešnostjo ali neuspešnostjo učencev in z vprašanji socialnih (družinskih) okoliščin življenja otrok. Tudi položaj šolskega pedagoga ni bil problematičen, dokler se je ukvarjal z učenci, njihovimi učnimi težavami in nadaljnjim šolanjem ali poklicnim

usmerjanjem. Problem šolskega pedagoga kot strokovnjaka za vprašanja organizacije dela in procesa nastane, ko poseže v strokovno delo učiteljev, v globalna vprašanja organizacije in vsebine načrtovanja pedagoškega režima dela ter vodenja šolskega kolektiva. Načelno so ta vprašanja v pristojnosti ravnatelja kot pedagoškega vodje ali pa posebnega pedagoškega vodje, nad njimi pa pogosto bdi država in njena šolska uprava. To so stvari, ki se tudi zakonsko urejajo in vanje ni mogoče poljubno posegati in jih spreminjati. Zato bo usoda šolskega pedagoga, njegovo mesto in vsebina dela odvisna od meja šolske samostojnosti ter položaja in vloge ravnatelja...

Tanja Bezić, Maribor:

Šolski svetovalni delavci se zavzemamo za slovensko šolo, ki bo prijazna, ustvarjalna in prožna. Šolska svetovalna služba je ena od pomembnih kakovosti naše šole, ki jo moramo ohranjati in razvijati. Zelo nespametni bi bili, če je ne bi »izvažali« in predstavili tudi drugim narodom in deželam.

Jasno je, da pedagog ravnatelju ne jemlje formalnih funkcij in pristojnosti pedagoškega vodenja in da pedagog kot svetovalni delavec ne posega v njegovo področje. Jasno je tudi, v katero smer se bo razvilo šolsko svetovalno delo drugače, kot je bilo; če bo delo v šoli - tudi v imenu otrok - bolj strokovno. Vsak razumen ravnatelj, ki bo želel šolo razviti, povečati njen ugled in biti po kakovosti v vrhu, bo iskal pomoč pri šolskih svetovalnih delavcih.

Na šoli pedagoga resnično ne bi smeli razumeti kot strokovnjaka, ki se ukvarja samo z učenci, učitelji, vodstvom šole in starši, temveč tudi kot strokovnjaka, ki se ukvarja z organizacijo dela, vprašanji načrtovanja in evalvacije, torej tudi s pojavi in stvarmi. Naj tudi preučuje in raziskuje (ugotavlja in načrtuje) možnosti za uspešno delo šole, za učenje, oblikovanje šolskega reda in uresničitev pričakovanih uspehov.

Marja Stroj, Ljubljana:

Nestrpno pričakujemo drugačno zasnovo šole, saj jo obiskujemo tudi mi, otroci in želimo jim vse dobro. Direktor Zavoda RS za šolstvo že napoveduje novo zasnovo. Moti me, ker je ne poznam(o) še dovolj nadrobno, pa vendar se že zdaj govori, naj bi šolski svetovalni delavci šli iz šol...

Zanima me tudi, kdaj bodo na Zavodu opravili napovedano selekcijo med svetovalci in ločili slabe od dobrih. Le skupina dobrih strokovnjakov lahko sooblikuje dobro šolo.

Se o nečem moram spregovoriti: vsa poglavitna mesta v šolski oblasti zasedajo strokovnjaki nedružboslovnih področij. Zelo jih spoštujem. Vendar bi več pozornosti morali nameniti razvijanju osebnosti in humanizaciji. Takšnih ljudi, ki bi si za to prizadevali, pa v vrhovnih šolskih telesih ni. Je tudi zaradi tega v našem šolstvu toliko tehnokratskih posegov? Mar ta, naj bi v šolah ne bilo več prostora za šolske delavce, ni eden od njih?

Ne bi rad podcenjeval dela šolskega pedagoga s posameznimi učenci, vendar pa šolskega pedagoga ne izobražujemo in usposabljam samo za »klinično-pedagoško delo« s posameznimi učenci. Pravzaprav je najbolj usposobljen strokovnjak za vprašanja organizacije šolskega dela in vzgojno-izobraževalnega procesa. Če šolski sistem ne bo pokazal potrebe po šolskem pedagogu za reševanje tudi teh vprašanj, če pedagog kot strokovnjak ne bo dobil mesta tudi ob teh vprašanjih, potem na šoli nima kaj početi.

Učiteljeva potreba po sodelovanju s šolskim pedagogom kot svetovalnim delavcem je z naraščanjem zaupanja šolskih oblasti in učiteljeve strokovne sposobnosti in priznanjem strokovne avtonomije čedalje večja. Tako kot velja za šolska vodstva, velja tudi za učitelja, da se z večanjem njihove avtonomije pogosteje znajdejo v negotovosti in zadregi, ko

potrebujejo tudi pedagoško pomoč, nasvete strokovnjaka, ki je takoj na voljo. Čeprav se učitelji strokovno usposablja za opravljanje poklica in je torej strokovnjak, ni mogoče pričakovati, da bo vse težave obvladal sam. Učitelji se vsak dan srečujejo s problemi in vprašanji, za katera niso usposabljeni v času pred letom (med rednim šolanjem). Med študijem se niso mogli pripraviti za različne vloge, ki jih bodo kot učitelji opravljali, pogosto pa so tudi pričakovanja predstave o delu drugačne, kot pa je potem šolska resničnost. Zaradi zahtevnosti in posebnosti strokovne obravnave problemov je po drugi strani tudi nerealno pričakovati, da bi učiteljeve svetovalne potrebe zamenjala po-

moč od zunaj. Tudi to upravičuje razvoj šolskega svetovalnega dela.

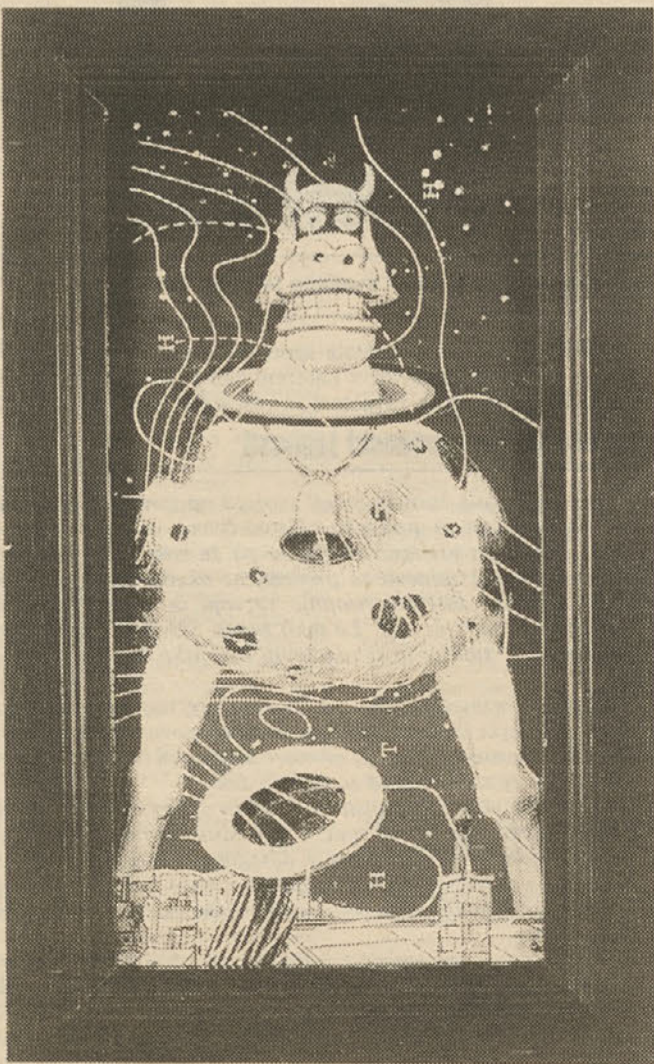
DR. JANEZ BEČAJ

Opora, pomoč in varnost

Zanimiv je odnos učiteljev do šolske svetovalne službe. Ne odklanjajo ga, kot bi morda kdaj pričakovali. Učitelji sprejemajo šolsko svetovalno službo dokaj objektivno (iz raziskave Kako se med seboj vidijo učitelji, šolski svetovalni delavci in vodstveni delavci na osnovni šoli, predstavljene na lanskem posvetovanju v Opatiji o osnovni šoli na Slovenskem in objavljeni v priložnostnem zborniku) in zlahka prepoznava njena kritična stališča do šole.

Menijo, da je ta služba šoli potrebna in za učitelja nepogrešljiva. Kako bi lahko to razložili? Za to sta vsaj dva vzroka.

V temeljni filozofiji med obema podsistemoma največkrat ni razlik. Oba namreč verjmeta, da vsakega otroka lahko motivi-

Zvonko Čoh: Risba 1, 1990, mešana tehnika, papir

Pripravila: LUČKA LEŠNIK

odprta šola

Med stvarnim in idealnim

Učenje in počivanje

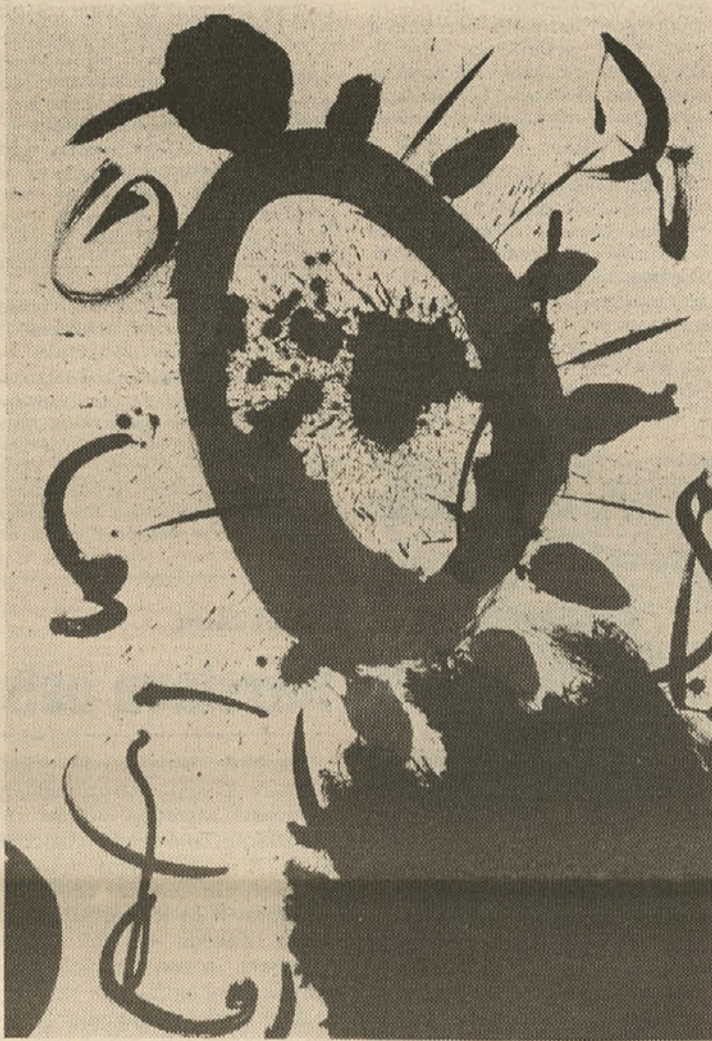
Poznavanje zakonitosti procesa učenja ostane neučinkovito, če ne upoštevamo primernega razmerja med delom in počitkom. Kar preveč prizadevnih mladik kljub močni volji in vztrajnosti ostane neuspešnih. Učitelj zaradi tega, ker ne zna praznovrščati dela in počitka. Ko se učimo, pogosto ne občutimo utrujenosti, zdi se nam, da smo močni, da ne potrebujemo odmorov, vendar se motimo. Raziskave so pokazale, da je človek lahko intenzivno pozoren in zbran le slabih 10 minut, nato potrebuje krajši oddih, sicer se zbranost zmanjša. Po kakšni uri je potreben že nekoliko daljši odmor, denimo 5 do 10 minut, pa študiramo ves dan, so potrebni še daljši odmori. Na primer: če nekdo študira 12 ur na dan, naj bi počival kake 3 ure, pa študiral – tak je približen kvir optimalnega razmerja, ki ga moramo upoštevati, da bo učenje uspešno.

Najbrž pa s tem zapisom ne bomo vsakega prepričali, zato ponazorimo na primer učenje praktične vožnje z avtomobilom. Mladi kandidati potrebujejo kakih 15 do 25 ur, da obvladajo vožnjo, povprečno pa 20 ur. V avtošolah imajo za to 30 ur (neuradno). Nekaj več ur je lahko namenjeno utrjevanju ali tudi zaslužku, škoditi ne more, zato je več ur zelo preprosto utemeljevati se zlasti, če ni tekmovalnosti.

Postavimo, da se učimo dvatrat po 10 ur na dan, to je 20 ur dveh zaporednih dnevih. Čas učenja je enak, kakor če se učimo 10-krat po dve uri, vendar ga ni na svetu, ki bi opravil spit po dveh dnevih praktične vožnje. Učinkovito se lahko učimo naenkrat kako uro, podobno kakor v razredu, vendar to pri tem potrebuje še čas priprave na kraj vožnje, morebitno čakanje na križiščih, vračanje v izhodišče itn., tako da dobimo približno uro učenja. Večina kandidatov nazadnje le obvlada praktično vožnjo.

Če bi inštruktor vprašal kandidata po dveh urah vožnje, ali je sposoben voziti, bi jih večina odgovorila, da so, človek namreč nima alarmne naprave za

duševno utrujenost, ima jo pa za telesno. Zaradi pomanjkanja časa, vestnosti, odgovornosti in podobnega se zlasti od knjige marsikdo ne premakne, trudi se od jutra do večera, uspeh pa je majhen prav zaradi pretirane prizadevnosti. Če se dobro opazujemo, bomo morda še zaznali, da nam zbranost plahni, vendar zaradi zanimanja te signale odriavamo in se tako varamo.

Dražen Trogrlič: Dobro jutro, 1989, barvni tuš, papir

Čas dela in počitka je treba načrtovati, denimo vsako uro nekaj minut počitka, čez ves dan pa še nekaj večjih odmorov, ne glede na to, ali občutimo utrujenost ali ne.

Takšno utrujenost lahko opazimo na primer pri uporabi tujega jezika, če ga ne obvladamo najbolje (to je množičen pojav).

Če govorimo v nekem tujem jeziku ves dan in če smo pozorni, bomo morda ugotovili, da smo neprimerno uspešnejši v dopoldanskih urah kakor pozneje, četrdo ne čutimo utrujenosti.

Človeku je kar žal nekaterih izredno prizadevnih, ki se zaradi strahu in pridnosti ne upajo odpočiti, učijo se ves dan, ure in ure se ne premaknejo, a pravega

tevnega, sproščujočega, lahko igramo (brez not), najboljše pa je, če sproščeno telovadimo, se fizično rekreiramo. Strokovnjaki, posebno psihiatri, opozarjajo, kako pomembna je telesna rekreacija, kajti telo in duh delujeta skladno, povezano. Vendar vsak poskus relaksacije ni zanesljiv. Če na primer ležemo, pa nismo sproščeni, ker nas ves čas grize misel na neuspeh, se ne bomo odpočili, saj možgani ne počivajo.

Zaradi takšnih »pasti« je še najbolj priporočljivo počivanje ob lahkem fizičnem delu, ki nas razbremeni: sprehod, kolesarjenje, kuhanje, pospravljanje, nevezano govorjenje ipd., skratka resnično duševno počivanje.

In kateri so bistveni temelji uspešnega učenja? Med temi bi lahko poudarili prav dve: iskanje asociacij ter upoštevanje pravega razmerja med delom in počitkom. Prepogosta neuspešnost je posledica nesmotrnega posiljevanja sebe, morda je v ozadju analogija s fizičnim delom. To zavaja. Fizično delo lahko opravljamo, četudi smo utrujeni, kadar nam je posebno veliko do tega, da bo nekaj narejeno. Telo pove, da smo utrujeni, duša pa ne. Mnogi sploh ne vedo, da se ne zmorejo zbrati, ter zamenjujejo ta pojav z delovnimi navadami. Znajdejo se pod moralnim pritiskom, očitajo jim, da nimajo delovnih navad, v resnici pa jih imajo preveč ter zaidejo v slepo ulico. Takšnih nam je resnično žal.

Pri razvrščanju dela in počitka je koristno upoštevati še eno psihološko zakonitost, to je učenje pred spanjem in jutranje ponavljanje. Kar se učimo zvečer, je koristno ponoviti snov takoj zjutraj, ko se prebudimo, in opazili bomo, da morda zvečer sploh ne moremo obnavljati ali si nečesa dobro zapomniti. Ko pa prepsimo in skušamo to storiti zjutraj, gre, pogoj pa je, da ne delamo česa vmes. Ponavljanja se je treba lotiti takoj. Zdi se, da oddih možganov med spanjem nekako poveča zmogljivost, sprejemni kanali so bolj odprti, gotovo pa je, da je človek zvečer tudi utrujen.

Pogoj pri počivanju je, da ne delamo nekaj drugega, saj je tudi za dober počitek potrebna zbranost. Lahko beremo kaj nezah-

uspeha ni. Ko so že utrujeni, se silijo, berejo, gledajo, ponavljajo, a vse skupaj nekako na pol v snu, odsotno, prave zbranosti ni. Potreben je počitek, toda kakšen?

Šolski svetovalni delavci morajo ostati na šoli, in ne zunaj nje. Le če šolski svetovalni delavci sodelujejo v celotnem delu šole, jih učenci in učitelji sprejmejo. Težko je predpisati, koliko svetovalnih delavcev je na šoli potrebno, saj najuspešnejše dela team strokovnjakov. Kjer je to mogoče, naj bo šolska svetovalna služba torej sestavljena iz pedagoga, psihologa in socialnega delavca. Izkušnje z Reke so potrdile, da na šolah, kjer deluje šolska svetovalna služba, lažje vpeljujejo novosti. Šolski svetovalni delavci so nujni za razvoj šole, prav oni se zavzemajo za boljše in prijaznejšo šolo.

Teami svetovalnih delavcev bi se morali povezovati in javnosti predstaviti svoje delo. Zastopnik Zavoda za zaposlovanje je menil, da so šolski svetovalni delavci potrebni tudi zaradi povezave z zunanji ustanovami. Prav povezano z Zavodom RS za šolstvo vidijo svetovalni delavci kot eno svojih težav. Namestnik direktorja Zavoda RS za šolstvo

Barbara Hanuš

Kje vas in nas šola žuli

Ureja Tereza Žerdin

SVETOVALNI CENTER ZA OTROKE, MLADOSTNIKE IN STARŠE

Nacionalnost sama ne povzroča težav

V naš kraj se je pred dobrim letom priselila albanska družina s Kosova. Dva od otrok sta bila šoloobvezna. Učenka, ki je letos v mojem razredu, je na Kosovu končala drugi razred; pri nas so jo vpisali v tretji razred, čeprav smo učitelji predlagali, naj bi jo dali v prvi razred, ker ni obvladala niti srbohrvaščine, kaj šele slovenščine. Tretjega razreda ni izdelala in ga ponavlja. Bojim se, da tudi letos ne bo uspešna. Ugotavljam, da je v izražanju zelo malo napredovala. Pozna sicer zelo veliko besed, ne zna pa jih povezati v smiselne povedi. Zamenjuje sklone, spol in predloge. Niti ene povedi ne zna napisati brez napake, čeprav z njo veliko individualno delam pri samem pouku, pa tudi pri dopolnilnem. Uporabljam berilo za prvi razred in besedila iz Cicibana, slikanice in podobno. Snovi pri spoznavanju narave in družbe ne razume in ne obvlada. Zelo slabo bere, zloguje in črkuje. Velikokrat manjka, izgovarja se, da je bila bolna, pisnih opravičil pa ne prinese. Sošolci so do nje vljudni in strpni, globljih prijateljskih stikov z njo pa ne navezujejo. Pripravljeni so ji pomagati, podarili so ji nekaj šolskih potrebščin, ki jih ni imela. Deklica se po pouku ne igra z vrstniki, ker se zadržuje samo doma. Družina je zelo števina in zaprta vase, sama sebi zadosina. Menim, da je tudi to eden od vzrokov, da deklina tako počasi napreduje v slovenskem jeziku.

S težavami sem seznanila ravnateljico in psihologinjo. Sklenili smo, da bomo učenko testirali in ugotovili njene sposobnosti. Moj razred je narodnostno zelo pisan, vendar so bili drugi Neslovinci rojeni v Sloveniji in z jezikom nimajo težav. Sem pa zelo vesela, da med njimi ni nestrpnosti in se med seboj dobro razumejo.

R. V., Osnovna šola Ravne na Koroškem

Pisma iz učiteljskih vrst sem bila zelo vesela, saj mi je potrdilo, da je rubrika sprejeta v skladu z mojo namero, da bi po svojih močeh pomagala pri drobnem spreminjanju pedagoške prakse pa tudi teorije, ki učitelju nalaga toliko odgovornosti in osebnih ter družbenih pričakovanj, da učitelj živi z nenehnimi občutki krivde, ker vseh pričakovanj ne more izpolniti.

Probleme, ki zadevajo otroke priseljenih družin, lahko razvrstimo po več merilih:

- Se je otrok rodil v Sloveniji ali ne, je obiskoval vrtec, ali govorijo starši z njim v jeziku, ki ga obvladajo, ali pa se trudijo z njim govoriti slovensko, čeprav jezika ne znajo; je družina odprta ali zaprta; živi v bolj ali manj ugodnih socialno-ekonomskih razmerah.

Večina teh meril ni nič posebnega in velja za vse učence. Lahko bi torej rekli, da sama nacionalnost ne povzroča težav. Ob deklinc s Kosova pa si lahko postavimo še nekaj vprašanj:

- Je deklina v svojem rojstnem kraju redno obiskovala šolo? So jo dovolj spodbujali pri razvoju in učenju? Je deklincin govorno-jezikovni razvoj potekal normalno, je bil njen govor do vstopa v šolo avtomatiziran, ali materni jezik dobro razume in se v njem primerno izraža? Kako je potekalo začetno opismenjevanje v njenem jeziku in kako so se razvijale deklincine splošne intelektualne sposobnosti?
- Tudi za ta vprašanja, ki so postavljena za čisto določeno punčko, bi lahko rekli, da niso povezana z nacionalnostjo. Težave, ki se porajajo iz njih, nastajajo tu in tam.

Ko je prišla sosedova desetletna Mojca v švedsko šolo, je znala le nekaj švedskih besed. Ob prihodu so jo takoj dali v poseben razred, v njem je bilo od šest do osem otrok tujcev. Tisti čas se je učila samo švedščino. Intenzivno, vse šolske ure. Na švedskem menijo, da se otrok ne more učiti zgodovine in zemljepisa, pa tudi matematike ne, če jezika ne razume in če se v njem ne more izražati. Priznati je treba, da je to presneto logičen sklep. Čez štiri mesece se je vrnila v svoj švedski razred (nekateri se vrnejo šele po dveh letih). V tem času se je naučila toliko jezika, da je lahko sledila pouku in v njem tudi sodelovala. Še nekaj časa potem je imela po dve uri švedščine na dan. Po dveh letih govori v tem jeziku, kot bi bila ena izmed njih. Drugačna nacionalnost je v šoli ne ovira – seveda zato, ker je bila začeta organizacija pouka podrejena intenzivnemu učenju jezika. To je videti na prvi pogled zelo razkošno, na drugi pa kot obrnjen znani rek »drago kupljeno, toda poceni plačano«.

Pred nekaj leti sem pregledovala dečka, ki je prišel v Slovenijo iz Hrvaške. Od prvega do tretjega razreda je napredoval z opisnimi ocenami. Presodili smo, da tako neopismenjen (slovenski jezik je dobro razumel) v 4. razredu ne bo imel kaj početi. Tudi znanja iz matematike mu je manjkalo najmanj za en razred. Pogovorili smo se s starši in sprejeli so naš predlog, naj deček prostovoljno ponavlja 3. razred. Izkazalo se je, da je bilo to dobro.

Za vsakega otroka je zelo pomembno, da se najprej dobro nauči maternega jezika. Zato je prav, da priseljene starše spodbujamo, naj z otrokom govorijo v svojem jeziku. Učenje drugega jezika naj prepušči otroški družini in učiteljem. Šola ima žal omejene možnosti. Učitelj se mora potruditi, ustvarjati ugodne razmere, učiti, nihče pa od njega ne more zahtevati, da otroka nauči, če za to nima primernih možnosti.

Pri opisani deklinci se križa več neugodnih dejavnikov; nepoznavanje jezika je le eden izmed njih. Prav je, da poskušate ugotoviti deklincine primarne sposobnosti, vendar bo tudi to precej težko. Za ugotavljanje zmognosti za šolsko izobraževanje je treba uporabiti besedne preskuse, ker je šolsko učenje odvisno od besednih sposobnosti. Preskušanje teh sposobnosti v nekem drugem jeziku pa gotovo ne daje pravih uspehov. Nebesedni preskusi povedo več o praktični inteligenci, vendar to ni nujno povezano z branjem, pisanjem, govornim razumevanjem in izražanjem. Težav z računanjem pri deklinci ne omenjate, zato se mi zdi, da so njene težave opismenjevanja, razumevanja in izražanja povezane s specifičnimi motnjami. Če bi deklina znala brati v albanskem jeziku, ji tudi dešifriranje v slovensčini ne bi povzročalo posebnih preglavic. V šoli manjka tako pogosto verjetno zaradi tega, ker doživlja neuspeh, pa čeprav se sošolci in učiteljica trudijo z njo. Proti tradicionalni zaprtosti velikih albanskih družin najbrž ne bo mogoče narediti česa pomembnega. Morda se bo deklina sčasoma le nekoliko odprla, morda se bo kateremu posamezniku posrečilo predreti lupino. Če razred ni prevelik, delajte z deklinc tako, kot drugi učenci delajo samostojno. Le v individualnem stiku bo mogoče ugotoviti deklincine težave in možnosti, ki jih ima v osnovni šoli.

BARBARA HANUŠ

ODMEV Z MARIBORSKEGA POSVETA O ŠOLSKI SVETOVALNI SLUŽBI

Proti prenatrženim potezam

O usodi šolske svetovalne službe v nadaljnjem razvoju šole se zmeraj veliko neresenih vprašanj. Na posvetovanje v Mariboru je bil povabljen tudi dr. Brečo Zakrajšek, direktor Zavoda republike Slovenije za šolstvo, vendar se posveta ni udeležil. Njegov pozdravno pismo, prebral ga je njegov namestnik, in negotovo usodo svetovalne službe še potrdilo. Napovedoval je velike vsebinske in organizacijske spremembe dozdajšnje svetovalne službe. Pravi: »Nedopustno in celo nemoralno je, da organiziramo v šoli službe, ki obravnavajo primere, ki jih je ta štata šola izvrгла iz sistema zaradi neznanja, nerazumevanja in drugih vzrokov.«

Gospod Zakrajšek ne pojasnjuje svoje vizije osnovne šole, poudarja pa, da mesto svetovalnih delavcev ni več na osnovnih šolah. Organizacijski odbor posveta je želel, da bi posvet s svojimi sklepi pomenil podlago za naslednje odločitve strokovnih in upravnih organov republike Slovenije, v zvezi z razvojem šole in ureditev položaja posameznih delavcev v njem.

Na plenarnem delu posveta so bili predstavljeni referati dr.

Franca Pedička, Benjamina Jurmana, mag. Janeza Bečaja, dr. Metoda Resmana, Bernarda Stritih in gostov iz Hrvaške, dr. Milana Silova in dr. Ilije Lavrnje. Tudi delo po skupinah se je usmerilo na bistvena vprašanja vsebine in organizacije dela šolske svetovalne službe.

Vsi razpravljali so se strinjali, da moramo na slovensko šolsko svetovalno službo gledati kot na evropsko novost. Gospod Zakrajšek bi jo želel v tej obliki ukiniti, vsi pa nam priznavajo, da smo prav v tem pred drugimi in potrebni. Seveda pa tudi ob delu šolskih svetovalnih delavcev ostajajo neresena vprašanja.

Eno takšnih je izobraževanje šolskih svetovalnih delavcev. Kjer na šoli deluje strokovni team – pedagog, psiholog in socialni delavec, se njihovo delo prepleta in drug drugega dopolnjujejo. Kjer pa je na šoli zaposlen le socialni delavec, ima ta premalo pedagoškega in psihološkega znanja, da bi bil lahko kos vsem področjem dela v šoli. Tudi študij pedagogike in psihologije ne dajeta dovolj, in potrebna bi bila specializacija za šolsko svetovalno delo. Ena izmed rešitev je tudi ponovna vpeljava dvopred-

metnega študija pedagogike-psihologija. Potrebno je stalno izobraževanje svetovalnih delavcev, saj ti le tako lahko sledijo razvoju.

Šolski svetovalni delavci morajo ostati na šoli, in ne zunaj nje. Le če šolski svetovalni delavci sodelujejo v celotnem delu šole, jih učenci in učitelji sprejmejo. Težko je predpisati, koliko svetovalnih delavcev je na šoli potrebno, saj najuspešnejše dela team strokovnjakov. Kjer je to mogoče, naj bo šolska svetovalna služba torej sestavljena iz pedagoga, psihologa in socialnega delavca. Izkušnje z Reke so potrdile, da na šolah, kjer deluje šolska svetovalna služba, lažje vpeljujejo novosti. Šolski svetovalni delavci so nujni za razvoj šole, prav oni se zavzemajo za boljše in prijaznejšo šolo.

Teami svetovalnih delavcev bi se morali povezovati in javnosti predstaviti svoje delo. Zastopnik Zavoda za zaposlovanje je menil, da so šolski svetovalni delavci potrebni tudi zaradi povezave z zunanji ustanovami. Prav povezano z Zavodom RS za šolstvo vidijo svetovalni delavci kot eno svojih težav. Namestnik direktorja Zavoda RS za šolstvo

strokovno spopolnjevanje

SEMINAR ZDRUŽENJA UČITELJEV ZA PRIJAZNO IN
USTVARJALNO ŠOLO

Spreminjajmo sebe, da bi bili uspešnejši pri oblikovanju drugih

V drugi polovici februarja je potekal na Železniški srednji šoli v Ljubljani dvodnevni seminar z naslovom Spreminjajmo sebe, da bi bili uspešnejši pri oblikovanju drugih. Seminar so pripravili Zdrženje učiteljev za prijazno in ustvarjalno šolo, Zavod RS za šolstvo, Organizacijska enota Ljubljana in Glotta, podjetje za izobraževalno-kadrovsko svetovanje.

Udeležence je pozdravil direktor Zavoda za šolstvo dr. Srečko Zakrajšek. Dejal je, da moramo učiteljem v šoli dati čim več ustvarjalne svobode in omogočiti učencem, ki si želijo znanje vseh razsežnosti, da razvijajo svoje sposobnosti, želje in zanimanje. Za takšno delo so potrebni dobri učitelji, ki pedagoško klasiko povezujejo s sodobnimi inovacijskimi prijemi.

Opozoril je še na pomen izsledkov in izkušenj, ki jih imajo pri vzgojno-izobraževalnem delu v tujini. Hiter pretok znanja in informacij doma in v svetu nam daje najboljše priložnosti, da vsakega slovenskega učitelja seznanimo z novostmi, s sodobnimi oblikami in metodami dela. Dr. Zakrajšek se je ob koncu pozdravnega govora zahvalil vsem, ki so kakor koli pripomogli k vsebini in organizaciji seminarja.

Prof. Irma Veljič, pedagoška svetovalka Zavoda, idejna in strokovna voditeljica Zdrženja učiteljev za prijazno in ustvarjalno šolo, je predstavila delo Zdrženja (dopisna šolsko-osijski model in vzgoja samoaktualizacije, nastopi in hospitacije, sodelovanje v različnih strokovnjaki, strokovne ekskurzije, poglobljeno delo s Pedagoško akademijo). Seznanila nas je tudi s programom dela za naslednje obdobje. Zanimiva tematska področja (Ugotavljanje vedenjskih motenj, Govorica telesa, Miselni vzorci, Sinergija) bodo zamakala marsikatero učitelja, ki želi strokovno in osebnostno rasti, da se bo včlanil v Zdrženje učiteljev za prijazno in ustvarjalno šolo.

Dijakinje Srednje vzgojiteljske šole so nas s plesno-glasbenim programom, s prvimi in izvirnimi instrumenti vpeljale v raznoliko delo, ki je potekalo v pedagoških delavnicah. Ton srečanju je dajala še razstava didaktičnega gradiva, ki so ga izdelale učiteljice, in likovni izdelki njihovih učencev.

Slogan našega srečanja je bil kitajski pregovor: Kar slišim, pozabim, kar vidim, si zapomnim, kar naredim, znam. Ta kitajska modrost nas prepričuje, da je izobraževanje, ki poteka po metodah aktivnega sodelovanja in medsebojne izmenjave izkušenj vseh udeležencev, uspešnejše, da se v pedagoški delavnici naučijo več kakor na tradicionalnih seminarjih, kjer prevladujejo predavanja.

Strokovni vodje so teoretično in praktično predstavili delo v posameznih delavnicah. Za uvodni stik je poskrbel mag. Breda Kroflič, tako imenovano »gestalt terapijo« je predstavil prof. psih. Jovan Vučković iz Podravske Slatine, terapijo z risbo prof. dr. Martina Tomori, socialne igre pa prof. soc. Jožica Virk in socialna delavka Jasna Belak-Ožbolt.

Skupna značilnost vseh štirih delavnic je bila uspešna komunikacija med ljudmi, ki se izražajo z besedo, z gibom, s plesom, sliko, z igro...

Začnimo z gestalt terapijo, ki se danes uporablja kot terapevtska metoda individualno, skupinsko in kombinirano – pogosto tudi pri delu z otroki. Eden izmed pomembnih ciljev te terapije je ponovno usposabljanje človeka, da uporabi vse svoje sposobnosti, jih razvija in s njimi doseči popolnejše in srečno življenje. Poudarjeno je stališče, da mora vsak človek prevzeti odgovornost za svoj obstoj. Odnos med terapevtom in klientom je horizontalen, to je odnos jaz-ti, obe osebi sta subjekta in se vzajemno spoštujeta. Terapevt ne pomaga klientu z nasveti in instrukcijami, temveč mora le-ta sam iskati najboljše rešitve. Pri delu uporablja terapevt mnoge tehnike in eksperimente, za katere so med drugim značilni:

- odnos ti in jaz
- pogovor v prvi osebi
- vprašanje kako, namesto zakaj.
- Značilna so tudi vprašanja: Kaj zdaj? Kaj čutiš? Kaj želiš? Česa se

ogibaš? Kaj pričakuješ? Sem spada tudi vodenje dialoga in igranje vlog.

V obliki takšne komunikacije je potekala prva pedagoška delavnica; najprej smo se drugemu predstavili (kdo smo, kaj smo, s čim se ukvarjamo.) Pri tem se je izluščil najpogostejši problem, s katerim se ubadajo učitelji: vedenjsko moteni učenci. Začeli smo z metodo igranja vlog. Dialog je potekal po opisanih značilnostih.

Mag. Breda Kroflič pravi, da vpeljevanje giba v učno-vzgojni proces ustvarja sproščeno počutje ter tako olajšuje in spodbuja otrokov čustveni, socialni in intelektualni razvoj. V svoji raziskavi z naslovom Razvijanje ustvarjalnosti skozi gibalne dejavnosti ugotavlja, da učitelji, ki so se seznanili s tem načinom dela v pedagoških delavnicah ustvarjalnega giba, preskušajo in razvijajo pridobljeno znanje v praksi. Navdušeni so nad odzivom otrok. Tudi v naši delavnici so učitelji z veseljem izvajali gibalne dejavnosti, ki jih lahko uporabljamo pri vseh predmetih na razredni stopnji.

Dr. prof. Martina Tomori je predstavila likovno dejavnost otrok in mladostnikov s psihološkega in psihopatološkega vidika, razvoj otroške risbe, likovne sposobnosti otroka in možnost za oceno grafičnega ustvarjanja v otroški dobi. Predstavila nam je tudi vrednotenje psihopatologije v risbi, možnosti za ugotavljanje posameznih psihičnih sindromov prek otrokovega grafičnega izraza. Učiteljem, ki so ves čas tudi sami likovno ustvarjali, bodo dobrodošli napotki, kako prebrati likovno govornico otrok (kako razumsko in čustveno dojema svet).

Prof. soc. Jožica Virk-Rode in Jasna Belak-Ožbolt, svetovalni delavki z Osnovne šole Borisa Kidriča in Milana Šušteršiča, sta napisali dragoceno in uporabno knjižico Razred kot socialna skupina in socialne igre. Za našo delavnico sta pripravili zanimivo brošuro, v njej so igre predstavljene na splošno. Dobra je razčlenitev socialnih in družbenih iger. Poudarjene so socialne igre, v katerih je prvinam veselja, radovednosti in odkrivanju novega dodana še prvina komunikacije s samim seboj in z drugimi. Kaj naj bi učitelj vedel, preden se loti igranja z otroki? Poznati mora skupino (starost, posebnosti otrok, število v skupini). Od predstavitve igre je odvisno, kako se bodo učenci odzvali na igro. Sodelujejo prostovoljno. Sledi izpeljava igre. Vodja skrbi za morebitna dodatna navodila in čas izpeljave. V igrah lahko tudi sam enakopravno sodeluje. Po končani igri sledi ponavadi analiza dogajanja. Vodja spodbuja učence, da izražajo svoja občutja in doživljanja ob igri, kaj so pridobili, česa so se naučili...

Tudi v naši zadnji pedagoški delavnici so se učitelji preskusili v igranju socialnih iger. Koliko psihičnih ovir smo premagali! Naenkrat smo bili drug drugemu blizu, popolnoma sproščeni, polni spontane človeške topline in veselja. Skupinska slika, na katero je vsaka učiteljica narisala, kar je doživljala ob igrah, pa še lepe misli, ki so jih druga drugi napisale za slovo, nas prepričujejo, da so take pedagoške delavnice učiteljem potrebne, pa ne samo zaradi strokovnega namena, temveč tudi zaradi medsebojnega zblizevanja, zaupanja vase in v sočloveka.

Učitelji so bili navdušeni nad delom v pedagoških delavnicah. Izrečena je bila želja, da bi seminar v celoti ponovili. Organizatorji so obljubili, da bodo željo izpolnili že v bližnji prihodnosti.

Dva dneva napornega, vendar bogatega ustvarjalnega dela, sta prav gotovo pripomogla, da bomo lažje in z optimizmom premagali ovire pedagoškega poklica; ta je za vse, ki imajo otroke radi, najlepši.

DARJA INTIHAR

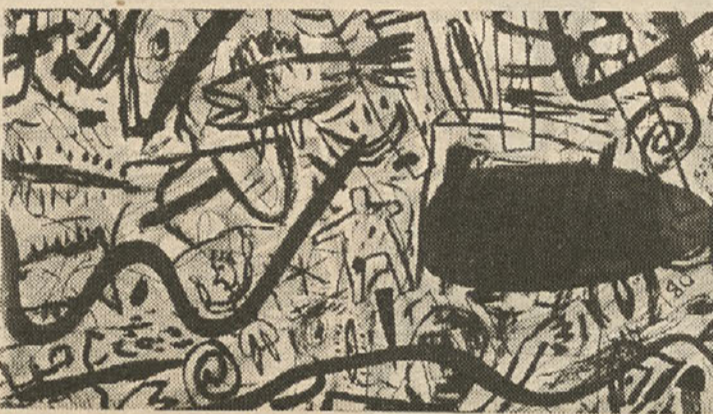
Zgodnje učenje tujega jezika

»How do you do « and »Pardon me« will help you on your way
»Please« and »Thank you« will make a pleasant day
»Dober dan« in »oprostite« pot gladita.
»Prosim« in »hvala« dan okrasita.

Ena najpomembnejših nalog Sveta za kulturno sodelovanje v sklopu Sveta Evrope do leta 1994 bo raziskovanje metodike in didaktike zgodnejšega vpeljevanja pouka tujega jezika v osnovno šolo. Tudi slovenske šole začnejo s projektom Zavoda republike Slovenije za šolstvo sodelovati v tem evropskem procesu. Idejna in organizacijska voditeljica projekta Zgodnje učenje tujega jezika je Herta Orešič, pedagoška svetovalka za tuje jezike v Mariboru. Sodelovanje med članicami Sveta Evrope je zasnovano na načelih pluralistične demokracije in spoštovanja človekovih pravic. Pot za sodelovanje in pravo razumevanje drug drugega pa vodi prek temeljitega znanja tujih jezikov. Zato tudi ti dobivajo danes tako pomembno vlogo v našem izobraževalnem sistemu. Znanje tujega jezika ni danes več privilegij ožjega kroga ljudi, temveč nujna celotne družbe.

Pri nas začnemo institucionalni obvezni pouk tujega jezika v 5. razredu osnovne šole, torej so učenci stari že 11 let. Po podatkih Unesca pa je vedno več držav, ki začnejo pouk tujega jezika že prej, povečini okrog devetega leta starosti. Če želimo šolske programe vsaj nekoliko evropeizirati, moramo vpeljati pouk tujega jezika že na razredno stopnjo osnovne šole. Tak pouk pa zahteva temeljito strokovno pripravo, premišljeno oblikovanje ciljev, izbiro gradiva, usposabljanje učiteljev ter spremljavo in vrednotenje rezultatov« (iz ciljev projekta Zgodnje učenje tujih jezikov). Vsi učitelji vemo, da zahteva zgodnejši pouk tujega jezika poseben prijem. Slovenija je majhen prostor, v njem si moramo prizadevati za čim enotnejši

nje, da pedagoško znanstveno raziskovanje ne pomaga učitelju pri njegovem vsakodnevnem delu v razredu, potrebno naj bi bilo torej le preučevanje praktičnega dela. Po drugi strani pa vidimo, da potekajo znanstveno-didaktične raziskave včasih tudi brez povezave s prakso, med raziskovalci in pragmatiki je prevelik prepad. V obeh primerih, ali samo praksa ali samo čista znanost, nastane pedagoška imobilnost, resničen konservativizem. Seminar v Radovljici je bil pravilno zasnovan. Predavateljci sta nam pokazali veliko uspešnih načinov dela pri pouku tujega jezika v nižjih razredih osnovne šole, toda s poudarkom, da učiteljevo delo ne sme biti le avtomatično »metanje posameznih zamisli v lonec«, brez temeljitega poznavanja

Goran Štimatec: Spoj, 1990, tuš, papir

način poučevanja tujega jezika v tretjem ali četrtem razredu osnovne šole, poiskati moramo načine in oblike, ki bodo najuspešnejše, in si nenehno izmenjavati izkušnje in opazovanja pri prvih poskusih vpeljevanja tujega jezika na razredni stopnji.

Ob koncu februarja je Zavod Republike Slovenije za šolstvo v sodelovanju z Britanskim svetom v Jugoslaviji pripravil v Radovljici seminar z naslovom EARLY LANGUAGE LEARNING. Cilj seminarja je bil poglobiti strokovno znanje učiteljev angleškega jezika, ki že poučujejo tuji jezik na razredni stopnji ali se na tak pouk intenzivno pripravljajo. Seminarja se je udeležilo 50 učiteljev angleškega jezika iz vseh koncev Slovenije, pa tudi gostje iz vzgojno-varstvenih ustanov, ki se ukvarjajo s poukom tujega jezika v predšolski dobi, ter odlični strokovnjaki s Centra za kulturo mladih. Predavateljci sta bili profesorici Annie Hughes in Shelagh Rixon, vodilni strokovnjakinja iz metodike zgodnjega učenja tujega jezika ne le v Veliki Britaniji, temveč tudi v svetu. Obe sta tudi ustvarili veliko učbeniškega gradiva, kot na primer učbenika TIP TOP in učbeniško gradivo COMMUNICATIVE GAMES, FUN AND GAMES, HOW TO USE GAMES IN LANGUAGE TEACHING in še veliko drugega.

Predavateljci sta seminar metodično odlično zasnovali in izpeljali. Prva dva dni seminarja sta bila oblikovana bolj teoretično. Šele kasneje se je seminar spremenil v pragmatične pedagoške delavnice, polne »receptov za utrjene učitelje«, ki jih je mogoče takoj prenesti v razred. Predavateljci sta namreč trdno vztrajali na stališču, da brez poznavanja novih teoretičnih izsledkov na določenem področju ne more biti dobre prakse. Velikokrat slišimo mne-

nja sestavin – idej. Teorija in praksa se nenehno dopolnjujeta, odvisni sta druga od druge, ene brez druge ni. Seminar ELL je najlepše pokazal, kako prehajamo iz teorije v prakso. Predavateljci sta veliko našega interdisciplinarnega znanja o otrokovem razvoju, ki smo si ga pridobili ali ob začetnem izobraževanju ali v praksi in je bilo nekako razmetano, spravili v red v poseben predaleček z naslovom Zgodnje učenje tujega jezika. Čemu zgodnje učenje? Velikokrat so zunanji vplivi, zlasti želje staršev in »moda«, učiti se tuji jezik, tisti dejavniki, ki odločilno vplivajo na zgodnje včlanjevanje tujega jezika v šolski sistem. Ne smemo pozabiti, da učenci v tej starosti še ne čutijo izrazite potrebe po znanju tujega jezika, morda žele le ugoditi staršem, žene jih tudi želja posnemati junake nadaljevanj in filmov, veselijo se različnih dejavnosti pri pouku tujega jezika, ne zanima pa jih zavezno pridobivanje jezikovnega znanja. Poglavitni cilj zgodnjega učenja tujega jezika mora biti zbuditi v mladem poslušalcu in govorniku pozitiven odnos do tujega jezika, veselje in motivacijo, saj bodo ti temelji za nadaljnje izobraževanje na tem področju. Mladi učenci torej ne smejo biti nikoli neuspešni. Velikokrat smo že slišali, da pri tujem jeziku na začetni stopnji ni napačnega odgovora, je samo pravilen, drugačen, manj pravilen. Če je začetni pouk tujega jezika poln dejavnosti, kot so igre, pesmi, rime, zgodbe, uganke, reševanje problemov, igranje vlog, risanje, če je tuji jezik na tej stopnji integracija glasse, motoričnih spretnosti, likovnega pouka, ali je to potem še sistematični pouk jezika, ki postavlja gramatikalno in besedno podlago za kasnejše učenje? Da, seveda je, le da je sistematična skrita in prav zato mora biti učitelj na tej stopnji

izredno dober metodik, biti mora ustvarjalen in odličen govorec tujega jezika. Zgodnjega učenja tujega jezika se lotevamo izrazito eklektično, v takšem prijemu se združujejo dejavnosti, projekti, uporaba avtentičnega gradiva in sistematično ne-

opazno ustvarjanje slovničnega stema in besedja.

Ceprav je jezik življenje in ga radi prikazujemo v preglednih tabelah dobro prikazuje dejavnosti jih lahko uporabljamo na razredni stopnjah izobraževanja:

mlad učenec

mladoletnik

odrasel učenec
dejavna dejavnost
dejavna

Dejavnosti, ki so primerne za devetletnega otroka, lahko uporabimo, morda nekoliko spremenjene, tudi pri odraslem učencu, nikoli pa obrnjen! Kakšne pozitivne in negativne značilnosti pa prinašajo ti trije tipi učencev v razred? Otroci do enajstih let je radoveden, dober posnemovallec, sproščen; starejši otrok pa že dobro obvlada branje in pisanje, njegov interesni prostor je veliko širši, sposoben je abstraktnega mišljenja, ker ve, da se uči, je mogoča večja sistematika; odrasel učenec pa je zelo motiviran, discipliniran, zasnovana jezika mu je znana. Po drugi strani pa otroci do enajstih let nima lingvističnih potreb, nima razvitega abstraktnega mišljenja, hitro se začne dolgočasiti (zato so boljše kraje učne ure!), pri mladoletnikih se pojavljajo hujše disciplinske težave, negativen vpliv sovrstnikov je velik, prezaposlenost in utrujenost pa sta negativni dediščini, ki ju odrasli prinesejo k pouku tujega jezika. Pri pouku tujega jezika na vsaki stopnji je pomembno, da poznamo in razumemo interferenco učenčevega vsakdanjka in učenčeve psihe na

pouk tujega jezika. Še zlasti biti zgodnji pouk tujega jezika pa zan z otrokovim miselnim in čustvnim svetom, pouk mora biti pričen, razgiban, poln vizualnih pomočkov; učitelj je sicer učencu zgovoren vendar pa mu mora dati tudi dočasa, da se sam uveljavi.

Najpomembnejša pa sta pozitivni in pozitiven odnos do vsega učnega dela. Velja za naj tole voditi. Kar slišimo – pozabimo, kar vidimo – si zapomnimo, kar storimo – računamo.

In »recepti«? Veliko jih je bilo to odličnih! Pri vseh dejavnostih smo postavili tudi cilje in predvideli izide. Za zgled naj navedemo cilje pri včlenjevanju pesmi in v pouk. Otroci jih imajo radi, z njihove zvečujemo motivacijo, razvijamo pomnjenje in tekoči govor, so sproščujoče, odlično dopolnjujejo in utrdijo svojo strukturo, so odlični uvodni sklep učne ure, glasba je intermedialni jezik, ki združuje, s pesmijo otroci prvič srečajo s kulturo drugega naroda, in končno, ali se ni lepo ob pesmih, rimah in izštevankah?

NEVENKA SELIŠKAR

LJUBLJANA

Razstava ustvarjalnosti

Razstavo didaktičnih pripomočkov, ki so jih ustvarili učitelji in učenci razredne stopnje osnovne šole, smo si lahko ogledali med 27. in 29. marcem letos na Osnovni šoli Ledina v Ljubljani.

Pripravili so jo organizacijska enota Zavoda RS za šolstvo Ljubljana in osnovne šole ljubljanskega območja. Za razstavo je bilo veliko zanimanja, predvsem med učitelji, ogledale pa so si jo tudi vzgojiteljice in celo cicipani. Obiskovalci so bili navdušeni, odhajali so polni spodbud in volje za nadaljnje delo. Razstavljalci so skušali predstaviti svoja prizadevanja, da bi pouk čim bolj približali otrokom in obenem prebujali njihove sposobnosti.

In še nekaj smo zaznali: čedalje več učiteljev se zaveda, kako pomembna je povezava med igro in ustvarjalnim delom. Na to temo je bilo ubrano tudi uvodno

predavanje dr. Ljubice Marjanovič-Umek. V dveh popoldnevih so posamezne šole (približno dvajset jih je bilo) predstavile svoje zanimive izkušnje iz pouka na razredni stopnji. Skoraj vsa šole, ki ne vpeljuje integrirane in nivojskega pouka, tudi pri jedrnatem delu je zelo udobno in zmeraj bolj priljubljeno. Opismenjevanje že dolgo ni samo pisanje in branje, pa tudi prvi koraki v svet števil so domišljivi didaktični pripomočki, ki jih skorajda ni mogoče prešteti, čedalje bolj splošni. Premalo je podobnih predstav, kakršna je bila ta v Ljubljani, in premalo priložnosti, bi učitelji in učenci lahko drugim pokazali svoje ustvarjalno delo, zamisli in novosti.

Škoda bi bilo, če bi njihovi izdelki ostajali le v njihovih razredih.

SLAVISTIČNO DRUŠTVO LJUBLJANA

Sporočila

Šestnajstega februarja je v našem društvu obravnaval lužiško srbski profesor Janez Zor; zanimiva besedila je prikazal metodično izdelano slikovito.

Istega dne nam je predaval dr. Stjepko Težak iz Zagreba, lingvist, dialektolog in metodik, zdaj pa pomočnik ministra za šolstvo na Hrvaškem. Prof. rika Mila Vlašić-Gvozdić je prebrala lep odlomek iz njegove didaktične knji Gramatika u osnovnoj školi.

Naše naslednje društveno srečanje bo v soboto, 13. aprila, ob 9. uri Filozofski fakulteti v Ljubljani, soba 4, v prtiličju. Na sporedu bo pri ukrajinsčine in bolgarsčine. Pridite in pripeljite še koga! Poravnajte članarino 100 dinarjev. Lahko jo pustite v ovojnici na Srednji zdravstveni šoli, Šubičeva ulica 1 – za blagajničarko prof. Mojco Kolenik.

Naš društveni izlet v Zgornjo Savinjsko dolino bo v soboto, 1. junija. Odhod bo ob 7. uri s Trga osvoboditve. Izlet bo vodil prof. Peter Weiss, do poznavek tega območja, sodelavec SAZU. Prijavite se tako, da vplačate dinarjev pri naši blagajničarki, in sicer do 21. maja.

Slavisti! V prihodnje vas bomo obveščali predvsem s Sporočili v Jeziku slovnstvu in Prosvetnem delavcu.

MILAN DOLGAN, predsednik

Za boljši pouk sociologije

Na Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo smo pred nedavnim pripravili seminar za učitelje sociologije o produkciji hierarhije med spoloma kot integralnem družbenem procesu. Sodelovali so dr. Maca Jogan, mag. Majda Čeranič-Istenič in mag. Darja Završek.

Dr. Maca Jogan je udeležencem spregovorila o produkciji patriarhalne tradicije kot inte-

gralnem zgodovinskem procesu v slovenski družbi, torej »o koreninah sodobnih spolno specifičnih stereotipov«, kot je poudarila predavateljica. Obravnavala je polarno opredeljevanje vloge spola, legitimizacijo hierarhije med spoloma v razlagah slovenskih katoliških sociologov J. E. Kreka, A. Ušeničnika, J. Jeraja in A. Gosarja) in njihova pojasnila o težavah, ki se pojavljajo ob sodelovanju žensk v politiki.

Opozorila je, da so se ob koncu 19. stoletja, še bolj pa v začetku dvajsetega, zaradi organiziranega delovanja žensk čedalje bolj rahljali temelji patriarhalne družbene organiziranosti. Tudi danes še zmeraj obstajajo negativni stereotipi, mednje spada neenakost med spoloma.

Mag. Majda Čeranič-Istenič je spregovorila o nastajanju sodobne družine, mag. Darja Završek pa o nasilju med spoloma. Poudarila je, da sta idealna družina in ženska družbena utopija, ki samo še utrjuje neenako razmerje med spoloma, obenem pa

sta mehanizma družbenega nastajanja.

Za učitelje sociologije je zelo pomembno, kako obravnavajo odnose med spoloma in hierarhijo, ki še ni odpravljena. Učencem se ob tej temi poravnati veliko vprašanj in želijo, da učitelji nanja odgovorijo. To pri tem pomagal tudi omenjeni seminar, le eden od mnogih, skušajo zboljšati kakovost pouka sociologije in nasploh družboslovja v naših srednjih šolah.

ALOJZIJA ŽIDAN

dopisniki poročajo

Martina Gorjup

»Kogar bogovi ljubijo, umre mlad.« Ta misel starogrškega poeta velja tudi za našo šestindvajsetletno predmetno učiteljico Martino Gorjup. Od nje smo se poslovili v sredo, 6. marca, na pokopališču v Moravčah. Brez svoje krivde sta se v tragični prometni nesreči v bližini Ljubljane pri Celju poleg nje smrtno ponesrečila še njen mož in njena mama.

Martina se je zaposlila na osnovni šoli Maksa Pečarja v Črnučah, 8. 9. 1986. Poučevala je kemijo in gospodinjstvo. Pri delu se je odlikovala z izredno strokovnostjo in prizadevnostjo. Uspešno je vodila dodatni pouk kemije in pripravljala učence na tekmovanja. Vsem je živo ostal v spominu njen zglobno pripravljen naravoslovni dan na temo Travniki, ki so si ga ogledali vsi ravnatelji osnovnih šol v naši občini. Kot odgovorna učiteljica se je zavedala, kako pomembno je, da sledi svoji stroki. Zato se

je vključila v sistem permanentnega izobraževanja učiteljev kemije na Fakulteti za naravoslovje in tehnologijo. Letos se je nameravala udeležiti mednarodne konference o kemijskem izobraževanju v Veliki Britaniji; od tam je želela prenesti, kot mi je dejala, sveže zamisli o poučevanju naravoslovja tudi k nam.

Prav tako rada in dobro je opravila tudi druge, nepedagoške obveznosti na šoli. Kot ravnateljica šole mi je bilo sodelovanje s tako sposobno in prijetno mlado učiteljico v veliko veselje.

Vsi, ki smo Martino poznali, smo jo imeli radi: učenci, njihovi starši in sodelavci. To najbolj povedo besede, ki jih je na grobu izrekla njena kolegica: »Semena znanja, ljubezni in dobrote, ki si jih posejala v nas vseh, bodo vzklija in rasla. Dajanje drugim je bila izpolnitev tvojega življenja.«

MARIJA MARTELANC

SREDNJA VRTNARSKA, KMETIJSKA, GOSPODINJSKA ŠOLA CELJE, Ljubljanska c. 97

razpisuje dela in naloge

- UČITELJA ANGLEŠČINE IN NEMŠČINE, SLOVENŠČINE IN ANGLEŠČINE-SLOVENŠČINE

Pogoj: končana fakulteta, visoka izobrazba, enoletne delovne izkušnje, trimesečno poskusno delo. Dela in naloge razpisujemo za določen čas (eno leto). Prijave pošljite v 14 dneh po objavi razpisa na naslov šole. Kandidate bomo obvestili o izidu razpisa v 14 dneh po izbiri.

VZGOJNO-VARSTVENI ZAVOD SLOVENJ GRADEC

Svet vzgojno-varstvenega zavoda Slovenj Gradec

razpisuje dela in naloge

PEDAGOŠKEGA VODJE ZAVODA

Kandidati morajo izpolnjevati splošne pogoje, določene z Zakonom o vzgoji in varstvu predšolskih otrok, in imeti organizacijske in strokovne sposobnosti, ki zagotavljajo, da bodo s svojim delom pripomogli k uresničevanju ciljev in nalog zavoda.

Pedagoški vodja zavoda bo imenovan za 4 leta.

Začetek dela: 1. junij 1991

Kandidati naj pošljejo vloge z dokazili o izpolnjevanju pogojev v 8 dneh po objavi razpisa na naslov: Vzgojno-varstveni zavod Slovenj Gradec, za razpis, Maistrova 2a.

Govorilne ure za učence

Osnovna šola Vere Šlander Polzela je ena izmed 23 slovenskih šol, ki letos poskusno vpeljujejo trimesne. Le-ti zahtevajo drugačno vzgojno-izobraževalno delo, druge prijeme, med drugim večjo povezanost s starši in večjo skrb za učence. Učenec naj bi v šoli našel le pozitivna čustva, svoja mnenja pa javno izražal. Toda posamezniki imajo tudi težave, ki ne zadevajo toliko celotne skupnosti in o katerih bi radi spregovorili z nekom na štiri oči.

Zato smo se na šoli odločili, da bomo vpeljali govorilno uro za učence. Le-ta je organizirana enkrat na teden, in sicer vsak torek od 12. do 13. ure. Vsaka oddelčna skupnost ima svoj prostor, tako da učenec natančno ve, kje ga čaka razrednik. Na pogovor lahko pride kadar koli za čuti potrebo. Večsah pokliče učenca ali skupino učencev razrednik. Na začetku je bila ura bolj slabo obiskana, zdaj pa postaja očitno čedalje

Napovedano spraševanje

Preverjanje znanja je najmanj priljubljen del pouka, ki pa se mu ni mogoče ogniti. Učenci sicer iščejo možnosti za to, učitelji pa ga skušajo izpeljati tako, da bi bilo čim manj zastrašujoče, tesnobno in osovraženo. Zato so na osnovni šoli Olge Meglič na Ptujju letos v nekatere razrede vpeljali napovedano ustno spraševanje.

O tem pripoveduje šolska pedagoginja Inga Kac: »S to novostjo nameravamo predvsem zmanjšati strah pred spraševan-

potrebnejša, in učenci so jo sprejeli za svojo.

Ob anketi ob koncu prvega trimesca so zapisali, da potrebujejo govorilno uro, čeprav s pogovorom niso zmeraj zadovoljni in so tudi navedli, česa si še želijo. Pedagoška vrednost govorilnih ur je zelo velika, učenec ve, kje je njegovo zatočišče, vsak problem lahko sproti reši. Učitelju se ne mudi, saj ima za pogovor pripravljen čas. Učenci se lahko, če želijo, pogovore tudi z ravnateljem ali s psihologom, toda ponavadi jim je razrednik bližji. Uči jih, z njimi naveže stike na sestankih oddelčne skupnosti, skupaj rešijo veliko problemov. Na govorilni uri pa je mogoče uspešno rešiti tudi kako osebno stisko, zadevo, o kateri ne moreš spregovoriti v skupini, pri uri oddelčne skupnosti. Razred tako bolje spozna učenca in med njima se spletajo nevidne, a tesnejše vezi. Marsikateremu učencu postaja šola topla zatočišče.

MARINKA MAROVIČ

njem, ki je še zmeraj zelo navzoč. Preprečili bi tudi radi, da bi bili učenci na isti dan vprašani pri več predmetih. Pri letos poskusno vpeljanem spraševanju v enem sedmem in osmem razredu učitelji v dnevniku označijo, kdaj je kdo vprašan, tako da drugi učitelji ustno preverjanje drugače načrtujejo. Če si učenec prisluži nezadostno oceno, jo lahko v tednu dni popravi. Sedmo- in osmošolci so novost sprejeli zelo lepo, zadovoljni pa so tudi učitelji, čeprav imajo nekoliko več dela.«

Etični in pedagoški temelji našega šolskega sistema

Zahteve po boljši šoli so čedalje večje. Vsakdo bi rad strokovne učitelje s polno mero pedagoških in etičnih lastnosti. Ti pa ne zrastejo na učiteljski gredi kar čez noč, ampak le počasi, največkrat ves čas dela na šoli.

Da bo vsak učitelj opravil svojo življenjsko poslanstvo, to je vzgojo in izobraževanje mladih ljudi, mu je treba pomagati. Prav to je namen Sekcije pedagogov, pri Medškofijskem odboru za izobraževanje, ki želi dejavno in konkretno sodelovati pri iskanju odgovorov na vprašanja, ki jih pred učitelje, ravnatelje in šole postavlja današnji čas.

V ta namen je sekcija v soboto, 16. februarja letos, pripravila srečanje na Teološki fakulteti v Ljubljani. Prof. Angelca Žerovnik je predaval o temi: Etični in pedagoški temelji v našem šolskem sistemu, šolski minister, dr. Peter Vencelj, pa kratko opozoril na novosti šolske zakonodaje in težave, ki nastajajo.

Vsaka država oblikuje etične in pedagoške temelje ponavadi v ustavi, zakonih in mednarodnih konvencijah. Zato nas je predavateljica opozorila na novosti v osnutku ustave in konvencijo o otrokovih pravicah, ki jo je Slovenija lani podpisala.

Vzgojo in izobraževanje moramo usmeriti k popolnemu razvoju otrokove osebnosti - je med drugim zapisano v konvenciji - razvoju otrokove nadarjenosti, telesnih sposobnosti, spoštovanju otrokovih staršev, krepitev njihove kulture, jezika in vrednot, ki pripravijo otroka na odgovorno življenje v svobodni družbi, v duhu razumevanja miru, strpnosti, prijateljstva med ljudmi, h krepitev spoštovanja naravnega okolja...

Določbe konvencije in ustave nas opozarjajo na vprašanja, ki so za nas šolnike obvezujoča. Ta so svetovnonazorsko, kulturno, učnopredmetno in osebno oblikovalska. Ni pa dovolj, da ta vprašanja poznamo, zavedati se moramo pasti šolskega okolja, ki neugodno vplivajo na mladostnika.

Pri svetovnem nazoru se srečamo s problemom, ali nazor, ki je ateistično, brezversko usmerjen in odklanja vse, česar naš um ne more dojeti, ali nazor, ki bo upošteval odnosno razsežnost življenja v medčloveški povezanosti z ljudmi, upošteval vrednote, načela in etiko krščanstva, in ne bo odklanjal dosežkov znanosti, temveč le ateizem. Z vsiljevanjem svojega nazora navadno v mladostniku zbudimo iskanje prav v nasprotno smer.

Če hočemo harmonično živeti, moramo prejeti od prednikov neko kulturo in etične vrednote kot vodilo v vsakdanjem življenju. Vsa umetnostno-kulturna dediščina je vidna prav v cerkvi in znamenjih krščanskega sveta.

Pri iskanju odgovora, kakšno naj bo razmerje med splošno izobrazbo in strokovnim znanjem, smo razdvojeni. V prihodnosti je verjetno potrebna čim širša splošna izobrazba, strokovno pa si bomo pridobili v delovnem procesu.

V osebnostnem razvoju ima družina temeljno vlogo, šola pa le drugotno. Vpliv staršev na otroka je neizmerno. Zato morajo dobiti otroci temeljne vrednote za življenje in svoj osebni razvoj prav v družini; šola pa bo morala etične temelje zasnovati na teh vrednotah z vzgojnimi smotri in poglobitimi stebri vzgoje. O stebrih vzgoje je predavateljica govorila na predavanju v oktobru 1990.

Smotri so vzgojni mehanizmi, s katerimi starejši rod vzgaja mlade ljudi povezano z izobraževanjem, učno snovjo in metodami. Uspešni bodo le, če bodo postali vrednote tistega, kateremu so bili namenjeni in tistih, ki jih bodo podajali.

Vrednote človeku niso dane z rojstvom. Moramo jih pridobiti, jih privzgojiti. Vrednota je za človeka tisto, kar zasluži, da je predmet nekega hotenja.

Na vprašanje, kako najti pravo mero pri reševanju vprašanj nazora, kulture, učne vsebine in osebnostnega oblikovanja in pasti, ki so pred nami, bi našli marsikak odgovor v moralnem kodeksu učiteljev, ki ga je razviti svet sprejel, pri nas pa so se zanj zavzemali že leta 1952. Ta kodeks bi morali vsekakor čimprej sprejeti.

Za prof. Angelco Žerovnik je povzel besedo dr. Peter Vencelj. Poudaril je, da je šolstvo zelo velik sistem, saj zajema interese večine ljudi. Zato ni vseeno, kakšne zakone bomo sprejeli in kako se bomo po njih ravnali. Najprej se jih moramo naučiti brati. Ne iščimo v zakonu, kaj smemo in česa ne, ampak vidimo: Kar zakon ne prepoveduje, je dovoljeno ali celo željeno, da s svojo moralno odgovornostjo naredimo.

Marca je skupščina obravnavala predloga zakona o zavodih in šoli. Zakone, ki urejajo posamezna področja šolstva, bodo

pripravili, ko bodo znane določbe ustave, splošni zakon o organiziranosti Slovenije drugi. To bo morda šele v jeseni.

Na osnutek zakona je veljavo pripomb, ki si nasprotujejo, je to res, nas je prepričala dolga, burna razprava, ki je največkrat kazala, kako različnih mnenj smo in kako površno beremo zakone (ne glede katere) in v njih vidimo samo osebna hotenja. Največkrat prezremo vse, kar je pozitivno. Zato glejmo zakon kot celoto, ne pa le posamezne členov, ki zadevajo samo osebo.

In kaj naj bo naše vodilo želji, da bomo oblikovali boljšo šolo?

Zavzemajmo se za svobodno besedo - ta naj bo tehtna in odgovorna, beseda, ki išče polno vsebine. Zbornica naj bo govornilnica duha. Pogovor naj nas jame z vso svojo globino in širino o temi, o kateri se pogovarjamo. Naj bo to pogovor o šolski zakonodaji, etičnih in pedagoških temeljih šole ali vzgoji mladega rodu, ki naj temelji na osnovnih stebrih vzgoje. Ti so duhovna harmonija, ljubezen, spoštovanje, zaupanje, gotovost, svoboda, osebni odnos, zglede, resnost in odgovorno delo ter znanje o vrednoti. Načrtovani smotri naj ne bodo v nasprotju s tistimi, ki jih prenašajo, in tistimi, katerim so bili namenjeni.

MARIJA ŽABJEK

Shankarjeve nagrade

Priznanja tradicionalne velike svetovne razstave otroških risb v Indiji, ki jih podeljuje organizator razstave, je tudi tokrat prejelo veliko naših otrok. K nam so prispela z zamudo (po jugoslovanskem veleposlaništvu v Indiji), šolarjem pa so jih podelili na nedavni priložnostni slovesnosti ob odprtju območne razstave didaktičnih pripomočkov na osnovni šoli Ledina v Ljubljani, 27. marca letos. Natančnega seznama dobitnikov priznanj ni, saj so jih nekateri dobili po pošti na domače naslove. Objavljam seznam 25 znanih nagrajencev:

Srebrne Shankarjeve medalje za leto 1989 so v Indiji dobili učenci iz Slovenije: Geni Jarc in Vida Soldat iz Ljubljane, Petra Mrak in Polona Bratina iz Kranja, Damjan Murko in Gašper Mrak iz Vrhnik, Mašenka Rodman iz Vipave, Irena Kodrič iz Ajdovščine in Breda Božič iz Prevalj. Za risbe na lanski razstavi pa so enaka priznanja prejeli: Nataša Jager, Polona Polak, Mirsanda Dizdarevič, Urša Prezelj, Pika Zalaznik in Petra Lotrič iz Ljubljane, Nina Polanec, Katarina Bogataj in Aleš Ankerst iz Kranja, Damjan Murko, Sonja Školč in Romana Stare iz Vrhnik, Suzana Abram, Brigita Hastnak in Saška Cvilk z Gorice pri Slivnici in Mojca Žlender iz Loke pri Žusmu.

Mladi raziskovalci se v svoji biološko-ekološki nalogi ukvarjajo z ekološkim smotnim in ekološko-nim gnojenjem z organskimi in mineralnimi gnojili. Obiskali so Hmeljski inštitut v Zalcu, se povezali s kmetijsko zadrugo Šentjur in delovali v analizi vzorcev zemlje s šolskega vrta. Na šentjurski šoli so vpeljali nov krožek za inovativno dejavnost.

ERNEST REČNIK

Obiskani neobvezni pouk

Na osnovni šoli Franja Malgaja več let uspešno razvijajo fakultativni pouk. Učenci se za pouk neobveznih predmetov odločajo prostovoljno. Drugačnem financiranju šolstva pa poraja vprašanje: od kod in kako dobiti denar za to dejavnost?

V Šentjurju je, podobno kot drugje, to prepuščeno vodstvu šole in vzgojno-izobraževalnemu zavodu. Nekaj denarja za fakultativni pouk prispeva tamkajšnja tovarna Alpmarsik, da pa tudi starši.

Kar 47 srednješolcev obiskuje četni tečaj angleščine, 17 učencev četrtega razreda pa nadaljevalni tečaj. Ker je v višjih razredih učenci angleščine obvezno, se učenci prostovoljno odločajo za nemščino: četni tečaj jih obiskuje 22, nadaljevalnega pa 16.

S programskimi paketi v računalništvu se seznanja 15 učencev, v četnem in nadaljevalnem tečaju elektronike pa je 27 učencev. Petnaest učencev višjih razredov se ukvarja z zgodovinsko raziskovalno nalogo t. i. južni železnici, ki je bila v etapah zgrajena od Dunaja do Celje leta 1846. Pri pripravi naloge so krožkarji povezali s šentjursko železniško postajo in z železniškim muzejem iz Ljubljane.

ERNEST REČNIK

VABILO

na prikaz šolske učne ure

ANGLEŠČINA V NOVIH DIMENZIJAH NA STARIH POTEH

V Cankarjevem domu v petek, 19. aprila ob 11. uri v Okrogli dvorani

Program:

- kratek pregled angleške slovnice ob miselnih vzorcih (Dušica Kunaver)
- oris angleške in ameriške zgodovine ob pesmih in legendah (učenci osnovne šole Hinka Smrekarja in Franceta Bevka pod vodstvom Vladke Pance in dijaki Srednje kemijske šole pod vodstvom Marjete Peterlin)
- razstava izdelkov nastopajočih učencev in dijakov (pod vodstvom Jelke Vintar).

Vljudno vabljeni, predvsem učitelji osnovnih in srednjih šol!

MENTORJI ZGODOVINSKIH KROŽKOV

Obveščamo vas, da je 30. april 1991 zadnji rok za oddajo zgodovinskih raziskovalnih nalog ZGODOVINA PROMETA V DOMAČEM KRAJU. Strokovna komisija ne bo ocenila nalog, ki bodo odposlane v maju. Srečanje mladih zgodovinarjev bo 31. maja 1991 v Novi Gorici.

ZVEZA PRIJATELJEV MLADINE SLOVENIJE

Pesem in jezik sta neločljiva

Mešani mladinski pevski zbor Srednješolskega centra Ptuj že šest let nastopa doma in na tujem

Kadar se razcvetejo in dozore nad Ptujem, najstarejšim, več kot 1970 let starim mestom, jablane, je s Panorame, hriba nad mestom, prelep pogled na Srednješolski center. Živ-žav se razlega iz tega čebeljega panja, v katerem se šola 2600 dijakov na 92 oddelkih. Velikanska stavba združuje gimnazijo, srednjo strojno, metalurško, elektro, kmetijsko in ekonomsko šolo ter srednjo elektrotehniško šolo. Koliko mladih grl, zato ni čudno, da je ob skrbnem izboru profesorice glasbe Darje Kotar nastal pevski zbor in ponesel slovensko, zlasti štajersko pesem daleč prek slovenskih meja.

Mešani mladinski pevski zbor srednješolskega centra Ptuj poje že šest let. Nastopajo doma in po tujini. Spoprijateljili so se tudi s pevskimi zbori po Sloveniji, z Ljubljano, Koprno, Mariborom. Zelo radi se udeležujejo različnih tekmovanj na občinski in

republiški ravni. Dvakrat so se uvrstili tudi na zvezno tekmovanje, na mladinskem pevskem festivalu so dobili srebrno medaljo.

Tako je vse bolj slišati slovensko pesem po Evropi, zlasti v Nemčiji, Avstriji, Belgiji, Franciji, na Švedskem, kjer živi največ naših izseljencev. Darja Kotarjeva je popeljala svoj zbor že nekajkrat na srečanja z našimi rojaki po Evropi. Gostovali so v Franciji, predstavili pa so se tudi slovenskemu pevskemu zboru iz Občin pri Trstu.

Pevci mešanega mladinskega pevkega zbora srednješolski center Ptuj so stari od 15 do 19 let. Njihov pevski repertoar je izjemno širok. Zajema umetne skladbe od renesanse, baroka, klasicizma, vse do današnje dobe. Radi pa zapojejo tudi ljudske pesmi. Pesmi pojo, v štajerskem, prekmurskem, gorenjskem in primorskem narečju.

Z zborovodkinjo prof. Darjo Kotarjevo sva spregovorila tudi o medsebojnih srečanjih zborovodij za spopolnjevanje znanja. Takole pravi: »Za vse zbere izseljencev, ki pojo so nam evropski najbližji, je treba organizirati čim več srečanj, ki so lahko združena z učenjem slovenskega jezika. Pesem in jezik sta neločljiva. V sklopu izobraževalnega programa, ki ga prireja republika za kolonije na morju in različna letovanja otrok izseljencev in zdomcev, bi lahko zazvenela tudi pesem.

Prav gotovo je med glasbenimi pedagogi po vseh mestih Slovenije dovolj takšnih, ki bi želeli svoje znanje prenesti na učitelje, ki uče pevske zbere drugega, tretjega rodu Slovencev po svetu. Tudi družine bi zelo dobro sprejele te otroke na počitnice v domovini, če bi se dogovorili za izmenjavo.

Morda bi se izseljenski pevski zbori lahko pridružili dvema srečanjema pevcev na Ptujju, na stopu mladinskih pevskih zborov občine Ptuj, ki je v aprilu nastopom odraslih pevskih zborov v februarju - marcu. Veliko je izseljencev z Dravskega in Ptujkega polja, Prekmurja in drugod, ki bodo lahko tako slišali pesem v materinščini in tudi sami zapeli. V velikem srednješolskem centru z 2600 dijakov pa so tudi mnogi »priseljenci« z drugih občin, ki meje na ptujsko: s severa iz občine Lenart in Gornja Radgona, z juga oziroma jugozahoda iz občine Šmarje pri Jelsah ter Hrvaške pri gradu Bor in Zavrču, na občno Maribor in Slovensko Bistrico, pa na občini Ormož in Ljutomer. Živ pretek mladih ljudi z različnih narečij območij, ki se uči »knjižne slovenščine«.

IVAN CIMERMAN

DODATEK K PROGRAMU SEMINARJEV, KI BODO OD APRILA DO AVGUSTA 1991

VODSTVENI DELAVCI V OSNOVNIH IN SREDNJIH ŠOLAH

KOMUNIKACIJA RAVNATELJ-UČITELJ-UČENCI
Metode in oblike dela: predavanje, delo v skupinah, pogovor
Izvajalec: dr. Pavao Brajša
Kraj in čas: Slovenj Gradec, 10. april
Opomba: Seminar bo izpeljan za OE Slovenj Gradec

OSNOVNE ŠOLE

Za šolske svetovalne delavce
AKCIJSKO RAZISKOVANJE – PEDAGOŠKA DELAVNICA
Seminar je namenjen svetovalnim delavcem in razrednim učiteljem osnovnih šol novomeškega območja.
Vsebina: Akcijsko raziskovanje – pot za izboljšanje in poglobljeno razumevanje svojega dela. Razlike med tradicionalnim in akcijskim raziskovanjem.
Načrtovanje, izvajanje, metode in tehnike zbiranja podatkov v akcijskem raziskovanju. Pomembnost kombinacije v akcijskem raziskovanju.
Metode in oblike dela: pedagoška delavnica
Izvajalci: dr. Barica Marentič-Požarnik, mag. Marjeta Cerar, prof. Vladka Škof
Kraj in čas: 18. do 20. aprila v Novem mestu.

Za učitelje razrednega pouka

METODOLOGIJA POUČEVANJA MATERNEGA JEZIKA
Za 20 učiteljev 1. razreda, ki smo jih že izbrali.
Vsebina: Cilji, ki naj bi jih dosegli pri opismenjevanju učencev po konvergentni metodologiji ob koncu prvega razreda osnovne šole.
Izvajalca: prof. Michael Wambach in Božena Wambach iz Belgije
Kraj in čas: Ljubljana, od 25. do 30. marca 1991.
Seminar se bo nadaljeval v avgustu 1991 (5 dni).

Za učitelje predmetnega pouka

FIZIKA
MEDNARODNA KONFERENCA ZA POUK FIZIKE
Za učitelje fizike osnovnih in srednjih šol
Vsebina: Vloga eksperimenta v pouku fizike (sodobna učna tehnologija, vključevanje eksperimenta v pouk).
Metode in oblike dela: predavanja, razprave, delavnice.
Izvajalci: domači in tuji strokovnjaki – za pouk fizike.
Kraj in čas: Škofja Loka, od 26. do 29. 8. 1991
Konferenco bodo podprli sponzorji.

SREDNJE ŠOLE

ANGLEŠKI JEZIKI
OBOGATITEV JEZIKOVNEGA IN METODIČNEGA ZNANJA ZA DELO V RAZREDU
Vsebina: Izbira ustreznih postopkov pri pouku. Jezikovno usposabljanje učiteljev. Vloga slovnice v jezikovnem kontekstu. Razvijanje spretnosti ustvarjalnega pisanja.
Metode in oblike dela: predavanje, pedagoška delavnica, pogovor.
Izvajalci: Angleški in ameriški strokovnjaki, ki jih zagotovi Britanski konzulat v Zagrebu in Ameriška ambasada iz Beograda.
Kraj in čas: Brdo pri Kranju, od 19. 8. do 23. 8. 1991; 1 skupina (5 dni)
Za seminar bo treba plačati prispevek (kotizacija).

FIZIKA

SPREMENJEN PROGRAM FIZIKE
Za učitelje SS, ki preskušajo novi program.
Vsebina: Novi demonstracijski poskusi, razvrstitev snovi, eksperimentalne preverjanje znanja.

skozi okno

Matemica na posodo

Celovec, 25. marca 1991
Z. Avstrijko Elfrido si dopisujem več kot dve desetletji. V zadnjem nisva politizirali, ob zadnjem srečanju pa sva se lotili prav tega in se ob tem seveda spri. Užaljena sem dolgo molčala, potem pa dobila takole pismo:

Draga Marja!
Nič mi ne pišeš, ker sva se zadnjič ob slovesu sporekli, čeprav nisi imela prav. Vem, da bereš časopise, zato si lahko ugotovila, da slovenski politiki mislijo podobno kot jaz. Vaša (slovenska) prihodnost je samo v okviru bolj razvite države. In kdo naj bi to bil, če ne sosednja Avstrija? Morala bi biti hvaležna, ti pa si natolcevala o nekakšni tiholetni nevarnosti germanizacije. Primerjaj svojo plačo s tisto, ki jo ima naš učitelj, pa boš videla, da boste na boljšem. Moj Franz pravi, da imajo reveži svoj ponos. Bojim se, da gre prav za to. Kaj boste s ponosom, ko pa ste že lačni in strgani? Poglej naše slovenske Korošce, kako živijo! Tudi oni kar naprej nergajo, pa bo tudi tega kmalu konec. Koliko pa jih sploh še je!?

do 6.000 šilingov (to pa je približno tvoja plača, če se ne motim). Po končanem šolanju bodo lahko – najsposobnejši – ostali tu v službah. Tisti, ki se bodo vrnili, bodo doma razširjali višjo kulturo, saj se gotovo strinjaš, da ste se že nalezli balkanizma, kajne? Za začetek bomo za vaše odprli gradbeniške in turistične šole, zanje pri nas ni več pravega zanimanja, pa bomo tako hkrati s pomočjo rešili tudi pomanjkanje teh delavcev. Ja, znati je treba. Sicer je povsod po svetu enako. Razvijtejši nekaterih del preprosto nazvejo več opravljati, revnejšim pa pride to hudo prav. Končno jemljejo bogati še materine na posodo – zakaj pa ne, če tako pomagajo revežem in sebi.

Čakam na tvoj odgovor. Nehaj se kujati in se spomni, kako sva se v počitniški koloniji na Koroškem lepo razumeli in kako zvesto si od tedaj dopisujeva. Zadnjič si mi počitala, da se nisem potrudila niti za nekaj slovenskih besed, ti pa si se nemško naučila. Kaj pa bi jaz s slovenščino? Na to nisi pomislila, kajne? Nekaterih reči preprosto ne moreš razumeti. Razlike med nami in vami bodo večne, smo pač po kulturi in zgodovini nekaj drugega. Vesela sem, da imate tako pametne voditelje, ki gledajo praktično in niso slovensko sentimentalni.

Prisrčne pozdrave!
Tvoja Elfrida
MARJA VRTNAR

Metode in oblike dela: pogovor, delo v skupinah.
Izvajalci: člani projektne skupine: dr. Marjan Hribar, dr. Andrej Likar, Dr. Jancz Ferbar, mag. Zlatko Bradač, 6 profesorjev fizike v srednjih šolah, 1 asistent na fakulteti.
Kraj in čas: Slovenj Gradec, 10. april
Opomba: Seminar bo izpeljan za OE Slovenj Gradec

FILOZOFSKA FAKULTETA

Oddelek za slovenske jezike in književnosti
61001 LJUBLJANA, Aškerčeva 12 telefon (061) 332 611
organizira permanentno izobraževanje v šolskem letu 1990/91 v tehle sobotah:
20. april 1991
18. maj 1991
1. junij 1991
20. aprila bodo tale predavanja:
■ – izr. prof. dr. Ada Vidovič Muha, **BESEDA KOT BESEDNA ZVEZA**
■ – asistent Igor Grdina, **IZBRANA POGLAVJA IZ STAREJŠE SLOVENSKE KNJIŽEVNOSTI**
■ – mladi raziskovalec Igor Saksida, **IZBRANA POGLAVJA IZ METODIKE POUKA MLADINSKE KNJIŽEVNOSTI**
Prvo predavanje se začne ob 8^h, drugo ob 10^h, tretje ob 14^h. Vsako traja dve šolski uri.
Vsa predavanja bodo v predavalnici št. 2 na Filozofski fakulteti v Ljubljani (priliječi).
Kandidate prosimo, da se s prijavnico pravočasno prijavijo na naslov oddelka. V tajništvo oddelka dobite tudi druge informacije.

Švedske otroške knjige včeraj in danes

Letos je Pionirska knjižnica v Ljubljani v sodelovanju s švedsko ambasado v Beogradu pripravila v počastitev mednarodnega dneva mladinske knjige razstavo z naslovom *Nekoč, v davnih časih...* Razstavo švedskih otroških knjig je pripravila institucija Švedske potujoče razstave v sodelovanju s Švedskim inštitutom za otroške knjige, Švedskim inštitutom in Kraljevo knjižnico. Razstavo so pripeljali iz Brna, potem pa bo odpotovala v Zagreb, kjer bo v Hrvaškem šolskem muzeju.

Razstavo so odprli 2. aprila ob 11. uri. S kulturnim sporedom so sodelovali učenci Srednje glasbene in baletne šole iz Ljubljane in učenci osnovne šole Ledina. Ti so poleg dveh pesmi prebrali svoje sestavke po motivih iz Andersenovih pravljic. Knjige na lepo pripravljene razstavi so razdeljene po štirih tematskih področjih: Učenje za življenje. Pravljične in domišljajske zgodbe. Malo za šalo, malo za res in švedska narava.

Knjige so prevedene v številne tuje jezike. Na hodniku Pionirske knjižnice so razstavili prevode švedskih del v slovenščini. Med njimi je med prvimi znana in priljubljena otroška pisateljica Astrid Lindgren.

Poleg tega so se v Pionirski knjižnici ob razstavi spomnili tudi 100-letnice rojstva nemške pisateljice Jolie Lepman. Njena zaslug je, da je 2. april postal mednarodni dan mladinske knjige in na njeno pobudo podeljujejo od leta 1956 dalje Andersenove nagrade. Predstavljeni so nagradjeni pisatelji in ilustratorji, ki so jo prejeli.

Razstavo je pripravila profesorica Zdenka Lampič.
Odprta bo do 27. aprila.

Staro ne zarjavi se desetkrat vrne, ponovi...

Od gospodov (učiteljskih) tovarišev do t'ršic (in nazaj?)

Prav v učiteljskih krogih je bil naziv »tovariš« (ica) prav domač in uveljavljen že v nekdanjih cesarsko-kraljevih časih stare Avstrije. Seveda je šlo za gospoda tovariša in gospodične tovarišice – ali za kolege in kolegince, kakor se je učitelstvo nazivalo med seboj. In list, ki jih je kot stanovske tovariše od 1861 naprej povezoval je nosil ime Učiteljski tovariš, danes pa mu rečemo Prosvetni delavec. Učenci pa so tedaj svoje učitelje nazivali gospod (na)učitelj, profesor; učiteljice pa gospodična ali gospa učiteljica. Že med zadjo vojno pa se je na osvobodjenem ozemlju začelo uveljavljati kot »izraz naše demokracije... v odnosih med učitelstvom in učenci« nazivanje s »tovariš ali tovarišica učiteljica«. Bil pa je dopusten tudi naziv gospodična ali gospa. Določali pa so tudi, da učenci učitelje vikaajo, kar v svojih letih ni bilo prav v navadi. (S. Pavlič – V. Smolej, Partizansko šolstvo na Slovenskem, str. 338, 378, 441).

Uradne nazive učnega osebja je v začetku drugega povojnega šolskega leta 17. septembra 1946 določilo Ministrstvo za prosveto narodne vlade Slovenije takole: »Učno osebje na naših šolah naj

se uradno med seboj naziva s »tovariš« in »tovarišica«. Učenci in dijaki svoje učitelje in profesorje naslavljajo z istim nazivom.« (Vestnik Ministrstva za prosveto LRS, 6/1946). Politično utemeljen naziv pa seveda z nekdanjimi gospodi tovariši ni imel kaj dosti skupnega.

Seveda pa to določilo ni bilo sprejeto s splošnim navdušenjem med učitelstvom. V Popotniku, listu za vzgojo, prosveto in kulturo (leta 1950 se je preimenoval v Sodobno pedagogiko), so navedli tak negativni primer. Ko je ravnatelj ene od takratnih gimnazij izdal okrožnico, naj dijaki nazivajo profesorja tovariš in ne gospod, je tako ogovorila sedmošolka svojega profesorja. Ta pa ji je dejal: »Sedaj mi pa še ti recite in pojdeva skupaj krave past!« (Popotnik 1945/46, str. 89).

Pa se je naziv tovariš (-ica) ne le tako uveljavil, da se pojavlja kdaj celo brez dodatka profesor na srednjih šolah, temveč je »t'ršica« postala celo nekaj terminus technicus za najštevilnejši del učnega in vzgojnega osebja: vzgojiteljice, učiteljice in profesorice. Se spreminjamo mi – ali časi?
BRANKO ŠUŠTAR

Strokovnost nima meja

A: – Intenzivno čutim relevantno vokalico, da z določeno paradigmo dvignem digniteto učitelja, ki obdeluje šolsko polje.
B: – Učitelju nato pripopam slabo plačo, pa naj spoka.

Vsaka podobnost z dopoldansko radijsko oddajo na valu 202 v nedeljo, 10. marca letos, je samo naključna.

M. V.

sporočila

ZAVOD REPUBLIKE SLOVENIJE ZA ŠOLSTVO

organizira v sodelovanju z ustanovo

CREWE + ALSAGER COLLEGE OF HIGHER EDUCATION IZ VELIKE BRITANIJE
oddelkom za podiplomski študij in stalno spopolnjevanje učiteljev.

Desetdnevno spopolnjevanje vodstvenih delavcev v osnovnih in srednjih šolah ter organizatorjev izobraževanja na njihovi ustanovi v Crewe Cheshire blizu Manchestra od 24. junija do 4. julija.

Okvirni program bo obsegal tele teme:

- Vloga ravnatelja (pristojnosti, vodenje šole, načrtovanje razvoja, vodenje sprememb)
- Ravnatelj in okolje (marketing šole, komunikacije, vodenje sestankov, informacijski sistem, vodenje časa, vodenje konfliktov)
- Učni slogi pri odraslih
- Razvoj kadrov. Motivacija osebja, oblikovanje teama, učiteljev poklicni razvoj, ocenjevanje učiteljevega dela
- Vloga vodstvenih delavcev v šolah
- Vodenje šole kot organizacije
- Tehnike vodenja
- Raziskovalne metode v vodenju šole

Program bodo izpeljali strokovnjaki, ki usposabljaljo vodstvene delavce v tej ustanovi. Udeleženci bodo dobili obsežno pisno gradivo, ob koncu pa potrdilo o opravljenem tečaju.

Tečaja se lahko udeleži 10 do 12 ravnateljev. Potrebno je aktivno znanje angleškega jezika.

Dodatne informacije dobite v **Izobraževalnem centru Zavoda RS za šolstvo, Ljubljana, Poljanska c. 28; tel.: (061) 319 066**, kamor se lahko tudi prijavite.

Rok za prijavo: 20. april.

Tu bi bil
? lahko
VAŠ OGLAS

Prvi mednarodni videosejem

V prihodnjih dneh se nam obeta zanimiva prireditve – prvi mednarodni videosejem (Inter Video Media-Market – IVM). Potekal bo med 18. in 21. aprilom letos v Cankarjevem domu v Ljubljani. Na ogled bo vsa videoponudba, ki je na voljo na jugoslovanskem trgu, razstavljena pa bo mogoče tudi takoj kupiti. Obiskovalci bodo seznanjeni tudi z načrtovanim programom videoprodukcije za leto. Sejem bodo obogatila omizja o sistemskih vprašanjih videodejavnosti na Slovenskem, o minimalnih standardih kakovosti in o videu in filmski vzgoji v šolah. Ob tej priložnosti bodo filmski pedagogi in šolniki skušali opisati velike možnosti videa v izobraževanju.

To omizje – **18. aprila ob 13. uri** – bo za pedagoške delavce še posebno zanimivo, saj se je po podatkih pred nedavnim izpeljane ankete kar sedemdeset odstotkov slovenskih srednješolcev odločilo za film, ko so morali

izbrati njim najbližjo umetniško zvrst; obenem pa imamo na slovenskih šolah le eno delovno mesto za filmskega pedagoga (na Srednji šoli za oblikovanje)!

Na omizju o videu in filmski vzgoji bo Vlado Modic udeležence seznanil s težavami predmeta umetnostna vzgoja – temu se ne obeta nič dobrega (ali bo celo izrinjen iz predmetnikov?) anketo o prostočasnih dejavnostih otrok (med temi zavzema film pomembno mesto), z referati pa bodo sodelovali še Marina Gržinič, Nuša Dragan, Stojan Pelko, Mirjana Borčić in Janez Strehovec.

Prvi mednarodni videosejem pripravlja Andromeda iz Ljubljane, ki je tudi najpomembnejša dobaviteljica videokaset za šole (v povezavi z Zavodom RS za šolstvo sodeluje s približno 450 osnovnimi šolami in 150 srednjimi) in pobudnica lani ustanovljenega Društva videotekarjev Slovenije.

NAROČILNICA

PROSVETNI DELAVEC
61104 LJUBLJANA
Poljanski nasip 28

Naročam se na Prosvetnega delavca in prosim, da mi ga pošiljate na naslov:

Priimek in ime

Ulica in hišna številka

Poštna številka in kraj

Datum Podpis

EXTREME

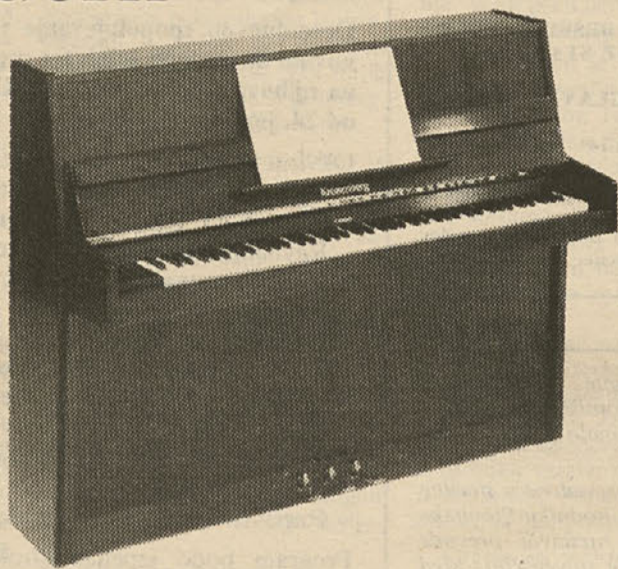
audio
video
computers
Ljubljana
Yugoslavia

EXTREME je podjetje, specializirano za avdio- in videotehniko ter računalništvo.

PONUJAMO VAM:

- Pianine, synthesizerje, celotno glasbeno opremo (ojačevalce in ozvočenje...)
- Piano KRONENBERG (od 42.446.00 din)

Modern

ZASTOPAMO:

- Kronenberg, Cassio, Outline, Ucher...
- Računalnike, celotno opremo za pisarne (telexe, telefaxe)
- Videokamere, videosisteme za varovanje objektov in osebne lastnine

Ponujamo UGODNE PRODAJNE POGOJE:

- Leasing, obročno odplačevanje

EXTREME, Brnčičeva 7, 61231 Ljubljana Črnuče, tel. (061) 372-968, 372-218

EXTREME – PRODAJNI CENTER, Šmartinska 152, hala 8, tel. (061) 443-322

Obiščite nas na sejmu!

Video prihodnost je vaša. Skupaj z nami.

April je mesec sejma IVM. Zakaj je v slovenskem videoprostoru potreben poseben sejem?

- Zato, ker smo med zadnjimi v Evropi, kjer videopravice še niso pravno urejene.
- Zato, ker je filmske vzgoje po naših šolah premalo, težave na tem področju pa se ponavljajo tudi pri videu.
- Zato, ker bodo na sejmu razstavljali VSI največji jugoslovanski distributerji z odkupljenimi videopravicami.

1. mednarodni videosejem
Od 18. do 21. aprila 1991
Cankarjev dom, Ljubljana

IVM smo namenili videotekam, knjižnicam, posameznikom, pa tudi šolam. Pedagoške delavce vabimo, da se ob sejmu udeležijo pogovora za okroglo mizo z naslovom Video in filmska vzgoja v šolah! Vse to so razlogi, zaradi katerih INTER VIDEO MEDIA ni le sejem. Spremenili ga bomo v stalno tržno znamko zakonite in kakovostne videoponudbe. Spoznajte nas aprila v Ljubljani, srečali se bomo še velikokrat.

Za vse dodatne informacije o sejmu in prijavah vam je na voljo organizator

Andromeda,
distribucijski center, d.o.o.
Podmilščakova 28 a,
61000 Ljubljana
tel. in fax: (061) 323 127

Z IVM boste odločili,
kaj se bo vrtelo v 300 tisoč
videorekorderjih Slovenije!

ČZP KMEČKI GLAS

61000 Ljubljana
Celovška 45
Prodaja: (061) 529-848
Tekoči račun: 80101-603-46470

KNJIŽNICA MOJ MALI SVET

IZ DOMAČGA LONCA	150 din	HIDROPONIKA	100 din
KONZERVIRANJE Z MRAZOM	140 din	RAZMNOŽUJMO	
MOJ VRT MOJE VESELJE	250 din	OKRASNE RASTLINE	250 din
DEŽEVNIKI	150 din	BRAJDE	160 din
OCENJEVANJE KANARČKOV	160 din	REZANO CVETJE	320 din
VSAKDANJE IN PRAZNIČNE JEDI	420 din	VARSTVO SADNEGA DREVJA	150 din
VZGOJA LONČNIC	300 din	KOKTAJLI	250 din
VRTNO ZELENJADARSTVO	300 din	CVETOČE SOBNE RASTLINE	150 din
ABC ŠKROPLJENJA	100 din	OD OBIRANJA SADJA DO PRODAJE	300 din
VAROZA	120 din	BOLEZNI IN ŠKODLJIVCI	
ZDRAVE IN OBOLELE NOGE	250 din	V OKRASNEM VRTU	160 din
PLEVELI	160 din	V SADNEM VRTU	480 din
MALI DRUŽNI PSI	260 din	BONSAJ	160 din
SLADKOVODNI AKVARIJ	320 din	ZAČIMBE IN DIŠAVNICE	150 din
VRTNARJENJE POD FOLIJO		ŽELVE V NAŠEM DOMU	150 din
IN STEKLOM	480 din	NAŠ SADNI IZBOR	480 din
SADJE V NAŠI PREHRANI	220 din	ZREJA ČEBELJIH MATIC	160 din
VZPENJALKE IN OVIJALKE	150 din	POGANJKI IN KALČKI –	
KOLINE	150 din	VSE LETO SVEŽA ZELENJAVA	280 din
VINOGRADNIŠTVO	450 din	BIOMEDICINA – VSE O SODOBNEM	
OSTRIGARJI	160 din	NARAVNO ZDRAVILSTVO	880 din
PAPIGA SKOBEČEVKA	150 din	SUŠENJE SADJA	180 din
KUNCI	150 din	SUHE MESNINE –	
NAŠE MAČKE	250 din	NARODNE POSEBNOSTI	570 din
MALI VETERINARSKI PRIROČNIK	250 din	TEHNIKE NANAŠANJA PESTICIDOV	360 din
MIKSOMATOZA	50 din	SADJE IN SADJARSTVO	
ZGODBE IZ GRMOVJA	150 din	NA SLOVENSKEM	320 din
BIOLOŠKO PRIDELOVANJE HRANE	280 din	GLIVE OD TRIGLAVA DO JADRANA	780 din
DOMAČE ŽGANJE	150 din	MALE ŽIVALI	140 din

NAROČILNICA

Priimek in ime _____

Naslov _____

Poštna številka in kraj _____

Naročam knjige _____

Knjige bom plačal – po povzetju – v treh obrokih, prvi obrok povzetje.
Najnižji znesek 300 din.

Podpis: _____

Št. osebne izkaznice: _____

Knjige lahko kupite tudi v knjigarnah.

KNJIGA, KI JO UČITELJ MORA IMETI

Jože Toporišič

Enciklopedija slovenskega jezika je delo, ki jo mora imeti vsi učitelji slovenskega jezika. Vsebuje vse, kar je potrebno za razumevanje slovenskega jezika in njegovega razvoja. Vsebuje tudi vse, kar je potrebno za razumevanje slovenskega jezika in njegovega razvoja. Vsebuje tudi vse, kar je potrebno za razumevanje slovenskega jezika in njegovega razvoja.

ENCIKLOPEDIJA SLOVENSKEGA JEZIKA

- Temeljita, sodobno, znanstveno neoporečna, a vsem razumljiva in potrebna knjiga
- Delo, na katero ste tudi učitelji dolgo čakali
- Namenjeno je strokovnjakom, slovenistom in jezikoslovcem, pa tudi vsakemu učitelju
- Koristen in uporaben pripomoček za vsakega Slovenca

Poleg opisnega jezikoslovja, tipologije in zgodovine slovenskega (knjižnega) jezika in njegovih narečij zajema tudi dognanja in metode podobnejših smeri, kot so strukturalna lingvistika (fonološka, oblikoglasna, skladijska, besedoslovna), izrazje iz stilistike (tudi praktične), sociolingvistika, besediloslavlje itn. Vsi teoremi in definicije so ponazorjeni z zgledi iz slovenskega jezika ali slovenskih besedil, zajeti pa so v vsem svojem tipološkem obsegu.

PRODAJNI POGOJI

- prednaročniška cena velja za plačila do 15. junija
- plačate lahko v dveh obrokih

IZŠLA BO V TRETJEM ČETRTLETJU 1991

NAROČILNICA

»ENCIKLOPEDIJA SLOVENSKEGA JEZIKA« Prosvetni delavec

Priimek in ime: _____

Naslov: _____

Poštna št. in kraj: _____

Matična št. občana: _____

Zaposlen pri (naslov): _____

Naročam Enciklopedijo slovenskega jezika po prednaročniški ceni 528,00 din.

Kupnino bom poravnal: v enkratnem znesku, v dveh zaporednih mesečnih obrokih. Stroške za dostavo zaračunavam posebej. Naročilnica zavezuje naročnika in založbo, da izpolnita dogovorjene prodajne pogoje. Morebitne spore rešuje pristojno sodišče v Ljubljani. Prednaročniško ceno zagotavljamo obročnim kupcem, ki bodo poravnali kupnino v dogovorjenih zaporednih mesečnih rokih. Za zamudnike bo prodajna cena 20% višja.

Podpis: _____

Datum: _____

Naročilnico pošljite na naslov: CZ, Kopitarjeva 2, Ljubljana